

Jaarverslag 2016

Fiscale autonomie en haar grenzen

Programmadirecteur: Prof. dr. S.J.C. Hemels
Rotterdam, februari 2017

Inhoud

Inleiding	4
Het Programma	6
2.1 Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht	6
2.2 Lokale belastingheffing in de 21 ^e eeuw	14
2.3 Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen	16
De mensen	22
3.1 Deelnemers vanuit de sectie belastingrecht	23
3.2 Buitenpromovendi	24
3.3 Promotieonderzoeken in uitvoering	25
Georganiseerde seminars en bijeenkomsten	27
4.1 Seminars en andere activiteiten in het kader van EFS, Erasmus University Rotterdam	27
4.2 Promovendibijeenkomsten	29
Kennismaking van studenten met het onderzoek	32
5.1 Inbedding onderzoek in het onderwijs	32
5.2 Tax Jurisprudence Program (TJP)	33
5.3 Optredens op door studenten georganiseerde congressen	34
Zichtbaarheid van het programma	35
6.1 Kernpublicaties	35
6.2 Valorisatie door conferenties, lezingen en posterpresentaties	36
6.3 Invloed op overheidsbeleid	36
6.4 Contacten met de rechterlijke macht	37
6.5 Optredens in de media	37
6.6 Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen	40
6.7 Onderzoek voor derden	41
6.8 Colleges op andere universiteiten en overige wetenschappelijke activiteiten	41
Tot slot	43
Annex bij 'Fiscale autonomie en haar grenzen'	44
Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek	44
Tabel 2: Promoties per jaar	44
Tabel 3: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissies	44
Tabel 4: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar	45
Tabel 5: Onderzoeksoutput 2016 'Fiscale autonomie en haar grenzen'	47
1 Wetenschappelijke publicaties	47
1.1 Artikelen	47
1.2 Hoofdstukken in een boek	48
2 Vakpublicaties	49
2.1 Artikelen	49
2.2 Boeken	50
2.3 Hoofdstukken in een boek	50
2.4 Bijdragen aan encyclopedische werken (online)	50
2.5 Annotaties	51
2.6 Internet artikel	56

3.	Populariserende publicaties en media optredens	57
3.1	Bijdrage week- of dagblad	57
3.2	Televisie of radio optreden	57
4	Lezingen, expertmeetings, paneldebatten	57
4.1	Internationaal	57
4.2	Nationaal	59
5	Rapporten	62
5.1	Internationaal	62
5.2	Nationaal	62
6.	Overig	63
6.1	Prijs	63
6.2	Relevante functies	63
6.3	Overige resultaten	64

Inleiding

Het onderzoeksprogramma was ook in 2016 weer nadrukkelijk aanwezig op de verschillende podia waar wetenschappers zich op begeven. Via wetenschappelijke, vaktechnische en populariserende publicaties en optredens lieten de deelnemers aan het onderzoeksprogramma zien waar zij in hun onderzoek mee bezig zijn. In verhouding tot het zeer geringe aantal bij het programma betrokken onderzoeksfte's is de output van het programma erg groot. Dit komt doordat vele onderzoekers met een 0-aanstelling, gastvrijheidsovereenkomst of onderwijsaanstelling een substantiële bijdrage aan het onderzoek leveren die in de fte's niet terug te vinden is. Deze bijdragen zijn echter zeer wezenlijk en verklaren ook de enorme vitaliteit van het programma.

De onderzoeker die op alle fiscale podia in 2016 het meest *in the picture* was, was zonder enige twijfel Maarten de Wilde. Dit blijkt uit de rest van dit verslag, maar de enorme prijzenkast die Maarten afgelopen jaar heeft verzameld kan in deze inleiding niet onvermeld blijven. Zijn proefschrift, 'Sharing the Pie; taxing multinationals in a global market' werd in 2016 namelijk diverse malen bekroond. Op 21 juni 2016 kende de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen (KHMW) hem de Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 2016 toe.

De J.C. Ruigrok Prijs is in 1983 ingesteld als aanmoedigingsprijs voor de onderzoekers ter bekroning van oorspronkelijk onderzoek op het gebied van maatschappijwetenschappen, in 2016 de rechtswetenschap. Maarten werd onder grote belangstelling van sectieleden gelauwerd nadat hij zijn onderzoek had gepresenteerd in het monumentale gebouw van de KHMW. Op 22 september 2016 ontving Maarten vervolgens de Dissertatieprijs 2016 van

de Vereniging voor Belastingwetenschap. De Dissertatieprijs is een door de Vereniging voor Belastingwetenschap ingestelde prijs voor het beste proefschrift gewijd aan een onderwerp dat een rechtstreeks en important verband houdt met het Nederlandse belastingrecht. Deze prijs wordt eens in de twee jaar uitgereikt. De jury vond Maartens onderzoek actueel, ambitieus, enthousiast, prettig leesbaar en constructief kritisch: hij verschaft de lezer een inspirerend denkkader. Hij moest volgens de jury "worden bijgevallen in de hardnekkigheid waarmee hij zijn logische en theoretisch verdedigbare analyse niet prijsgeeft aan praktische problemen die de weerbarstige werkelijkheid van onze wereld opwerpt".¹ Ook tijdens deze bijeenkomst lichtte Maarten zijn onderzoek toe aan de aanwezigen. In het verslag dat van deze bijeenkomst in het Weekblad fiscaal recht verscheen, werd Maarten aangeduid als 'een geboren docent' en 'een bescheiden mens', omdat hij stelde zijn onderzoek op een bierviltje uiteen te kunnen zetten.² Net over de jaargrens heen, maar vanwege de mooie drieslag hier toch vermeld: op 12 januari 2017 ontving Maarten voor zijn proefschrift ook nog de EGSL proefschriftprijs. Overigens ontving Maarten tijdens het congres van de European Association of Tax Law Professors dat begin juni in München plaatsvond, ook nog een eervolle vermelding voor zijn proefschrift.

¹ Het volledige juryrapport staat op <http://www.belastingwetenschap.nl/dissertatieprijs.html>.

² L.J.A. Pieterse, Over autobelastingen en andere wetenswaardigheden, Verslag van de Algemene Vergadering van de Vereniging voor Belastingwetenschap, gehouden op donderdag 22 september 2016, te Den Haag, WFR 2016/210, p. 1353-1358 (over de uitreiking van de prijs aan Maarten en zijn lezing: p. 1353-1355).

Maarten heeft beloofd dat het nu klaar is en andere promovendi weer een kans krijgen om een prijs in de wacht te slepen. We zijn als onderzoeksprogramma enorm trots op hem!

Wij vinden het als onderzoeksprogramma niet alleen belangrijk om in de academische wereld

over ons onderzoek te communiceren, maar ook met de praktijk en het publiek. De meest originele valoriserende lezing werd dit jaar gegeven door Ton Stevens. Hij gaf een 'TON Talk' in restaurant 'Onze Kerk' in Hooge Zwaluwe waarbij hij een inhoudelijk verhaal over zzp'ers omljstte met een orgelconcert, waarin hij onder meer de 'de Wet DBA blues' speelde. Concert en lezing werden lovend gerecenseerd door de lokale pers. Helaas beschikt de aula van de Erasmus Universiteit, anders dan veel andere universiteiten, niet over een orgel, waardoor Ton dit niet op eigen grondgebied kan herhalen, maar we zijn benieuwd of hij deze originele communicatiewijze over de fiscaliteit in 2017 een vervolg zal geven.

Een vervolg dat we in ieder geval in 2017 verwachten is het rapport van de commissie die het onderzoek van de ESL in de periode 2009-2015 heeft gevisiteerd. Sigrid Hemels, de programmadirecteur van ons onderzoeksprogramma, is in 2016 achter de schermen met in het bijzonder de vice dean, de research manager en de andere programmadirecteuren erg druk geweest met de zelfevaluatie van het onderzoek van de ESL. Het onderzoek werd namelijk niet op programmaniveau, maar op facultair niveau geëvalueerd. Een bonus van deze aanpak was dat veel duidelijker de synergie en verbanden tussen de verschillende programma's kon worden benadrukt dan bij een evaluatie op programmaniveau mogelijk was geweest. Tijdens de zogenoemde *site visit* in december 2016 sprak de internationale visitatiecommissie niet alleen met de programmadirecteur, maar ook met Maarten de Wilde. De jaarverslagen die ons programma over de afgelopen jaren heeft gemaakt, zijn ook aan de commissie overhandigd.

Wij maken deze jaarverslagen echter niet primair voor visitatiecommissies. We willen in ons jaarverslag namelijk vooral verantwoording afleggen over wat we hebben gedaan met de onderzoeksmiddelen die ons afgelopen jaar door belastingbetalers en onze andere financiers in cash of in natura ter beschikking zijn gesteld. Dat is ook de reden dat dit verslag tegen alle trends in niet in het Engels, maar in het Nederlands is opgesteld. Onze financiering komt immers vrijwel geheel uit Nederland en daarom willen we dat het Nederlandse publiek kennis kan nemen van onze inzet. Dat betekent uiteraard niet dat we ons in ons onderzoek uitsluitend op Nederland richten. Afhankelijk van het soort onderzoek en de doelgroep kiezen we het meest geschikte podium: nationaal of internationaal, wetenschappelijk, vaktechnisch, of populariserend en in het Nederlands of in het Engels. En zo zijn we weer terug bij de podia waar deze inleiding mee begon. Hoog tijd om u naar het podium te leiden waarop we ons onderzoek uit 2016 hebben geëtaleerd: het jaarverslag 2016!

Het Programma

Internationale afspraken leidden ertoe dat landen diverse protectionistische maatregelen in de vorige eeuw afschaften. Ook technologische en logistieke innovaties en het wegvallen van culturele barrières droegen bij aan de versnelling van de internationale mobiliteit van personen, goederen, kapitaal en diensten. Burgers en ondernemingen kunnen zich makkelijker vestigen in andere landen. Deze globalisering en toegenomen mobiliteit, heeft echter als tegengesteld effect dat landen bij de inrichting van hun belastingstelsel minder vrij, autonoom, zijn dan voorheen. Zo zijn steeds meer en duidelijker invloeden waarneembaar van andere disciplines, binnen de rechtsgeleerdheid, maar ook daarbuiten. Enerzijds wordt fiscale autonomie begrensd door andere rechtsbronnen, eventueel van hogere orde. Anderzijds hebben niet-juridische factoren invloed op de fiscale autonomie, zoals de genoemde globalisering, belastingconcurrentie, technische ontwikkelingen en veranderende politieke, culturele en sociale inzichten. Centrale vraag van het programma is daarom welke invloeden van buitenaf werkzaam zijn of zijn geweest op het formele en materiële belastingrecht, dan wel in de toekomst daarop van invloed zullen zijn en tot welke gevolgen dat heeft geleid of mogelijk zal leiden. Omgekeerd gaat ook invloed uit van het belastingrecht op andere rechtsgebieden dan wel andere disciplines. Het gaat, met andere woorden, steeds om de wisselwerking tussen het fiscale domein en andere domeinen en wat de gevolgen daarvan zijn voor het belastingrecht.

De centrale onderzoeksvraag is ook in 2016 uitgewerkt aan de hand van drie onderzoeksthema's:

1. Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht;
2. Lokale belastingheffing in de 21e eeuw;
3. Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen.

De meeste onderzoekers concentreren zich op één thema, maar er zijn veel dwarsverbanden tussen de thema's. Sommige onderzoekers doen in meerdere thema's onderzoek. Deze samenwerking en verbindingen worden nadrukkelijk aangemoedigd. Ook is het onderzoeksprogramma steeds in ontwikkeling en worden oude onderzoeklijnen beëindigd en nieuwe gestart, zo ook in 2016.

2.1 Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht

Het deelthema "Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht" is het grootste onderzoeksthema waar ook de meeste onderzoekers aan deelnemen. Het onderzoek was in 2016 geclusterd rond een aantal deelonderwerpen, die hierna worden besproken.

2.1.1 Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie

Het subthema "Internationaal en Europees beleid en fiscale autonomie" is nog steeds actueel. Ook 2016 werd beheerst door internationale beleidsontwikkelingen gericht op het tegengaan van belastingdrukminimalisatie door multinationals. De discussie over de internationale belastingheffing van multinationals zal ook de komende jaren prominent gevoerd worden en de EU en de OESO blijven actief op het gebied van Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). De in OESO verband gemaakte BEPS-afspraken van oktober 2015 volgde de EU in 2016 op met de vaststelling van de Anti Tax Avoidance Directive (ATAD). Ook in de samenleving wordt stevig gediscussieerd over belastingposities van multinationals en belastingconcurrentie door landen. Binnen het thema doen onderzoekers niet alleen fiscaalrechtelijk onderzoek naar fiscaal met elkaar concurrerende westerse landen, maar ook naar arme landen en opkomende economieën.

Ciska Wisman en Maarten de Wilde verzorgden het Nederlandse landenrapport getiteld 'The Meaning of Avoidance and Aggressive Tax Planning and the BEPS Initiative' voor de jaarlijkse conferentie van het EATLP, welke in 2016 in het teken stond van de aanpak van agressieve belastingplanning door multinationals. Het conferentieboek zal in 2017 verschijnen. Sigrid Hemels schreef het Nederlandse landenrapport in een internationaal boek over algemene anti-misbruikmaatregelen in de post-BEPS-wereld.³ Van Reinout Kok verscheen in Intertax een Engelstalige versie van zijn in 2015 in het Weekblad fiscaal recht gepubliceerde artikel over misbruikbepalingen in belastingverdragen. In de maatschappelijke discussie worden belastingontwijking/ontgaan (tax avoidance) en belastingontduiking (fraude: tax evasion) regelmatig door elkaar gebruikt. Juridisch zijn dit echter te onderscheiden begrippen. Guido de Bont schreef hier een artikel over.⁴

Binnen dit thema doen ook Arnaud de Graaf en zijn promovendi Uyanga Dorlig, Sophia Murillo, Sissie Gonzalez-Fung en Leo Neve onderzoek. Maarten de Wilde is co-promotor van Sissie, Sophia en Uyanga. Tijdens de aan de aan de ATAD gewijde NOB rondetafelconferentie Europees Fiscaal Recht sprak Arnaud de Graaf over de keuze voor een richtlijn als rechtsmiddel voor de te nemen antimisbruikmaatregelen.⁵ Zijn bijdrage heeft hij samen met Klaas-Jan Visser verder uitgewerkt in een artikel dat is verschenen in EC Tax Review.⁶ Het onderzoek van Uyanga Dorlig is gericht op de rol van internationale organisaties bij de totstandkoming en vormgeving van de directe belastingwetgeving van drie voormalige communistische landen toen zij de stap maakten van een overheids- naar een markt gestuurde economie. Sissie Gonzalez-Fung onderzoekt het spanningsveld tussen autonomie en heteronomie in fiscale beleidskeuze door soevereine staten in het huidige mondiale tijdperk. Sophia Murillo onderzoekt de invloed van internationaal beleid op de inkomensherverdeling in de landen van Latijns-Amerika. Leo Neve doet onderzoek naar de positie van belastingplichtigen wanneer informatie automatisch dan wel spontaan of op verzoek wordt uitgewisseld. Op verzoek van Arnaud de Graaf hebben zijn promovendi in 2016 hard gewerkt aan bijdragen voor het in 2017 te verschijnen themanummer van Erasmus Law Review over de legitimiteit van fiscale beleidsadviezen van internationale organisaties.

Maarten de Wilde heeft ook in 2016 een belangrijke bijdrage geleverd aan het onderzoeksprogramma. Zijn onderzoek richt zich in de kern tot een belangrijk gebied waar de (resterende) fiscale autonomie van landen sterk in het geding is: de winstbelastingheffing van het internationale bedrijfsleven. De focus van zijn werkzaamheden ligt op vraagstukken in dit verband in het internationaal en Europees belastingrecht. Maarten publiceerde de bevindingen van zijn met diverse prijzen gewaardeerde promotieonderzoek in het Bulletin for International Taxation.⁷ In het Maandblad belastingbeschouwingen schreef Maarten over de aanpak van belastingontwijking door multinationals door de G20/OESO en de EU.⁸ Maarten schreef daarnaast over de ATAD verschillende bijdragen in Fiscaal Tijdschrift FED, hij was onder meer verantwoordelijk voor een special van dat tijdschrift over de ATAD waarvoor hij ook het voorwoord schreef.⁹

³ Hemels, S.J.C., 'Netherlands' in: M. Lang, J. Owens, P. Pistone, A. Rust, J. Schuch, C. Staringer, GAARs - A Key Element of Tax Systems in the Post-BEPS World, IBFD Amsterdam 2016, European and International Tax Law and Policy Series, p. 435-456.

⁴ Bont, G.J.M.E. de (2016). Over rechtszekerheid, het legaliteitsbeginsel en het onderscheid tussen belastingfraude en belasting ontgaan. Maandblad Belastingbeschouwingen, (9-10), 363-369.

⁵ Van deze bijeenkomst is verslag gedaan in WFR 2016/7153, p. 956-966.

⁶ Graaf, A.C.G.A.C. de & Visser, K.J. (2016). ATA Directive: Some Observations regarding formal Aspects. EC Tax Review, 25 (4), 199-210.

⁷ Wilde, M.F. de (2016). Taxation of Multinational Enterprises in a Global Market: Moving to Corporate Tax 2.0? *Bulletin for International Taxation*, 70 (3), 182-187.

⁸ Wilde, M.F. de (2016). Het OESO BEPS-project in vogelvlucht. Maandblad Belastingbeschouwingen, (11), 409-423.

⁹ Wilde, M.F. de (2016). Commissievoorstellen Anti-ontgaanspakket; tussenstop of eindhalte? *Fiscaal Weekblad FED* (38); Wilde, M.F. de (2016). De Anti-ontgaansrichtlijn van de Raad van 12 juli 2016. *Fiscaal Weekblad FED*, (107).; Wilde, M.F. de (2016). De exitheffing in de Anti-ontgaansrichtlijn en zijn invloed op het Nederlandse belastingstelsel. *Fiscaal Weekblad FED* (109).

Een ander onderdeel van deze onderzoekslijn is de inwerking van het EU-recht op het Nederlandse fiscale concernrecht. Reinout Kok publiceerde in TFO een omvangrijk artikel waarin hij de laatste ontwikkelingen qua wetgeving en rechtspraak op het terrein van de fiscale eenheid in de vennootschapsbelasting onderzocht.¹⁰ Eveneens onderdeel van de Europese discussie, is staatssteun die verschillende (kleine) lidstaten, waaronder Nederland, de afgelopen jaren aan multinationals hebben verstrekt. Sigrid Hemels schreef met fiscalisten uit Nederland, België, het Verenigd Koninkrijk, Luxemburg, Spanje, Italië en Duitsland een artikel over de wijze waarop in verkoopovereenkomsten van aandelen met een mogelijk risico van eventuele staatssteun rekening kan worden gehouden.¹¹

Ook natuurlijke personen zijn een object van onderzoek binnen dit thema. Erik Ros deed onder begeleiding van Henk van Arendonk promotieonderzoek naar de introductie en vormgeving van het Europees burgerschap en de gevolgen daarvan voor de lidstatelijke fiscale autonomie. Daarbij analyseerde hij onder andere hoe het Europese Hof van Justitie het Europees burgerschap heeft gebruikt om de economische verdragsvrijheden een steeds ruimere werking te geven en de gevolgen daarvan voor de lidstatelijke fiscale autonomie. Erik hoopt zijn proefschrift op 11 mei 2017 te verdedigen. Sigrid Hemels schreef met de Japanse fiscalist Yuka Shiba een artikel over informatie-uitwisseling van persoonlijke data.¹² In de Nederlandse context schreef Claire Hofman naar aanleiding van de tipgeverszaak inzake zwartsparenders over toezicht door en op de Nederlandse belastingdienst.¹³ In dezelfde lijn lag de publicatie van Sigrid Hemels over EHRM waarborgen en boetes en het landenrapport dat ze samen met Arnaud Booi (Universiteit Leiden) en Charlotte Bikkers schreef over Surcharges and Penalties in Tax Law.¹⁴

De onderzoekers beperken zich echter niet slechts tot wetenschappelijke bijdragen aan het debat. Ook professionele publicaties zijn binnen deze onderzoekslijn van belang. Zo becommentarieerde Maarten de Wilde in NTFR en Highlights & Insights on European Taxation uiteenlopende ontwikkelingen op dit terrein, zowel die in een internationale als Europese context en annoteerden Maarten de Wilde en Ciska Wisman jurisprudentie van de Hoge Raad over de (on)verenigbaarheid met de EU-verdragsvrijheden van de Nederlandse 30%-regeling in de loonbelasting in Fiscaal Tijdschrift FED. In 2016 verscheen een volledig herziene druk van Maarten de Wilde's hoofdstuk in het handboek Grondslag Internationaal Belastingrecht over de doorwerking van het EU-recht op het terrein van de directe belastingen.

Ook zijn binnen dit thema diverse voordrachten gehouden op nationale en internationale seminars en conferenties. Maarten de Wilde sprak bijvoorbeeld op de 'Copenhagen EU Tax Law Conference 2016', georganiseerd door Amsterdam Centre for Tax Law van de UvA in samenwerking met een Deense belastingadviesfirma over de mogelijke implicaties van de recent binnen de EU aangenomen algemene anti-misbruikbepaling ('The ATAD's GAAR: A Pandora's Box?'). Reinout Kok sprak onder meer op een symposium van de EFS over de toekomst van antimisbruikbepalingen in belastingverdragen.

¹⁰ Kok, Q.W.J.C.H., De fiscale eenheid in de vennootschapsbelasting in EU-rechtelijk perspectief, *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, 2016 (146.1), p. 121-143.

¹¹ Bondrager, R., S Hemels, I. Paris, C. Yorke, J. Schaffner, C. Albinana, F. Guelfi, G. Breuning, D. Schade, G. Höng, 'The Impact of Fiscal State Aid Recovery Risks on Share Purchase Agreements' *European Taxation* 2016, p. 426-435.

¹² Hemels, S.J.C. and Y. Shiba, 'Automatic exchange of information and cross border flows of Personal Data' *Tokoha Law Review* vol. 3, no. 1, 2016, p. 45-87.

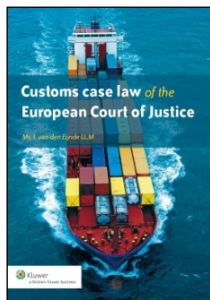
¹³ Hofman, C. (2016). Klikspaan boterspaan, zwartsparen voorgoed van de baan? Het oordeel van de Hoge Raad in de tipgeverszaak in de context van toezicht door en op de Nederlandse belastingdienst. *Tijdschrift voor Toezicht*, 2016 (2), 56-64.

¹⁴ Hemels, S.J.C., 'Limitation on Administrative Penalties by the ECHR and the EU Charter: the View from the Netherlands' in: R. Seer and A.L. Wilms, *Surcharges and Penalties in Tax Law*, IBFD Amsterdam 2016, p. 163-170 en J.A. Booi, S.J.C., Hemels, C. Bikkers, 'The Netherlands' in: R. Seer and A.L. Wilms, *Surcharges and Penalties in Tax Law*, IBFD Amsterdam 2016, p. 483-500.

2.1.2 Indirecte belastingen en internationale handel

Indirecte belastingen en internationale handel nemen in toenemende mate een belangrijke positie in binnen het fiscale recht. Dit is inmiddels ook een belangrijke onderzoekslijn binnen het onderzoeksprogramma. Deze werd voorheen aangeduid als 'douanerecht' maar dat was een te beperkte aanduiding, om welke reden tot een naamswijziging is besloten.

Kenmerkend is dat indirecte belastingwetgeving op het gebied van internationale handel in grote mate op Europees niveau is geharmoniseerd. Belangstelling is er volop voor de btw nu het een steeds belangrijker onderdeel vormt van de totale nationale belastinginkomsten en het met het uitkomen van het *Action Plan on VAT* de komende jaren nog volop in beweging zal blijven. Ook het douanerecht betreft een rechtsgebied dat volop in beweging is, omdat per 1 mei 2016 nieuw communautair douanerecht, het Douane Wetboek van de Unie (DWU), van toepassing is geworden.

In 2016 heeft de sectie belastingrecht een aantal nieuwe docenten aan zich verbonden op het gebied van de indirecte belastingen en internationale handel, te weten Ilona van den Eijnde, Liesbeth Metzemaekers-Beks en Nino Arzini. Deze versterking heeft ook een verdere uitbreiding van deze onderzoekslijn mogelijk gemaakt. Er zijn diverse publicaties verschenen in 2016. Zo heeft Nino Arzini in 2016 gepubliceerd in het WFR¹⁵ en heeft Walter de Wit een bijdrage geleverd aan een nieuwe editie van het boek 'Invorderingen van belastingen'.

Binnen deze onderzoekslijn zijn een tweetal promovendi onder begeleiding van Walter de Wit met een proefschrift bezig. Martijn Schippers promoveert als parttime promovendus (mede gefinancierd door EY) op het onderwerp douanewaarde vanuit een EU perspectief. Hij heeft tijdens 4th PhD Seminar Indirect Taxes te Münster, Duitsland de lezing *Customs valuation from an EU law perspective* gehouden over de voortgang van zijn proefschrift. Het PhD Seminar Indirect Taxes wordt jaarlijks gehouden en is een initiatief van Prof. Rita de La Feria (University of Leeds), Prof. Ben Terra (UvA, Lund University), Prof. Oscar Henkov (Lund University), Prof. Joachim Englisch (University of Münster) en Prof. Edoardo Traverso (University of Leuven).

Abdel Tanouti doet als buitenpromovendus onderzoek naar de rol van de douaneschuld in relatie tot de desbetreffende btw- en de accijnswetgeving bij invoer. De aansluiting van de btw en de accijns op het douanerecht is complex. Het toepasselijk worden van het DWU per 1 mei 2016 maakt dit onderzoek zeer relevant. Abdel Tanouti heeft met Najat Idrissi een kritisch artikel gepubliceerd in het MBB over het btw-besluit inzake ontwikkelingswerk.¹⁶

¹⁵ Arzini, N.P. & Becks, J.P.W.H.T. (2016). Afnemer? Kiest u maar! WFR (199).

¹⁶ Idrissi, N. & Tanouti, A. (2016). Het nieuwe besluit btw en ontwikkelingswerk beperkter dan het Unierecht? Maandblad Belastingbeschouwingen, 2016 (3), 109-112.

De valorisatie van het onderzoek op het gebied van de indirecte belastingen en internationale handel kenmerkt zich met name door de grote hoeveelheid lezingen en cursussen die worden gegeven. Walter de Wit, bijzonder hoogleraar Internationaal en Europees douanerecht, heeft zich op verschillende wijzen en op verschillende podia bezig gehouden met kennisoverdracht op het gebied van douanerecht. De Erasmus Universiteit en de Technische Universiteiten

van Delft en Eindhoven hebben in samenwerking met de douane, TNO en de organisaties Fenex, EVO, Fenedex, VNO-NCW, ACN, VNC, VNTO en TLN aan de Rotterdam School of Management (RSM) de universitaire master in Customs and Supply Chain Compliance ontwikkeld. Walter heeft deze master mede ontwikkeld en treedt hierin ook op als docent. Dat geldt ook voor het nieuwe Diploma Programme in Customs and Supply Chain Compliance dat RSM heeft ontwikkeld. Hij is daarnaast samen met Martijn Schippers verantwoordelijk voor de EFS Post-Master in EU Customs Law, die ook studenten van buiten Nederland trekt. Walter heeft ook op diverse bijeenkomsten in binnen- en buitenland gesproken, onder meer tijdens de Indirect Tax TEI ITX Committee te Leiden, het Nationaal Douanecongres (waar 500 douanespecialisten aanwezig waren) en het Joint Swiss Indirect Tax Manager Roundtable.

2.1.3 Special Tax Zone Project

Er is de laatste jaren volop belangstelling voor internationaal belastingrecht en in het bijzonder de belastingheffing van multinationals. De scheidslijn tussen fiscale begunstigingsmaatregelen en belastingontwijking/ontduiking lijkt in dat verband vooral in de maatschappelijke discussie te vervagen. Het International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD) heeft gemeend tegenwicht aan deze ontwikkeling te moeten bieden door nader onderzoek te verrichten naar dit verschil. Zij heeft daartoe de term 'Special Tax Zones' geïntroduceerd. Dit is, kortgezegd, een geografisch gebied binnen een jurisdictie waar een belastingplichtige bepaalde fiscale begunstigingsmaatregelen geniet. In december 2015 heeft het IBFD partneruniversiteiten aangeschreven met het verzoek een rapport te schrijven over de term 'Special Tax Zones'. Sigrid Hemels werd verzocht of de ESL een bijdrage kon leveren aan dit project. Nu dit project perfect aansluit bij diverse onderzoeklijnen van het programma Fiscale autonomie en haar grenzen en het een mogelijkheid biedt voor onderzoekers van het programma om met elkaar en met wetenschappers uit het buitenland samen te werken, is, na overleg met diverse leden van het onderzoeksprogramma door de programmadirecteur besloten dat het onderzoeksprogramma hier een bijdrage aan kon leveren. Dit is vervolgens voortvarend opgepakt door Martijn Schippers die het project vanuit de ESL coördineert.

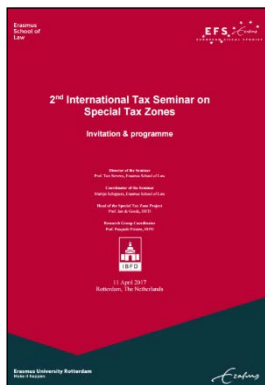
Walter de Wit en Martijn Schippers hebben met Maarten de Wilde, Ciska Wisman, Ton Stevens, Arjen Schep en, voor Aruba en Curaçao, Julian Lopez Ramirez het rapport over Nederland, Aruba en Curaçao geschreven. De landenrapportages dienden als basis voor het internationale congres over 'Special Tax Zones' dat op 28 en 29 april 2016 plaatsvond in Vigo, Spanje. Het congres had het karakter van een brainstormsessie en vormde de aftrap van een groot onderzoeksproject op het gebied van STZ. Martijn heeft tijdens dit congres de Nederlandse input (inclusief Aruba en Curaçao) gepresenteerd en als panellist geparticipeerd in de paneldiscussies Concept of STZ en Types of STZs.

Tijdens dit internationale congres is besloten tot nader, diepgaand onderzoek naar 'Special Tax Zones'. Daartoe zal in de komende jaren worden gewerkt aan de nadere uitwerking van het begrip 'Special Tax Zones', waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar de volgende zeven deelthema's:

1. Het concept 'Special Tax Zones';
2. Verschillende typen 'Special Tax Zones';
3. Het constitutionele raamwerk in haar relatie met 'Special Tax Zones';
4. Tax Policy en 'Special Tax Zones';
5. 'Special Tax Zones' en belastingverdragen;
6. 'Special Tax Zones', WTO en andere internationale niet fiscale verdragen;
7. Effectiviteit en efficiëntie van 'Special Tax Zones'.

Het project wordt afgerond met de publicatie van een boek (beoogde publicatiedatum najaar 2017) waarin voornoemde deelthema's zijn uitgewerkt en zijn voorzien van voorbeelden uit ruim 20 landen.

Tijdens het congres in Vigo heeft het onderzoeksprogramma aangeboden om vanuit de sectie belastingrecht de organisatie op zich te nemen van het voor het publiek vrij toegankelijke 2nd International Seminar on Special Tax Zones dat op 11 April 2017 zal plaatsvinden in het Erasmus Paviljoen. De eerste onderzoeksresultaten zullen tijdens dit seminar worden gepresenteerd. De organisatie ligt in handen van Martijn Schippers die optreedt als seminar coordinator en Antti Laukannen van IBFD. Ton Stevens zal in zijn hoedanigheid van seminar director optreden als dagvoorzitter van het seminar. Ilona van den Eijnde is in de 'post-Vigo' periode toegetreden tot het onderzoeksteam. Zij verzorgt de input vanuit de Verenigde Arabische Emiraten en zal ook tijdens voornoemd seminar een lezing houden onder de titel 'An STZ within a non-tax jurisdiction'. Ook Sigrid Hemels en Maarten de Wilde geven tijdens het seminar een lezing onder respectievelijk de titel 'Tax incentives in the creative world, an STZ perspective' en 'Tax incentives in developing countries, an STZ perspective'. Sigrid Hemels, Martijn Schippers, Ton Stevens, Maarten de Wilde en Walter de Wit zullen ook als panelleden optreden tijdens het seminar dat voor het publiek toegankelijk is.

2.1.4 Belastingrecht in een digitale wereld

Twee buitenpromovendi van Reinout Kok, Menno van Werkhoven en Hayat Essaghir, doen onderzoek naar digitalisering en informatie technologie (IT).

Het onderzoek van Menno van Werkhoven gaat over de impact van Information Technology op de werkzaamheden van de bedrijfsfiscalist, populair samen te vatten tot 'Tax Technology'. Menno onderzoekt de impact die nieuwe technologische ontwikkelingen hebben op de vier soorten werkzaamheden van de bedrijfsfiscalist, zijnde: interne rapportage, externe

rapportage, interne advisering en fiscale compliance. Ontwikkelingen qua software en verdergaande integratie van de fiscale afdeling met de overige onderdelen van de onderneming brengen een significantie verandering te weeg qua manier van werken en tijd die gespendeerd wordt aan herhaalbare manuele processen binnen de fiscaliteit. Hoe de bedrijfsfiscalist zelf omgaat met de veranderingen is ook onderdeel van het onderzoek, dat ook kwantitatieve aspecten heeft. Een concreet voorbeeld hiervan is de afgenomen survey betreffende de implementatie aspecten van de Country-by-Country-reporting requirements bij MNE's die tot stand is gekomen met hulp van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB). Menno heeft in 2016 zijn onderzoek gepresenteerd op de openingsvergadering van de Tax Technology sectie van de NOB. Ook heeft hij de van zijn onderzoek deel uitmakende paper 'Software Systems in Tax, an Emperical Evaluation' gepresenteerd tijdens een promovendi-overleg. Deze paper was geselecteerd voor de Tax Research Network (TRN) conferentie op Roehampton University (Londen, UK) alwaar hij deze eveneens heeft gepresenteerd. TRN conferenties zijn interdisciplinair, internationaal en kleinschalig. Bij de 2017 editie waren onder meer accountants, juristen, sociologen en antropologen aanwezig. De presentaties hadden allemaal een link met de fiscaliteit, maar belichtten dit vanuit zeer verschillende oogpunten. De presentatie van Menno paste perfect in deze setting en werd dan ook goed ontvangen.

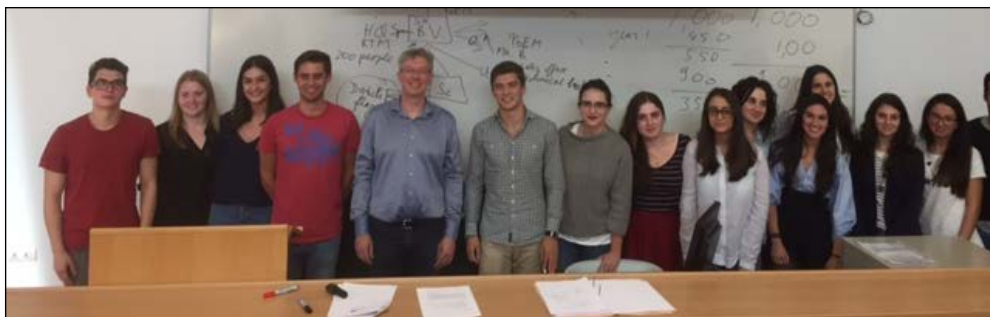

Hayat Essaghir doet een multidisciplinair onderzoek naar fiscaliteit in de context van digitale businessmodellen. Het onderzoek richt zich op de vraag hoe een (internationaal) fiscaal raamwerk eruit zou moeten zien om te leiden tot een neutrale en rechtvaardige belastingheffing van winsten gemaakt via een dergelijk digitaal business model. Met het onderzoek zal inzicht worden gekregen in de waardecreatie binnen digitale business modellen - evenals hoe de waardeketen eruit ziet en wat de specifieke bedrijfsprocessen zijn - en de beperkingen van de (internationale) fiscale regelgeving. Vervolgens zal een oplossing voor deze beperkingen worden onderzocht.

Andere onderzoekers houden zich eveneens met de effecten van digitalisering bezig. Arjen Schep hield op 16 maart 2016 in Gent een voordracht tijdens een studiedag over het thema 'Moderne technologieën & lokale belastingen', georganiseerd door Studipolis/die Keure. Zijn lezing was getiteld 'Technologische ontwikkelingen & deeleconomie: Kansen en bedreigingen voor belastingheffing door (Nederlandse) gemeenten. Sigrid Hemels sprak tijdens de door de Wirtschafts Universität (WU) Wien georganiseerde conferentie 'Improving Tax Compliance in a Globalized World' over *Innovative services to taxpayers and problems with them*.

2.1.5 Maritime and Transport Tax Law

Eind 2012 hebben Ton Stevens en Dick Molenaar het initiatief genomen voor het thema "Maritime and Transport Tax Law". Dit thema past uitstekend bij Rotterdam als havenstad en de aanwezigheid van zeerechtsonderzoek (Prof. Frank Smeele) op de faculteit. Het thema biedt bovendien niet alleen kansen voor samenwerking binnen de faculteit, maar ook met universiteiten in havensteden buiten Nederland.

In 2016 is de samenwerking met de Universiteit Vigo (Spanje) geïntensiveerd door middel van o.a. een gastcollege dat Ton Stevens verzorgde over de belastingheffing van zeescheepvaartondernemingen. Daarnaast heeft Ton Stevens samen met Prof. G. Maisto van de Universiteit van Milaan (Italië) een Tax Expert Group opgezet van internationale shipping tax experts die één of twee keer jaar samenkomen om fiscale onderwerpen op dit gebied, zowel wetenschappelijk als praktijkgericht, verder uit te diepen. Een eerste meeting vond plaats in juni 2016 in London. Als resultaat van deze meeting heeft Ton Stevens in november 2016 opgetreden op een door de Universiteit van Milaan in samenwerking met het IBFD georganiseerd seminar over de belastingheffing van internationale luchtvaart- en scheepvaartondernemingen. Hij sprak daar over het onderwerp "National tax systems for the shipping industry".

Taxation of the shipping and air transport industries in domestic law, EU law and tax treaties

Seminar

Monday 21 November 2016
9:15 - 17:15
Hotel Four Seasons
Via Gesù, 6/8 - Milan

UNDER THE AEGIS OF
ITALIAN COMMISSION OF AMBITOSI

OECD

UNIVERSITÀ CATTOLICA del Sacro Cuore

Programme

8:45-9:15 - registration

9:15-9:30 - INTRODUCTION
Guglielmo Maisto - Catholic University of Fidenza

MORNING SESSION
9:15-12:30

Chairman
Guglielmo Maisto

9:30-11:00
SHIPPING AND AIR TRANSPORT UNDER DOMESTIC TAX LAW
Direct taxation of air transport activities under domestic tax law
Alexander Hammarath - Oslo School University

Direct taxation of the shipping industry under domestic law, including tonnage tax regimes
Ton Stevens - Erasmus University Rotterdam

Taxation of employment income in the shipping and air transport industries
Luc de Broe - KU Leuven

11:00-11:30 - COFFEE BREAK

11:30-12:30
EU LAW AND VAT ASPECTS OF SHIPPING AND AIR TRANSPORT
Income tax regimes and EU law
Dimitris Vaidar - LVA University of Amsterdam

VAT and other turnover taxes
Sofia Mouniz - Katholieke Universiteit Leuven

12:30-14:00 - LUNCH

AFTERNOON SESSION
14:00-17:15

Chairman
Jacques Saccaville

14:00-15:00
TAX TREATY ASPECTS OF SHIPPING AND AIR TRANSPORT
The history of Article 8 OECD MC
Jacques Saccaville - OECD

ART. 8 OECD MC: PoEM vs. Residence
Isabelle Richelle - University of Liège

15:00-15:30 - COFFEE BREAK

15:30-16:30
TAX TREATY ASPECTS OF SHIPPING AND AIR TRANSPORT (CONT.)
ART. 8 OECD MC: time for a change?
Georg Kofler - Johannes Kepler University Linz

Issues in the application of Art. 15(B) OECD MC
Frank Pölgers - VU University Amsterdam

16:30-17:15
CONCLUSIONS AND THE POINT OF VIEW OF THE BUSINESS
Clive Barber - AP, Moller - Maisto
Haroun Aghar - Eshad Airways
James Barber - Cruise Lines International Association

Als uitvloeisel van dit seminar zal het IBFD in 2017 een boek publiceren, waarin twee hoofdstukken van Ton Stevens zijn opgenomen ("National tax systems for the shipping industry" en "Country report Netherlands"). Samen met Prof. Maisto heeft Ton Stevens actief geworven voor een (gezamenlijke) promovendus voor onderzoek naar artikel 8 van het OESO-modelverdrag. Deze werving heeft twee concrete kandidaten opgeleverd. Begin 2017 zal vermoedelijk een definitieve kandidaat kunnen worden geselecteerd.

In het jaarverslag van 2015 is reeds melding gemaakt van de input van Anneke Monsma, Arjen Schep en Maarten de Wilde bij het onder leiding van Frank Smeele in opdracht van de Europese Commissie uitgevoerd onderzoeksproject van Ecorys, ESL en DNV-GL, getiteld: 'Study on the feasibility of a financial instrument to facilitate safe and sound ship recycling.' In 2016 is dit rapport aangeboden aan de Europese Commissie. Er wordt nu gewacht op de definitieve reactie van de Europese Commissie op het voorstel uit het onderzoeksrapport om een Ship Recycling Licence in te voeren met daaraan gekoppeld een fee-systeem waardoor reders kunnen sparen om het verschil tussen niet-duurzame en duurzame recycling te kunnen overbruggen. In 2016 heeft Frank Smeele ook het initiatief genomen om een Erasmus Law Review te wijden aan de juridische aspecten van een dergelijke Ship Recycling Licence. Han Kogels en Ton Stevens zullen hier een bijdrage aan leveren vanuit fiscaal perspectief.

In 2016 is ook de aanvang genomen om studenten te interesseren hun masterscriptie te schrijven over aan Maritime and Transport Tax Law-gerelateerde onderwerpen. Aan het bedrijfsleven is ook de oproep gedaan om scriptiestages aan te bieden over dergelijke onderwerpen. Via Damen Shipyards heeft een studente een scriptiestage gelopen over de vraag of de Spaanse Tax Lease 2.0 gezien kan worden als verboden staatssteun. Begin 2017 zal deze scriptie worden afgerond.

2.2 Lokale belastingheffing in de 21^e eeuw

Het onderzoek binnen het deelthema lokale belastingheffing in de 21e eeuw werd in 2016 verzorgd door Anneke Monsma, Jan Monsma, Arjen Schep, Nahoko Hoshino en Ferry Makkinga. De drie eerstgenoemden zijn verbonden aan het Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL: www.esbl.nl).¹⁷ Binnen het onderzoeksthema vindt ook het door Jan Monsma begeleide promotieonderzoek van Douwe Postema over geschilbeslechting in WOZ-procedures plaats.

Het ESBL wordt extern bekostigd door de Stichting J.H. Christiaanse, een financiering waar het onderzoeksprogramma zeer erkentelijk voor is. Per januari 2016 is prof. dr. J.A. (Jan) Monsma benoemd als bijzonder hoogleraar en is het ESBL weer op volle sterkte. Bovendien is het ESBL tijdelijk versterkt met prof. Nahoko Hoshino van de Waco universiteit Tokyo, Japan. Zij doet met een door de Japanse overheid gefinancierde beurs tijdens haar sabbatical leave vanaf 1 april 2016 een jaar lang onderzoek in Nederland naar de financiële verhouding tussen rijk en gemeenten, mede in het licht van de omvangrijke decentralisatie van zorgtaken naar gemeenten in 2015. In Japan heeft een vergelijkbare decentralisatie plaatsgevonden en prof. Hoshino wil onderzoeken hoe Nederland en Japan van elkaar kunnen leren. Voor het ESBL betekent dit een vergroting van de onderzoekscapaciteit en een mooie gelegenheid om ook internationaal de onderzoeksreputatie te vergroten. De banden die de sectie via Sigrid Hemels al met Japanse onderzoekers had, worden hierdoor weer verder uitgebreid. Prof. Hoshino is gastvrij opgenomen door de medewerkers en in de kamer van het ESBL. Helaas heeft Anneke Monsma vanaf 1 juni 2016 geen activiteiten kunnen verrichten wegens ziekte.

Het onderzoek richt zich onder meer op de fiscale bevoegdheid van de lokale wetgever (gemeente en waterschap) en de beperkingen die aan die bevoegdheid worden gesteld door wet en jurisprudentie. Daarbij komen ook de uitdagingen aan de orde waar lokale overheid door nieuwe technologieën mee te maken krijgen.¹⁸ Binnen het werkveld van de belastingen

¹⁷ Jan Monsma is Bijzonder Hoogleraar heffingen van lokale overheden en is als Wetenschappelijk Directeur verbonden aan het ESBL voor 1 dag per week. Jan Monsma is tevens Senior Raadsheer bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Anneke Monsma is als Academic Researcher voor 3 dagen per week en Arjen Schep is als Academic Researcher/Research Manager voor 5 dagen per week aan het ESBL verbonden. Arjen Schep was gedurende geheel 2016 voor 2 dagen per week gedetacheerd bij de dienst Belastingen van de gemeente Amsterdam. Van het ESBL is een uitgebreid Activiteitenverslag 2016 beschikbaar op www.esbl.nl.

¹⁸ A.W. Schep, 'Toeristenbelasting en deeleconomie: kansen en bedreigingen voor Nederlandse gemeenten', Jaarboek Lokale & Regionale Belastingen (L.R.B.) 2015-2016, M. De Jonckheere (red.), Brugge: die Keure, p. 31-45, een publicatie

van decentrale overheden staat momenteel vooral het gemeentelijke belastinggebied in de belangstelling. Kort voor de zomervakantie van 2016 verscheen de zogenoemde bouwstenenbrief waarin Minister Plasterk van BZK en Staatssecretaris Wiebes van Financiën namens het Kabinet hun visie gaven op de toekomst van het gemeentelijk belastinggebied.¹⁹ Met deze brief lost het Kabinet de belofte in die zij in december 2015 aan D66 deed in de Eerste Kamer in ruil voor een 5 miljard lastenverlichting als onderdeel van het Belastingplan 2016.²⁰ Hoewel nog onzeker is in hoeverre deze plannen werkelijkheid worden na de verkiezingen van 2017, heeft dit onderwerp wel een deel van het onderzoek in 2016 bepaald.²¹

Vanuit het ESBL wordt niet alleen wetenschappelijk onderzoek verricht, maar vinden ook activiteiten plaats met als doel de kennis over lokale belastingen uit te dragen en te delen met zowel actoren binnen het eigen vakgebied als het maatschappelijk veld, het werkveld van de decentrale overheden. Door werkzaamheden als redacteur en auteur voor diverse tijdschriften, handboeken en fiscale encyclopedieën wordt de wetenschappelijke kennis over lokale belastingen zichtbaar gemaakt en verspreid binnen het vakgebied. Daarbij wordt getracht niet alleen encyclopedische kennis te verspreiden (zoals in de fiscale encyclopedie *De Vakstudie* en in de *NDFR*), maar de kennis ook te vertalen naar de praktijk door middel van de annotaties en bijdragen in vaktijdschriften als *Belastingblad*, *Vakstudie-Nieuws* en *NLFiscaal*. Ook wordt een bijdrage geleverd aan handboeken die zowel in de praktijk als in het onderwijs worden gebruikt. Jan Monsma en Ferry Makkinga zijn bijvoorbeeld mede-auteur van het handboek 'Compendium Gemeentelijke belastingen en de Wet WOZ'. Ferry Makkinga is tevens een van de auteurs van het boek 'Wegwijs in de gemeentelijke belastingheffing en de Wet WOZ'. Het ESBL schuwt de publiciteit ook niet. Zo nam de vakpers diverse interviews af met Jan Monsma²² en schreven Arjen Schep en Ferry Makkinga een aantal columns voor de rubriek 'Uitvergroot' van *Vakstudie-Nieuws*.²³ Doordat deze columns ook via de dagelijks gratis verspreide nieuwsbrief *taxlive.nl* werden verspreid, vonden deze de weg naar een groot publiek.

die voortkwam uit een voordracht tijdens een studiedag over het thema 'Moderne technologieën & lokale belastingen', georganiseerd door Studipolis/die Keure.

¹⁹ Brief van 24 juni 2016, kenmerk 2016-0000356712.

²⁰ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 8 december 2015, nr. AFP/2015/1048.

²¹ Zie bijvoorbeeld: J.A. Monsma, 'Een groter gemeentelijk belastinggebied: doel of middel?', *WFR* 2016/166, p. 1068-1079 en L.J. Boone & A.W. Schep, 'Kabinetsbrief over toekomst van het gemeentelijke belastinggebied: bouwstenen of sloophout?', *Belastingblad* 2016/418, p. 1659-1667.

²² Bijvoorbeeld in *VNG Magazine*, het *BZK Magazine Blik* (digitaal te vinden op <https://magazines.rijksoverheid.nl/bzk/blikopbzk/2016/08/belastinggebied>) en in het blad *Focus* van de Sdu.

²³ Bijvoorbeeld Arjen Schep 'De toeristenbelasting moet op de schop!' *V-N* 2016/34.0, <http://taxlive.nl/-/de-toeristenbelasting-moet-op-de-schop->; en Ferry Makkinga, 'Juich nooit te vroeg in de fiscaliteit!', *V-N* 2016/53.0, <http://taxlive.nl/-/juich-nooit-te-vroeg-in-de-fiscaliteit->.

Valorisatie is een belangrijke taak van het ESBL. Dit vindt niet alleen via publicaties plaats, maar ook door het geven van lezingen. Deze worden niet alleen gegeven aan vertegenwoordigers van lagere overheden,²⁴ maar bijvoorbeeld ook voor medewerkers van de rechterlijke macht.²⁵ Het ESBL organiseerde in mei ook samen met de Academie Lokale Belastingen een studiemiddag op de Erasmus Universiteit. Het thema was 'tegengestelde belangen bij de WOZ-waarde'. Aanleiding was een wetswijziging per 1 oktober 2015 waarmee ook bezwaar en beroep tegen een te lage WOZ-waarde is geïntroduceerd. Sprekers waren Bastiaan van Perlo (Woonbond), Jan Gieskes (Waarderingskamer), Jennifer Lanser (Van den Bosch & Partners), Jan Monsma (ESBL) en Maarten Feteris (Hoge Raad/ESL). De studiemiddag had meer dan 100 deelnemers en was ook inhoudelijk een groot succes. Het onderwerp van deze studiemiddag vond ook verdere verspreiding in een aantal publicaties.²⁶ In 2016 is het ESBL bovendien met Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden een meerjarige overeenkomst aangegaan voor het verzorgen van een drietal incompany trainingen per jaar. Het ESBL heeft naast de zelf geïnitieerde onderzoeken en activiteiten ook diverse onderzoeken in opdracht verricht in 2016.²⁷

Tekenen scholingsovereenkomst Drechtsteden

Het ESBL heeft op al deze wijzen ook in 2016 een belangrijke nationale en internationale functie kunnen vervullen als wetenschappelijk fiscaal-juridisch kenniscentrum op het terrein van de lokale belastingen.

2.3 Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen

Met het thema Fiscale autonomie en haar grenzen in relatie tot kunst, cultuur en goede doelen, daaronder begrepen het mecenaat, wordt binnen het onderzoeksprogramma onderzoek gedaan dat uniek is in Nederland. Dit thema is niet alleen wetenschappelijk relevant, maar staat ook maatschappelijk zeer in de belangstelling. Binnen dit thema wordt dan ook nadrukkelijk aan valorisatie gedaan, bijvoorbeeld door mee te werken aan perspublicaties, door bijdragen te leveren aan het debat over regelgeving en door het geven van lezingen voor een breed publiek en de sector. Ook wordt in dit thema veel samengewerkt met onderzoekers uit andere disciplines en andere landen. Sigrid Hemels, Dick Molenaar, Renate Buijze, Najat Idrissi en Mitra Tydeman doen onderzoek in dit deelthema.

²⁴ Bijvoorbeeld voordrachten van Jan Monsma en Arjen Schep tijdens de VNG Belastingconferentie en van Jan Monsma tijdens het Gemeente- en waterschapscongres en bijeenkomsten van de Landelijke Vereniging Lokale Belastingen (LVLB) en de Belastingamenwerking Deventer, Olst-Wijhe en Raalte (DOWR). Arjen Schep verzorgde voor Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden incompany een actualiteitendag.

²⁵ Bijvoorbeeld voordrachten van Jan Monsma tijdens de Belastingconferentie van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, voor de Vereniging van griffiers en tijdens de Dag voor de belastingrechtspraak.

²⁶ A.P. Monsma, J.A. Monsma & A.W. Schep, 'Waardering onroerende zaken: tijd voor vernieuwing', *WFR* 2016/61, p. 412-421. A.P. Monsma, 'Tegengesteld belang in de WOZ', *Belastingblad* 2016/239.

²⁷ A.W. Schep, Juridische toets van de mogelijkheden tot legesheffing voor provinciale luchtvaarttaken: beoordeling, onderzoek in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, ESBL 16 juni 2016, p. 1-6; J.A. Monsma & A.W. Schep, Wetenschappelijke toets van het door Van den Bosch & partners te Sliedrecht aan de gemeente Almere uitgebrachte 'Advies afschaffing onroerendezaakbelasting voor gebruikers van niet-woningen', ESBL augustus 2016 (niet gepubliceerd); A.W. Schep, Rechtmatigheidstoets van de WOZ-waardering en heffing van OZB van aan spoorbanen dienstbare infrastructuur. Onderzoek verricht in opdracht van EY. ESBL november 2016.

2.3.1 Fiscale aspecten van fondsenwerving en filantropie: internationaal

Het thema fiscale aspecten van fondsenwerving en filantropie leent zich uitstekend voor internationaal en interdisciplinair onderzoek en voor valorisatie naar de praktijk.

Sinds 2015 zijn Renate Buijze en Sigrid Hemels met Christoph Engel (hoogleraar ESL verbonden aan Law & Economics/BACT en Max Planck Institute for Collective Goods, Bonn) bezig met een onderzoeksproject naar de bereidheid om schenkingen aan goede doelen te verzekeren om een fiscaal voordeel veilig te stellen en de effectiviteit van de schenking te verzekeren.²⁸ Voor dit project ontvingen zij een bijdrage van ESL in het kader van 'Erasmus Frontier Research'. In 2016 werden aanvullende lab experimenten uitgevoerd voor dit onderzoek. Ook werd de paper geaccepteerd om op diverse conferenties gepresenteerd te worden. Sigrid Hemels presenteerde het onderzoek tijdens de Tax Research Network Conference aan de University of Roehampton in London. Voor deze gelegenheid was de paper speciaal toegespitst op een fiscaal publiek.²⁹ Renate Buijze en Christoph Engel presenteerden het onderzoek tijdens het Tinbergen Instituut seminar Experiments at the Crossroads of Law and Economics. Het onderzoek werd ook geaccepteerd voor het prestigieuze Conference on Empirical Legal Studies (CELS) aan de Duke Law School in Durham, North Carolina. Daar presenteerde Christoph Engel het onderzoek. Doel is om de paper te publiceren in een wetenschappelijk tijdschrift.

Sigrid Hemels is met Kazuko Goto, professor of public finance and cultural economics aan de Faculty of Economics van Setsunan University, Osaka (Japan) redacteur van het begin 2017 bij Springer te verschijnen boek 'Tax incentives for the creative industries'. Vanuit het onderzoeksprogramma hebben ook Dick Molenaar en Renate Buijze een bijdrage geleverd aan dit boek waar in 2016 hard aan is gewerkt. Naar aanleiding van het op stapel staan van dit boek heeft Sigrid in november 2016 een gastcollege 'Tax incentives for the creative industries: from Spectre via Games of Thrones to U2' gegeven in het mastervak 'Critical Theories and Concepts in the Creative Industries' van de MSc Creative and Cultural Industries Management van de Sheffield University Management School.

Binnen deze onderzoekslijn voert Renate Buijze haar door de Erasmus Graduate School of Law gefinancierde promotieonderzoek 'Charitable Fundraising for the Arts in the Era of Globalization: International Tax Barriers for Arts Organizations' uit. Renate evalueert de verschillende manieren waarop donateurs gebruik kunnen maken van fiscale voordelen wanneer zij schenken aan een culturele instelling in het buitenland. Het fiscale beleid van een land speelt hierin de hoofdrol, maar ook bilaterale en multilaterale overeenkomsten tussen landen en particuliere initiatieven oefenen hier invloed op uit. Het spanningsveld tussen de fiscale autonomie van een land en de invloed van derden hierop staat centraal in het onderzoek. Hiermee sluit het onderzoek goed aan bij het onderzoeksprogramma 'Fiscale autonomie en haar grenzen'. Het promotieonderzoek omvat zowel een fiscaal als een empirisch gedeelte. Het empirische gedeelte van het onderzoek bestaat uit case studies van zowel Nederlandse als buitenlandse culturele organisaties, waaronder organisaties in België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Italië, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Hiervoor nam Renate o.a. interviews af met fiscalisten, filantropie adviseurs, fondsenwerfers en zakelijk leiders van culturele organisaties. Tijdens deze interviews bleek telkens weer dat de

²⁸ De resultaten zijn beschreven in een paper die te raadplegen is via de volgende link: <http://ssrn.com/abstract=2674553>.

²⁹ Buijze, R, Engel, C and Hemels S.J.C. Do donation intermediaries have a socially beneficial function by reducing efficacy and tax risks? An experiment. Paper for the 25th Tax Research Network annual conference at the University of Roehampton, London 1-2 September 2016.

culturele sector verlegen zit om oplossingen die de fiscale barrières voor grensoverschrijdende donaties wegnemen. In 2016 rondde Renate de interviews af. In 2017 hoopt zij het promotieonderzoek af te ronden.

Naar aanleiding van haar onderzoek schreef Renate het artikel 'Approaches towards the Application of Tax Incentives for Cross-Border Philanthropy'. Dit artikel werd in 2016 gepubliceerd in het peer-reviewed gedeelte van het wetenschappelijke fiscaal tijdschrift Intertax. Daarnaast presenteerde ze haar onderzoek tijdens de onderzoeksbijeenkomst van de afdeling Algemene Cultuurwetenschappen van de Erasmus School of Culture, Communication and History in Verhalenhuis Belvédère. Ook liet ze masterstudenten Fiscaal recht kennis maken met haar onderzoek tijdens het Fiscaal Confrontatievak.

Het onderzoek van Renate heeft ook in het buitenland aandacht getrokken. Ze is in 2016 dan ook zeer actief geweest met valorisatie van haar onderzoek. Het bestuur en de directie van de musea behorende tot de Vlaamse Kunstcollectie VZW (Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen, Museum voor Schone Kunsten Gent en Groeningemuseum Brugge) en vertegenwoordigers van het Vlaamse ministerie voor Cultuur, Media, Jeugd en Brussel nodigden Renate uit om aan hen haar onderzoek te presenteren tijdens een bijeenkomst in Gent. Op deze wijze maakte zij haar onderzoeksbevindingen ook toegankelijk voor professionals.

Daarnaast was Renate op verzoek van de conferentie-organisatie actief als verslaggever tijdens de 27ste European Foundation Centre Annual General Assembly en Conferentie. Zij deed via social media verslag van het congres en tijdens de plenaire afsluiting gaf ze, onder de noemer 'Next Generation Philanthropists' samen met andere jonge filantropie professionals haar visie op de rol van vermogensfondsen. Renate is ook lid van de Advisory Committee van de European Foundation Centre en Transnational Giving Europe op het gebied van grensoverschrijdende filantropie. In dit gezelschap van experts op het gebied van grensoverschrijdende filantropie (o.a. van Fondation de France, de Mecenata Stiftung en Fondation de Luxemburg) presenteerde Renate haar bevindingen over internationale fondsenwerving onder Europese culturele organisaties. Tijdens de bijeenkomst werd besproken wat gedaan kan worden om grensoverschrijdende filantropie in de EU verder te vergemakkelijken. Best practices en updates uit verschillende landen werden gedeeld. Renate heeft in haar presentatie de problemen toegelicht waar goede doelen tegenaan lopen wanneer zij een beroep willen doen op de EU vrijheden om fiscaal voordeel te faciliteren voor hun buitenlandse schenkers. Zij heeft hiervoor een voorschot genomen op haar onderzoeksresultaten.

2.3.2. Fiscale aspecten van fondsenwerving en filantropie: nationaal

In de nationale component van het onderzoek naar fiscale aspecten van fondsenwerving en filantropie speelt naast het nationaal gepubliceerde wetenschappelijk onderzoek valorisatie een grote rol: dit onderzoek raakt direct de Nederlandse samenleving en de door het kabinet gewenste participatiemaatschappij. De leden van het onderzoeksprogramma worden op dit gebied dan ook regelmatig geconsulteerd. Sigrid Hemels nam in dit kader deel aan een expertbijeenkomst op het ministerie van Financiën in het kader van de evaluatie van de ANBI/SBBI regeling. Ook werd zij op uitnodiging van het ministerie van Financiën geïnterviewd door onderzoeksbureau Dialogic in het kader van de evaluatie van de giftenaftrek. De evaluaties zijn op 27 december 2017 verschenen.³⁰ Ook was Sigrid penvoerder van het commentaar van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op een concept-besluit over de giftenaftrek in de vennootschapsbelasting. Zij handhaafde in 2016 haar vijftigste plaats in de ranglijst met de 100 invloedrijkste personen in de Nederlandse filantropie.³¹

Valorisatie vindt plaats op verschillende wijzen. Valorisatie richting juridische professionals (fiscalisten en notarissen) gaat via vakpublicaties,³² annotaties bij jurisprudentie over algemeen nut beogende instellingen (anbi's)³³ en lezingen voor professionals.³⁴ Een blog over de periodieke giftenaftrek dat Sigrid in januari

schreef voor Taxence werd in 2016 2185 keer gedownload.³⁵ Ook een video-interview over de giftenaftrek dat Freek Andriessse met Sigrid had in opdracht van NDFR/Sdu werd goed bekeken.³⁶ Valorisatie richting een niet juridisch publiek - goede doelen, kunstinstellingen en hun medewerkers, vrijwilligers en gevers en het brede publiek in het algemeen - gebeurt via lezingen,³⁷ populariserende publicaties³⁸ en het verlenen van medewerking aan perspublicaties.³⁹ Soms vindt valorisatie heel dicht bij huis plaats: Renate Buijze heeft in 2017 haar kennis over grensoverschrijdende fondsenwerving gedeeld met het Erasmus Trustfonds. Buitenpromovenda Najat Idrissi werkt binnen dit onderzoeksthema aan een promotieonderzoek naar btw en goede doelen. Haar onderzoek gaat over de vraag of de huidige behandeling van goede doelen in de btw effectief en efficiënt is, of dat er andere mogelijkheden effectiever en efficiënter zijn. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met de autonomie van de Nederlandse wetgever. Haar promotoren zijn Sigrid Hemels en René van der Paardt (ESE). Ook Mytra Tydeman doet binnen dit thema promotieonderzoek. Zij richt zich op de fiscale behandeling van religieuze en levensbeschouwelijke organisaties. Ze heeft in

³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/01/27/brief-over-evaluaties-giftenaftrek-en-de-evaluatie-van-de-praktijk-rondom-anbi-s-en-sbbi-s>.

³¹ Deze ranglijst staat in de door Filanthropium uitgegeven jaargids voor de Nederlandse filantropiesector, De Dikke Blauwe: www.dedikkeblauwe.nl.

³² Bijvoorbeeld: Hemels, S.J.C., 'ANBI anno 2016: (periodieke) giftenaftrek onder vuur' Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN) februari 2016, artikelnummer 4, p. 3-7, Hemels, S.J.C. 'Aanvullende 90%-uitkeringstoets voor vermogensfondsen?' Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht, 14 januari 2016, 17(2), NTFR 2016/384, p. 1-3.

³³ Dick Molenaar schreef in 2016 maar liefst 19 annotaties op dit gebied in NTFR.

³⁴ Sigrid Hemels gaf bijvoorbeeld een lezing voor het notarissenplatform van Het Concertgebouw Fonds over de giftenaftrek, tijdens een bijeenkomst georganiseerd door Museum Beelden aan Zee en het Prins Bernhard Cultuurfonds over fiscaal optimaal nalaten en schenken aan cultuur.

³⁵ Sigrid Hemels, '2016: het jaar van de periodieke giftenaftrek?' Taxence nieuwsbrief 5 januari 2016, <http://www.taxence.nl/2016-het-jaar-van-de-periodieke-giftenaftrek.111889 lynkx>.

³⁶ 7 minuten met Sigrid Hemels. Gulle gevers en kille technocraten. Video-interview met Freek Andriessse in opdracht van NDFR/Sdu, maart 2016, <https://player.vimeo.com/video/155728406>.

³⁷ Bijvoorbeeld een lezing die Sigrid Hemels gaf tijdens een door Theodoor Gilissen Bankiers N.V georganiseerde bijeenkomst voor bestuurders van vermogensfondsen.

³⁸ Bijvoorbeeld een Interview in het Vakblad Fondsenwerving 'De giftenaftrek is een onmisbaar democratisch instrument' van december 2016

³⁹ Bijvoorbeeld medewerking aan een special over geven in Margriet, aan een artikel over periodieke giftenaftrek in de Consumentenbond Geldgids en medewerking aan het artikel van H. Koel 'Cultuurfonds past schenkingsovereenkomst aan' van Fd.nl.

2016 in het Weekblad fiscaal recht een artikel gepubliceerd over de definities van religie, levensbeschouwing en fiscaliteit.⁴⁰ Sigrid Hemels is haar promotor.

Op wetenschappelijk gebied zijn er binnen dit thema ook veel contacten. Sigrid Hemels is lid van de begeleidingscommissie van het tweejaarlijkse onderzoek Geven in Nederland van de werkgroep filantropie van de Vrije Universiteit Amsterdam⁴¹ en lid van de adviesgroep Cultuur Index Nederland, een initiatief van de Boekmanstichting en het Sociaal en Cultureel Planbureau.⁴² Daarnaast is ze lid van de Raad van Adviseurs rond het Research Fellowship Mecenaat van dr. Renée Steenbergen aan de Universiteit Utrecht. Tevens zijn Renate Buijze en Sigrid Hemels verbonden met het Erasmus Centre for Strategic Philanthropy (ECSP), een samenwerkingsverband van de ESE en de RSM. Lucas Meijs van het ECSP is ook lid van de doctoraatscommissie van Renate Buijze.

Renate Buijze en Sigrid Hemels zijn beide lid van de fiscaal-juridische denktank van Museum Boijmans van Beuningen, het Boijmans Genootschap.⁴³ Sigrid Hemels en Dick Molenaar zijn tevens toezichthouder/bestuurder bij diverse culturele instellingen, waardoor ze ook praktijkervaring hebben met de effecten van fiscale regelgeving op deze sector en de wijze waarop de sector daar mee om gaat.

2.3.3 Fiscale positie van artiesten

Dick Molenaar wordt internationaal beschouwd als dé deskundige op het gebied van de fiscale positie van artiesten en sporters. Hij heeft ook in 2016 wederom nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de problemen die volgen uit de internationale belastingregels voor artiesten en sporters. Voor hen bepalen nagenoeg alle belastingverdragen dat de landen van de optredens belasting mogen heffen over hun inkomsten, hetgeen betekent dat zij overal worden belast, zelfs als zij maar voor één of enkele dagen in een land verblijven. De OESO heeft in 2014 besloten om het bijzondere artikel 17 voor artiesten en sporters in het Modelverdrag te behouden, maar wel erkend dat de problemen ontstaan en daarvoor een aantal deeloplossingen overgenomen die eerder door Dick Molenaar waren voorgesteld in zijn proefschrift uit 2006 'Taxation of international performing artistes'. In 2016 heeft hij in verschillende artikelen aandacht besteed aan deze oplossingen.⁴⁴

Ook verschenen van zijn hand twee hoofdstukken in het in 2016 verschenen boek dat werd gemaakt naar aanleiding van het door G. Maisto in november 2015 aan de universiteit van Milaan georganiseerde seminar 'Taxation of Entertainers and Sportspersons Performing Abroad'.⁴⁵ Tevens kwam een nieuwe druk uit van het Vlaamse boek "Sociale en fiscale spelregels voor kunstenaars", waarvoor Dick Molenaar het hoofdstuk over buitenlandse inkomsten heeft geschreven.

⁴⁰ M. Tydeman-Yousef, 'Op zoek naar de heilige graal – een queeste naar definities van religie, spiritualiteit en levensbeschouwing' WFR 2016/222.

⁴¹ <http://www.fsw.vu.nl/wetenschappelijke-afdelingen/filantropische-studies/onderzoek/geven-in-nederland/index.asp>

⁴² <http://www.boekman.nl/cultuurindex>.

⁴³ <http://www.boijmans.nl/nl/636/boijmans-genootschap#HkrwWD3YufUOZvG5.97>.

⁴⁴ Molenaar, D. (2016). Minimum threshold in tax treaties. *Global Sports Law and Taxation Reports*, (01), 12-16, en Molenaar, D. (2016). New options to restrict article 17 for artists and sportsmen. *Intertax*, 44(12), 972-979.

⁴⁵ Molenaar, D. (2016). Elimination of Double Taxation Relief: Credit vs Exemption (pp. 165-182) and Netherlands (pp. 507-538). In G. Maisto (Ed.), *Taxation of Entertainers and Sportspersons Performing Abroad*, IBFD 2016.

Dick Molenaar is mede-initiatiefnemer van de International Tax Entertainment Group (ITEG), waarin specialisten inzake de belastingheffing van artiesten en sporters uit verschillende landen zitting hebben, die zowel wetenschappelijk onderzoek doen als in de praktijk met deze beroepsgroepen werkzaam zijn. De groep had één bijeenkomst, op 8 juli in Verbier (Zwitserland) en bestaat uit leden uit Italië, Polen, Duitsland, België, Canada, Verenigd Koninkrijk, Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Rusland, Spanje en Portugal. Dick Molenaar had ook het onderwerp bedacht voor het seminar 'Music and Taxation' dat op 8 juli 2016 in Verbier (Zwitserland) werd gehouden: 'Tax issues for music copyrights in relation to collecting societies, publishers, composers and authors'. Het seminar werd georganiseerd door de Universiteiten van Lausanne (Zwitserland) en Piacenza (Italië) en Dick Molenaar was een van de sprekers. Er is een boek over dit seminar in voorbereiding.

Verder is Dick Molenaar lid van de International Association of Entertainment Lawyers (IAEL). Tijdens het jaarlijkse programma van de IAEL van 4 tot 6 juni op de MIDEM in Cannes (Frankrijk) werd het boek 'The Monetization of the Global Music Business – from Creators to Music Industry' gepresenteerd, waarvoor Dick Molenaar het hoofdstuk 'Touring and Taxation Domestically and Internationally' geschreven heeft.⁴⁶ Hij was tevens spreker tijdens het MIDEM-seminar over dit boek. Ook heeft Dick Molenaar gesproken op muziekcongressen/festivals zoals Reeperbahn in Hamburg (Duitsland): "Music Moves Europe" en "Dutch Impact" en het Amsterdam Dance Event: "The Trouble with Taxes".

Ook nationaal liet Dick van zich horen. In Nederland was in 2016 een groot onderwerp de afschaffing van de Verklaring arbeidsrelatie en de invoering (en het uitstel) van de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (DBA). In de kunst- en cultuursector werken verhoudingsgewijs de meeste zelfstandigen, waardoor deze wetswijziging grote impact op de werkenden in de sector heeft. Dick Molenaar sprak hierover op Eurosonic Noorderslag in Groningen (januari), op de VPT-beurs in Ahoy (januari), in TivoliVredenburg in Utrecht (april), op het Congres Podiumkunsten in Nijmegen (mei) en op InJazz in Rotterdam (juni). Verder nam hij deel aan de ZZP-werkgroep van werkgevers en werknemers in de podiumkunsten en vertegenwoordigde hij die werkgroep in diverse gesprekken met het DBA-team van de Belastingdienst en in een gesprek met Staatssecretaris van Financiën Wiebes in Den Haag. Voor het Weekblad fiscaal recht heeft Dick Molenaar in een artikel de gevolgen en mogelijkheden voor artiesten op een rij gezet.⁴⁷

⁴⁶ Molenaar, D. (2016). Touring and Taxation Domestically and Internationally. In W.B.R. Lewis & M. Goyanes (Eds.), *The Monetization of the Global Music Business – from Creators to Music Industry* (pp. 132-146). FRUKT Source. <http://hdl.handle.net/1765/93061>.

⁴⁷ Molenaar, D. (2016). Artiestenregeling na afschaffing van de VAR. *Weekblad Fiscaal Recht*, (7140), 548-555.

De mensen

Aan het onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen nemen per 31 december 2016 zo'n 12 onderzoekers deel die als werknemer met een onderzoeksaanstelling verbonden zijn aan de sectie belastingrecht (4,71 onderzoeksfte conform de procedure Sanderskwalificatie voor het jaar 2016). Deze getallen geven echter een zeer onvolledig beeld van de omvang en de vitaliteit van het onderzoeksprogramma. Naast de onderzoekers met een onderzoeksaanstelling is in het programma ook een belangrijke rol weggelegd voor niet door de faculteit gefinancierd onderzoek. Bijzonder hoogleraren, buitenpromovendi, gastonderzoekers en (gast)docenten met alleen een onderwijsaanstelling nemen eveneens deel aan het onderzoeksprogramma en leveren daar een belangrijke bijdrage aan. In totaal verrichten in 2016 zo'n 40 personen op enig moment activiteiten binnen het onderzoeksprogramma. Binnen meestal kleine aanstellingen, of zelfs zonder dat sprake is van formele onderzoekstaken, wordt met veel enthousiasme aan het onderzoek gewerkt, niet slechts alleen, maar vooral ook samen met andere onderzoekers uit of van buiten het programma.

3.1 Deelnemers vanuit de sectie belastingrecht

De volgende personen zijn in 2016 vanuit de sectie belastingrecht verbonden aan het onderzoeksprogramma met het navolgend aantal onderzoeksfte's. Het aantal fte's is gebaseerd op de berekening voor de procedure Sanderskwalificatie voor het jaar 2016. Hierdoor hebben fulltime onderzoekers geen 1,0 onderzoeksfte in het onderstaande overzicht. Bij indiensttreding gedurende het jaar is het aantal fte berekend op een gemiddelde inzet over het hele jaar:

• prof. mr. drs. H.P.A.M. van Arendonk	p.m.	Emeritus
• mr. A.J.M. Arends	p.m.	Onderwijsaanstelling.
• N.P. Arzini LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• prof. dr. G.J.M.E. de Bont	0,08	
• dr. E. Boomsluiters	p.m.	Onderwijsaanstelling
• drs. T. Braakman	p.m.	Onderwijsaanstelling
• R. Buijze MA	0,75	Gefinancierd door EGSL
• U. Dorlig LL.M.	0,75	Gefinancierd door EGSL
• I. van den Eijnde LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling
• drs. H. Essaghir	p.m.	Buitenpromovenda
• prof. dr. M.W.C. Feteris	p.m.	Onbezoldigde aanstelling
• mr. dr. G.K. Fibbe	p.m.	Gastonderzoeker
• mr. W.S. Gonzalez-Fung	p.m.	Buitenpromovenda, gefinancierd door FREUR
• prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	0,16	Plus 0,2 gefinancierd door FREUR / Ministerie van Financiën
• mr. A.F. Gunn	p.m.	Onderwijsaanstelling per 01-12-2016
• mr. J. de Haan	p.m.	Onderwijsaanstelling
• prof. dr. S.J.C. Hemels	0,24	
• mr. C. Hofman	p.m.	Onderwijsaanstelling
• N. Idrissi LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda
• drs. B.J. Kiekebeld	p.m.	Gastonderzoeker EFS
• prof. dr. H.A. Kogels	p.m.	Emeritus
• prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	p.m.	0,2 gefinancierd door FREUR/EY
• mr. F.J.H.L. Makkinga	p.m.	Onderwijsaanstelling.
• dr. D. Molenaar	p.m.	Gastonderzoeker
• Prof. dr. J.A. Monsma	p.m.	0,2 gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL
• mr. A.P. Monsma	0,54	Gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL
• S. Murillo Lopez LL.M.	p.m.	Buitenpromovenda gefinancierd door FREUR
• mr. L.E.C. Neve	p.m.	Buitenpromovendus
• mr. E. Ros	0,40	
• mr. dr. A.W. Schep	0,90	Gefinancierd door Stichting Christiaanse/ESBL
• M.L. Schippers LL.M.	0,37	Gefinancierd door FREUR/EY
• mr. R. Snoeij	p.m.	Buitenpromovendus
• prof. dr. J.C.M. van Sonderen	0,16	
• prof. dr. A.J.A. Stevens	0,12	
• A. Tanouti LL.M.	p.m.	Buitenpromovendus
• L.C.J. Theuns LL.M.	p.m.	Onderwijsaanstelling.
• mr. M.D. van Werkhoven	p.m.	Buitenpromovendus
• mr. dr. M.F. de Wilde	0,24	
• prof. mr. W. de Wit	p.m.	0,2 gefinancierd door FREUR/EY
• mr. C. Wisman	p.m.	Onderwijsaanstelling

3.2 Buitenpromovendi

Aan het onderzoeksprogramma zijn ultimo 2016 16 buitenpromovendi verbonden. Zij maken integraal deel uit van het in het kader van het onderzoeksprogramma georganiseerde promovendi-overleg en worden op die wijze actief betrokken bij de activiteiten binnen het onderzoeksprogramma. Een aantal personen neemt al wel deel aan het promovendi-overleg, maar is nog niet met een concreet onderzoek gestart. Zij zijn niet in het onderstaande overzicht opgenomen.

Promovendus	Jaar aanvang	Promotor(en)	Co-promotor
mr. L.C.A. Wijsman	2005	prof. dr. M.W.C. Feteris	
mr. J.A. Kok	2008	prof. dr. H.A. Kogels	
mr. M. Koomen	2010	prof. dr. S.J.C. Hemels	
mr. R. Snoeij	2010	prof. dr. A.J.A. Stevens prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	
mr. N. Idrissi	2012	prof. dr. S.J.C. Hemels prof. dr. R.N.G. van der Paardt	
mr. W.S. Gonzalez-Fung	2013	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	mr. dr. M.F. de Wilde
S. Murillo Lopez LL.M.	2013	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf	mr. dr. M.F. de Wilde
mr. L.E.C. Neve	2013	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. dr. R.J.G.M. Widdershoven	
mr. A.A.C. Bruijns	2014	prof. dr. G.J.M.E. de Bont	
A. Tanouti LL.M.	2014	prof. mr. dr. W. de Wit prof. dr. R.G.N. van der Paardt	
mr. M. Tydeman-Yousef	2014	prof. dr. S.J.C. Hemels	
drs H. Essaghir	2015	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	
mr. M.D. van Werkhoven	2015	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok	dr. F.F.J. Hermans
mr. C. Hofman	2016	prof. dr. G.J.M.E. de Bont prof. dr. P.A.M. Mevis	
mr. E.D. Postema	2016	prof. dr. J.A. Monsma	
drs. M. Snippe RA AA	2016	prof. dr. G.J.M.E. de Bont	

3.3 Promotieonderzoeken in uitvoering

In 2016 waren 21 promovendi bezig met een onderzoek binnen het onderzoeksprogramma. Onderstaand een overzicht van alle promotieonderzoeken in uitvoering per 31 december 2016:

Promovendus		Prom./coprom
R. Buijze MA	Donations to the Arts in the Era of Globalization: the role of Tax Incentives for International Charitable Fundraising for the Arts	prof. dr. S.J.C. Hemels dr. D. Molenaar
mr. A.A.C. Bruijns	Grenzen aan de rechtsstrijd	prof. dr. G.J.M.E. de Bont
U. Dorlig LL.M.	Influence of international tax policies developed by international organisations on the tax autonomy of the former communist countries	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf mr. dr. M.F. de Wilde
drs. H. Essaghir	Taxation in the Context of Business Models Emerging from Digitalization – Creating Value in a Digital Era	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok
mr. W.S. Gonzalez-Fung	International Policy and Fiscal Autonomy	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf mr. dr. M.F. de Wilde
Mr. C. Hofman	Strafrechtelijke vs. bestuursrechtelijke aanpak van fiscale fraude: de bijzondere positie van de fiscus	prof. dr. G.J.M.E. de Bont prof. dr. P.A.M. Mevis
mr. N. Idrissi	BTW en goede doelen	prof. dr. S.J.C. Hemels prof. dr. R.N.G. van der Paardt
mr. J.A. Kok	MKB en zetelverplaatsing	prof. dr. H.A. Kogels
mr. M. Koomen	Transfer pricing of intangibles and CCCTB	prof. dr. S.J.C. Hemels
mr. A.P. Monsma	De beperking van de lokale fiscale regelgevende bevoegdheid door het beginsel van détournement de pouvoir	prof. dr. M.J.M. De Jonckheere prof. dr. S.J.C. Hemels.
S. Murillo Lopez LL.M.	Impact of international Policy on Tax Autonomy of Developing Countries	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf mr. dr. M.F. de Wilde
mr. L.E.C. Neve	Protection of taxpayers' rights under Exchange of Information for Tax Purposes; A multilevel assessment of the exercise of public authority under the Rule of Law	prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven
Mr. E.D. Postema	Geschilbeslechting in de WOZ	prof. dr. J.A. Monsma
mr. E.W. Ros	Burgerschap van de Unie en fiscaliteit. Onderzoek naar invloed uitleg HvJ van vrij verkeersbepalingen, gekoppeld aan burgerschap van de Unie, op fiscaliteit	prof. dr. H.P.A.M. van Arendonk
M.L. Schippers LL.M.	Customs Valuation	prof. mr. dr. W. de Wit

drs. M. Snippe RA AA	De integratie van fiscale gegevens in het rijksbrede toezicht	prof. dr. G.J.M.E. de Bont
mr. R. Snoeij	(international) Tax law aspects of sovereign wealth funds (SWF's)	prof. dr. A.J.A. Stevens prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok
A. Tanouti LL.M.	De samenloop van het douanerecht met de btw en de accijns bij in- en uitvoer	prof. mr. dr. W. de Wit prof. dr. R.G.N. van der Paardt
mr. M. Tydeman-Yousef	Fiscale aspecten van religie en levensbeschouwing, een nationaal en rechtsvergelijkend onderzoek	prof. dr. S.J.C. Hemels
mr. M.D. van Werkhoven	The use of IT at tax departments of MNEs: Tax compliance = data management?	prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok dr. F.F.J. Hermans
mr. L.C.A. Wijsman	Nemo tenetur in belastingzaken	prof. dr. M.W.C. Feteris prof. dr. G.J.M.E. de Bont

Georganiseerde seminars en bijeenkomsten

Binnen het onderzoeksprogramma zijn in 2016 diverse seminars georganiseerd onder de vlag van de Stichting Europese Fiscale Studies. Tevens zijn er gezamenlijke promovendi-bijeenkomsten georganiseerd met de fiscaal economen van de ESE. Zoals ieder jaar heeft er één promovendibijeenkomst alleen voor de aan het onderzoeksprogramma verbonden promovendi plaatsgevonden. Ook het ESBL heeft diverse bijeenkomsten georganiseerd in 2016, deze zijn in paragraaf 2.2 besproken.

4.1 Seminars en andere activiteiten in het kader van EFS, Erasmus University Rotterdam

EFS, Erasmus University Rotterdam (de nieuwe naam waaronder de [Stichting Europese Fiscale Studies](#)⁴⁸ naar buiten treedt, hierna: EFS) is een samenwerkingsverband van de sectie Fiscaal Recht van de ESL en het Fiscaal Economisch Instituut dat is verbonden aan de Erasmus School of Economics (ESE). Het bestuur bestaat uit hoogleraren van beide secties. EFS is al ruim 25 jaar een toonaangevend onderwijs- en onderzoeksinstituut op het gebied van de internationale en Europese fiscaliteit. EFS verricht onderzoek en biedt onderwijs aan op het gebied van de btw, douane en de inkomsten-, dividend- en vennootschapsbelasting met een Europese en internationale component.

EFS verzorgt drie verschillende post-masters: de post-master Internationaal en Europees belastingrecht, de post-master Indirecte belastingen en de Engelstalige post-master in EU Customs Law. De docenten zijn verbonden aan de ESL, de ESE, andere universiteiten en/of zijn werkzaam in de fiscale (advies)praktijk. Vanuit het onderzoeksprogramma verzorgen Ted Braakman, Arnaud de Graaf, Ben Kiekebeld, Reinout Kok, Ton Stevens, Walter de Wit en Maarten de Wilde onderwijs in een van de EFS post-masters. Sluitstuk van iedere post-master vormt het schrijven van een verhandeling en de verdediging daarvan voor een commissie.⁴⁹

De post-master Internationaal en Europees belastingrecht is verspreid over twee modules. In de eerste module wordt aandacht besteed aan de Europese en internationale fiscale implicaties van ondernemen, beleggen en werken over de grens. In de tweede module wordt aandacht geschonken aan 'base erosion and profiting shifting' door multinationals. Ook de Engelstalige post-master in EU Customs Law is verdeeld over twee modules. In de eerste module komen algemene onderwerpen binnen het Europees douanerecht aan bod. Gedurende de tweede module wordt specifiek ingegaan op strategische en bedrijfseconomische aspecten. De post-master Indirecte belastingen is anders van opzet. Het onderwijs wordt verspreid over twaalf dinsdagen, waarbij de sessies plaatsvinden in de middag en avond. Thema's die onder andere aan bod komen zijn het btw-ondernemerschap, de plaats van prestatie, de maatstaf van heffing en de aftrek van voorbelasting. Ook wordt ingezoomd op specifieke onderwerpen als

⁴⁸ Website EFS: <http://www.europesefiscalestudies.nl/>

⁴⁹ Overzicht van de verhandelingen: http://www.europesefiscalestudies.nl/?page_id=347.

holdingproblematiek, misbruik van recht en diverse vrijstellingen, waarbij specifieke aspecten die relevant zijn voor de financiële sector ook uitgebreid aan bod komen.

Daarnaast organiseert EFS jaarlijks een aantal vrij toegankelijke seminars, die zeer goed aangeschreven staan en die ook een hoge opkomst kennen.

Op 3 februari vond het EFS-seminar 'BEPS and Transfer Pricing, but what about VAT and Customs?'⁵⁰ plaats. René van der Paardt (EFS/Hoogleraar ESE/ AKD) was dagvoorzitter. Dit seminar was gewijd aan één van de meest actuele en intrigerende onderwerpen voor zowel de directe als indirecte belastingen: Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) en transfer pricing. BEPS en transfer pricing zijn niet alleen onderwerpen die belastinginspecteurs en fiscale adviseurs bezig houden, maar het thema is eveneens onderwerp van discussie in de wetenschap, het bedrijfsleven en de politiek. Ronald van den Brekel (EY) heeft het onderwerp ingeleid met een update over de transfer pricing gerelateerde elementen van het OECD BEPS-project. Herman van Kesteren (PwC/Hoogleraar Tilburg University) sprak over de impact van BEPS op de transfer pricing en btw. Walter de Wit (EFS/Hoogleraar ESL/EY) wijdde zijn inleiding aan de impact van BEPS op transfer pricing en douane. Het verslag van deze bijeenkomst, geschreven door Martijn Schippers, is verschenen in het Weekblad fiscaal recht 2016/63⁵¹ en EC Tax Review.⁵² Kluwer stelde het eerstgenoemde verslag bovendien gratis als download ter beschikking via de dagelijkse, zeer goed gelezen, on line nieuwsbrief TaxLive.

Op 6 oktober heeft EFS een seminar georganiseerd over misbruik van recht. Het seminar getiteld: 'Rechtsmisbruik, op zoek naar de aansluiting tussen Europees en Nederlands belastingrecht'⁵³ vond plaats onder leiding van dagvoorzitter Peter Kavelaars (EFS/Hoogleraar ESE/Deloitte). Ad van Doesum (Hoogleraar Maastricht University/PwC) sprak over misbruik van recht in de indirecte belastingen alvorens Luc de Broe (Hoogleraar KU Leuven/Laga) het misbruik van recht in de directe belastingen belichtte. Ten slotte sprak Reinout Kokover de toekomst van misbruik van recht. Het seminar is afgesloten met een geanimeerde discussie over het thema.

EFS heeft het ook in 2016 mogelijk gemaakt dat onderzoekers van het onderzoeksprogramma hun kosten voor bijvoorbeeld congresbezoek in het buitenland, vertaling van wetenschappelijke bijdragen of de organisatie van seminars gefinancierd kunnen krijgen. Het EFS levert hiermee een niet te onderschatten bijdrage aan het onderzoeksprogramma waar we EFS zeer erkentelijk voor zijn.

⁵⁰ Hand-out seminar 2 februari 2016: http://www.europesefiscalestudies.nl/?page_id=1019

⁵¹ Schippers, M.L. 'BEPS and Transfer Pricing but what about VAT and Customs?', WFR 2016/63

⁵² Schippers, M.L. 'BEPS and Transfer Pricing but what about VAT and Customs?', EC Tax Review, 25 (3), 174-179

⁵³ Hand-out seminar 6 oktober 2016: http://www.europesefiscalestudies.nl/?page_id=1019

4.2 Promovendibijeenkomsten

Ook in 2016 organiseerde het onderzoeksprogramma diverse bijeenkomsten speciaal voor promovendi op fiscaal terrein. Hierbij werken we intensief samen met de fiscaal economen van de ESE. Bijzonder was dat de Erasmus Universiteit dit jaar de landelijke fiscale promovendibijeenkomst mocht organiseren.

4.2.1 Landelijke fiscale promovendibijeenkomst

Sinds 2015 organiseert het bestuur van de Vereniging voor Belastingwetenschap (VBW) samen met een Nederlandse universiteit een landelijke promovendibijeenkomst voor fiscale promovendi. Zij beoogt daarmee de contacten met en tussen jonge fiscalisten te bevorderen en een verdere bijdrage te leveren aan de bevordering van de belastingwetenschap. Daarnaast beoogt de Vereniging een platform te creëren waarbij promovendi (meer) met elkaar in contact komen om wetenschappelijke discussies op het terrein van het belastingrecht verder te stimuleren. In 2015 vond de eerste bijeenkomst in Leiden plaats. De fiscale secties van de ESL en de ESE hebben op 26 februari 2016 de tweede bijeenkomst georganiseerd. mr. J.A.C.A. Overgaauw, (voorzitter VBW, tevens vice-president van de Hoge Raad) opende de bijeenkomst.

Erik Ros, die als promovendus aan het onderzoeksprogramma is verbonden presenteerde zijn onderzoek en besprak zijn ervaringen als promovendus aan de ESL. Naar aanleiding van de samenwerking die de sectie Fiscaal recht met prof. mr. W. van der Burg heeft in het gezamenlijk in de fiscale master verzorgde Fiscaal Confrontatievak, waarin hij studenten college geeft over onder meer juridische wetenschapsbeoefening en rechtsfilosofie, hadden we hem gevraagd om voor de fiscale promovendi een lezing te geven over de

methodologische verantwoording van juridisch onderzoek en in het bijzonder van evaluatieve oordelen en normatieve aanbevelingen. Hij deed dit met verve en maakte hierbij ook gebruik van de ervaringen die hij in het vak de afgelopen jaren heeft opgedaan met de leefwereld van fiscale onderzoekers. Prof. dr. P.H.J. Essers (Fiscaal Instituut Tilburg University) hield vervolgens een spiegel voor aan de promovendi die hij de mooie titel 'Lessen van een promotor' had meegegeven. Prof. dr. P. Kavelaars (ESE) was middagvoorzitter en leidde de bijeenkomst in goede banen. Reinout Kok had met hem een belangrijke rol in de opzet van deze middag. De opkomst was hoog, ook veel van de aan het onderzoeksprogramma verbonden (buiten)promovendi waren aanwezig. De discussies waren geanimeerd en de borrel na afloop een groot succes. Bovendien zijn de bevindingen van de bijeenkomst ook met een breder fiscaal publiek gedeeld door een verslag dat Rens Pieterse van deze bijeenkomst heeft gemaakt voor het Weekblad fiscaal recht.⁵⁴ Wij denken daarom dat de VBW haar doelstelling voor deze bijeenkomst goed heeft kunnen verwezenlijken. We zijn er trots op dat we deze bijeenkomst mede hebben mogen organiseren en zullen dit initiatief ook in de toekomst van harte blijven ondersteunen.

4.2.2. Gezamenlijke promovendibijeenkomst fiscalisten ESL en ESE

Sinds 2010 organiseert Sigrid Hemels met Hendrik Vrijburg (ESE) gezamenlijke promovendibijeenkomsten voor de fiscalisten van de ESL en de ESE. Deze bijeenkomsten staan open voor alle fiscale promovendi, ongeacht of ze een aanstelling hebben. Ook andere fiscale onderzoekers van de ESE en de ESL schuiven soms aan.

⁵⁴ L.J.A. Pieterse, Leren promoveren, lessen voor geschoolde arbeiders. Verslag van de landelijke bijeenkomst voor promovendi van de Vereniging voor Belastingwetenschap, gehouden op vrijdag 26 februari 2016, te Rotterdam. WFR 2016/85, p.566-571.

Tijdens het promovendi-overleg van 20 april presenteerde Menno van Werkhoven, die als buitenpromovendus aan ons onderzoeksprogramma is verbonden, een paper over zijn onderzoek. Hij deed dit mede ter voorbereiding op de presentatie die hij in september op de Tax Research Network Conference zou geven. Om die reden was de presentatie ook tijdens het promovendi-overleg in het Engels. Het hoofddoel van promotieonderzoek van Menno is in kaart te brengen hoe bedrijfsfiscalisten in dienst van multinationals Information Technology inzetten tijdens hun dagelijkse werkzaamheden en wat de impact van de steeds verder digitaliserende ondernemingen is op het werk van de fiscale afdelingen. Het eerste empirische gedeelte van het onderzoek omvatte een serie semi-gestructureerde interviews met bedrijfsfiscalisten werkzaam in verschillende sectoren om meer inzicht te krijgen in het huidige IT-gebruik maar nog belangrijker; de komende trends (en problemen) qua IT-gebruik binnen de fiscale afdeling. Menno deelde de resultaten van dit eerste onderzoek tijdens dit promovendi-overleg. Hij kreeg zowel inhoudelijk als op de presentatie gerichte feedback, waarmee dit een goede voorbereiding vormde op de succesvolle presentatie die hij in september gaf.

4.2.3 Promovendibijeenkomst onderzoeksprogramma Fiscale autonomie en haar grenzen

Naast gezamenlijke bijeenkomsten met de promovendi van de ESE, vond op 6 december 2016 onder voorzitterschap van Sigrid Hemels de jaarlijkse bijeenkomst speciaal voor de aan ons onderzoeksprogramma verbonden promovendi plaats. Deze bijeenkomst heeft niet zozeer een inhoudelijk karakter, maar meer een procesmatig karakter. De opkomst was met negen promovendi hoog. De aanwezige promovendi bevonden zich in alle mogelijke stadia van hun onderzoek: van nog aan het oriënteren tot bijna klaar. De meeste aanwezigen waren buitenpromovendus. Daarnaast was ook de EGSL PhD coördinator Karin Van Wingerde aanwezig. De PhD coördinator onderhoudt contacten met docenten en promovendi, is betrokken bij de cursussen die de EGSL organiseert en is vertrouwenspersoon voor promovendi. De bijeenkomst ving aan met een voorstelronde waarbij iedereen kort vertelde over zijn/haar onderzoek, in welke fase zich dit bevond en op welke wijze het onderzoek wordt gedaan. Dit is een zeer belangrijk onderdeel van de bijeenkomst, ook omdat tijdens deze ronde diverse discussiepunten boven water kwamen, zoals 'hoe vind je als buitenpromovendus een promotor?'; 'Hoe bepaal je of een stuk goed genoeg is om naar een promotor te sturen' (naar aanleiding van deze vraag hebben we gesproken hoe perfectionisme promovendi in de weg kan zitten. Een tip was hierbij ook om stukken door andere promovendi te laten lezen); 'Hoe vind je als buitenpromovendus tijd om aan je proefschrift te werken?'; 'Hoe ga je om met een schrijfdip'; 'Wat moet je doen als het niet goed loopt met je promotor?'. Over de vraag 'Hoe moet je omgaan met dwingend overkomende verzoeken van een promotor om bepaalde nevenactiviteiten te verrichten die eigenlijk niet goed bij het proefschrift passen en dat vertragen?', waar meerdere promovendi mee zaten, hebben we vrij lang gesproken. Karin van Wingerde raadde aan om eerst te kijken of een nevenactiviteit echt niet past bij het proefschrift. Een artikel kan soms bijvoorbeeld tot een hoofdstuk in het proefschrift worden verwerkt. Als dat niet zo is, ga dan het gesprek aan met de promotor, bespreek dat je het ervaart als een opdracht die je van het proefschrift afhoudt, dat geeft de promotor de gelegenheid om uit te leggen waarom het volgens hem nuttig is voor het proefschrift. Uiteindelijk moet de promovendus echter 'nee' kunnen zeggen tegen een dergelijke opdracht. Als de promotor hier problemen mee heeft, dan raadt Karin aan om naar haar te komen, zodat zij kan kijken of bemiddeling mogelijk is.

Karin benadrukte dat de graduate school er ook voor de buitenpromovendi is en dat de cursussen van de EGSL op de EGSL website staan. Renate Buijze en Uyanga Dorlig hebben het hele programma gevolgd. Voor promovendi die niet full time aan de ESL verbonden zijn is dat echter erg zwaar. Indien er ruimte in een cursus is, kunnen ook buitenpromovendi hieraan deelnemen. Stuur een email aan de promovendicoördinator, zij zal dan nagaan of deelname mogelijk is. Sigrid wijst er op dat bij de EFS een subsidie kan worden aangevraagd als op een buitenlands congres internationaal of Europeesrechtelijk onderzoek wordt gepresenteerd of om dergelijk, Engelstalig

onderzoek te laten editen of vertalen. Voor dat laatste heeft ook de EGSL een budget. Ook is er op gewezen dat promovendi zelf verantwoordelijk zijn voor opmaak van hun proefschrift (inhoudsopgave, literatuurlijst, index, voetnoten etc): hiervoor is geen budget/menskracht bij EGSL, sectiesecretariaat of sectiestassen. Wel is er EGSL budget voor Engelstalige editing en een universiteitsbudget van € 750 voor het drukken van het proefschrift (let op de voorwaarden).

Vervolgens heeft Menno van Werkhoven verteld over Qualtrics, een programma voor het afnemen van online surveys. Hij gaf aan dat de basisvariant van het gratis beschikbare programma 'Survey Monkey' niet werkte voor zijn onderzoek. Via de IT afdeling van de EUR kwam hij achter het bestaan van Qualtrics en dat dit net was aangekocht door de EUR. Iedereen heeft via een inlog met ERNA gegevens toegang.⁵⁵ Karin gaf aan dat dit ook door de criminologen zal worden gebruikt. Menno heeft er succesvol een survey mee gedaan en denkt dat het een erg sterke oplossing is - die wel wat studie vereist voor gebruik. Het is in eerste instantie wellicht wat minder gebruiksvriendelijk dan Survey Monkey, maar het heeft veel meer functionaliteiten. De analysemogelijkheden zijn ook heel uitgebreid (die moet Menno nog gaan gebruiken). De uitgebreide mogelijkheden van het programma kunnen ook een valkuil zijn, Menno raadt aan om voor het eerste gebruik de opleidingsmodules⁵⁶ die bij het programma zitten te volgen. Menno is graag bereid om vragen over dit programma te beantwoorden. Karin geeft aan dat ook de criminologen ervaring zullen opbouwen en dat zij ook altijd bereid zijn om vragen te beantwoorden.

Het was weer een nuttige bijeenkomst. Ook aan het eind van volgend jaar zal weer een promovendi-overleg alleen voor de fiscale promovendi van de ESL worden georganiseerd, waar de promovendicoördinator ook weer voor zal worden uitgenodigd. We danken haar hartelijk voor haar bereidheid om hier aan mee te werken!

⁵⁵ <https://erasmusuniversity.eu.qualtrics.com>.

⁵⁶ <https://www.qualtrics.com/support/survey-platform/getting-started/survey-platform-overview/>.

Kennismaking van studenten met het onderzoek

Een groot deel van de onderzoekers die verbonden zijn aan het onderzoeksprogramma, geven ook onderwijs in de bachelor en/of master opleiding Fiscaal recht. Het onderzoeksprogramma vindt het belangrijk dat onze studenten in aanraking komen met het binnen het programma verrichte onderzoek. Dit wordt op een aantal wijzen bewerkstelligd.

5.1 Inbedding onderzoek in het onderwijs

In de meeste vakken komt het in het programma verrichte onderzoek terug. Zo komt het binnen het sub-thema 'Doorwerking Unierecht en internationaal (belasting)recht' verrichte onderzoek terug in de bachelor vakken Omzetbelasting, Vennootschapsbelasting en Internationaal en Europees belastingrecht en in de mastervakken Verdieping vennootschapsbelasting, Verdieping internationaal belastingrecht, Verdieping Europees belastingrecht en de Capita Selecta. Het deelthema Indirecte belastingen en internationale handel heeft extra aandacht in het onderwijs gekregen, omdat sinds 2016 er niet alleen een caput BTW is, maar ook een caput EU douanerecht. Het onderzoek binnen het thema Lokale belastingheffing in de 21e eeuw komt terug in het bachelor vak Heffingen lokale overheden en in het Fiscaal confrontatievak in de master.

Landelijk gezien is de belastingwetenschap op het terrein van de decentrale belastingheffing een onderbelicht gebied. Daarom is het uniek en van groot belang dat het ESBL aan de Erasmus School of Law juridisch onderzoek doet naar Nederlandse en internationale lokale belastingen en dat zich dit ook in het onderwijsprogramma van de opleiding Fiscaal recht weerspiegelt. Als enige fiscaal-juridische opleiding in Nederland omvat deze een afzonderlijk vak heffingen van lokale overheden. Dit wordt verzorgd door Ferry Makkinga, waardoor aansluiting met het onderzoek van het ESBL gewaarborgd is. Arjen Schep verzorgt jaarlijks in het 'Fiscaal Confrontatie Vak' een college over onderzoek in opdracht.

Onderzoek in het thema Fiscale autonomie en kunst, cultuur en goede doelen komt terug in het bachelor vak Openbare financiën en het mastervak Schenk-, Erf-, Overdrachtsbelasting en estate planning.

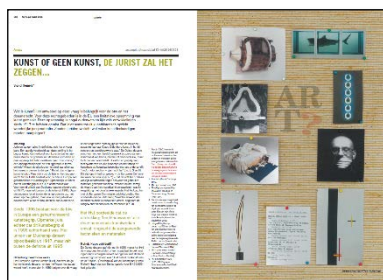
In het kader van het vak openbare Financiën zijn de tweedejaarsstudenten op excursie geweest naar het Belasting en Douanemuseum. Dit was georganiseerd door het museum in samenwerking met de vrienden van het museum en de docenten van het vak, Lindsey Theuns en Sigrid Hemels. Behalve een rondleiding kregen de studenten ook een lezing van dr. Hans Leijtens (toenmalig DG van de Belastingdienst) en in de parallelgroep van dr. Jan Kees Bartel, oud-staatsraad.

In het Fiscaal confrontatievak komt van alle deelthema's onderzoek aan de orde. Dit vak laat studenten kennis maken met wat (fiscale) wetenschapsbeoefening eigenlijk betekent. Sigrid Hemels en Wibren van de Burg (ESL, onderzoeksprogramma Rethinking the Rule of Law) zijn de voor dit vak verantwoordelijke hoogleraren. Studenten krijgen inzicht in wetenschappelijke onderzoeksmethoden en dilemma's. Wetenschappers (gepromoveerden en promovendi) vertellen in het vak over hun onderzoek en de dilemma's waar ze mee te maken krijgen. Bovendien moeten studenten ook zelf wetenschappelijke activiteiten verrichten rondom hun eigen scriptie, zoals peer reviews en een posterpresentatie (met prijzen voor de beste en origineelste posters).

De meest directe link die studenten hebben met het onderzoek uit het onderzoeksprogramma is als zij hun scriptie binnen een van deze thema's schrijven, hetgeen regelmatig voorkomt en ook wordt aangemoedigd. Veel studenten schrijven scripties op het gebied van vennootschapsbelasting, Europees en internationaal belastingrecht, waarbij BEPS en de invloed van het unierecht regelmatig terugkomende thema's zijn. Diverse studenten worden heel specifiek betrokken bij onderzoeksprojecten van docenten. Arjen Schep laat bijvoorbeeld groepjes studenten hun bachelorwerkstuk of masterscriptie schrijven over actuele thema's op het gebied van lokale heffingen, waarbij hij de studenten koppelt aan onderzoeken die binnen het ESBL plaatsvinden. In 2016 had hij ook geregeld dat studenten die een werkstuk of scriptie op dit gebied schreven, tegen het studententarief deel mochten nemen aan de VNG-belastingconferentie waar Jan Monsma en hij ook lezingen gaven. Bij studenten is dit een populair onderwerp geworden om een scriptie of werkstuk over te schrijven. Andere voorbeelden zijn Menno van Werkhoven die scripties begeleidt binnen het onderzoeksthema IT en tax, de scriptiestages die Ton Stevens probeert te verwezenlijken binnen het thema Maritime and transport tax law en Sigrid Hemels, Renate Buijze en Dick Molenaar bij wie diverse studenten een scriptie of werkstuk schreven op het gebied van de creatieve industrie en goede doelen.

5.2 Tax Jurisprudence Program (TJP)

Ook in 2016 heeft de Rotterdamse Fiscalisten Vereniging (RFV) Christiaanse-Taxateur, de studievereniging van studenten Fiscaal recht en Fiscale economie, het Tax Jurisprudence Program (TJP) georganiseerd. Dit is bedoeld voor 24 geselecteerde laatstejaars bachelorstudenten en masterstudenten Fiscaal recht en fiscale economie die naast hun vaste curriculum een extra inhoudelijke uitdaging zoeken. Van die studenten wordt verwacht dat zij een brede inhoudelijke basis en belangstelling hebben. Gedurende 10 sessies op woensdagavonden in de loop van het collegejaar passeren diverse fiscale onderwerpen op een interactieve manier de revue. Van de deelnemende studenten wordt verwacht dat zij elke avond aanwezig zijn, actief een bijdrage leveren aan het debat van die avond en de literatuur voor die avond hebben voorbereid. Iedere sessie wordt het onderwerp van de avond vanuit de wetenschap door een onderzoeker uit het onderzoeksprogramma of van het Fiscaal Economisch Instituut van de ESE besproken en vanuit de praktijk door een belastingadviseur of inspecteur.

Martijn Schippers heeft bijvoorbeeld met Raoul Ramataursing in het voorjaar van 2016 een inleiding gegeven over de douanewaarde en de wijzigingen die zich met het oog op het DWU zullen voordoen in het Europees douanerecht. In het najaar van 2016 verzorgden zij een interactieve sessie over de douanewaarde en bijtellingen van royalties in het kader van de Conclusie van A-G Mengozzi in de zaak C-173/15: GE Healthcare v Hauptzollamt Düsseldorf. Ook Guido de Bont heeft weer een bijdrage geleverd in de sessie over formeel belastingrecht en Sigrid Hemels heeft in de sessie over omzetbelasting gesproken over een van haar onderzoeksthema's: de definitie van kunst in de BTW en het douanerecht. Naar aanleiding hiervan heeft ze ook een zogeheten 'amuse' geschreven voor het op juridische studenten gerichte tijdschrift *Ars Aequi*.⁵⁷

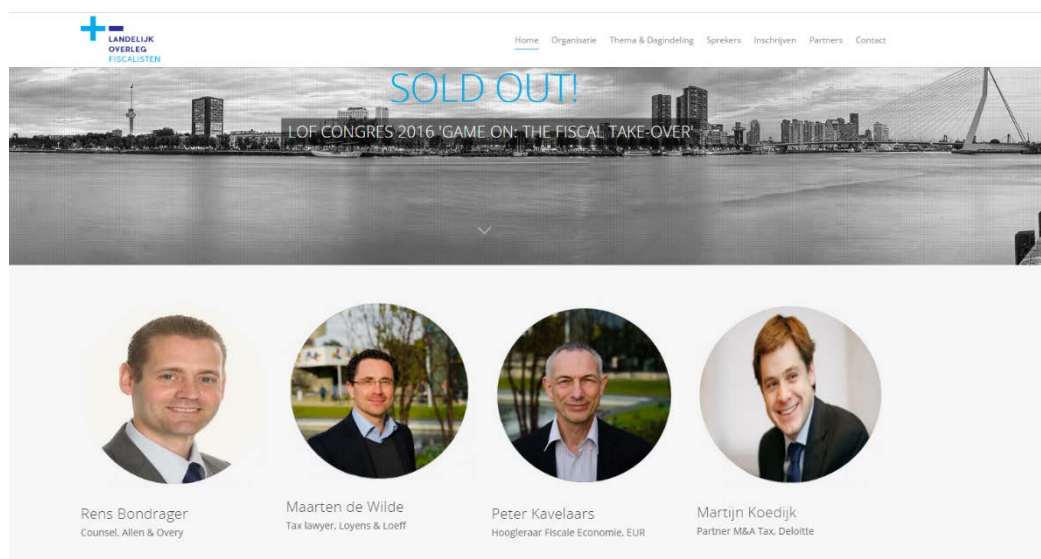
⁵⁷ Hemels, S.J.C. (2016). Kunst of geen kunst, de jurist zal het zeggen...'. *Ars Aequi* maart 2016, p. 158-160. *Ars Aequi*, 65 (3), 158-160.

In het collegejaar 2015-2016 stonden de sessies daarnaast in het teken van pleiten. Er werd een rechtszaak op het gebied van het onderwerp van die avond gesimuleerd waarbij drie studenten pleitten namens de inspecteur en drie studenten namens de adviseurs. Als rechters fungeerden de aanwezige onderzoeker en belastingadviseur of inspecteur. Vanaf het collegejaar 2016-2017 wordt tijdens de bijeenkomst een vaktechnisch overleg gesimuleerd. Er vindt een interactieve bespreking van casusposities plaats en er worden actuele ontwikkelingen op het fiscale vakgebied doorgenomen. Bij (actieve) deelname aan 9 van de 10 sessies ontvangen studenten tijdens een afsluitend diner een deelnamecertificaat uit handen van Guido de Bont.

Voor de deelnemers aan het onderzoeksprogramma vormen deze bijeenkomsten met gemotiveerde studenten een uitgelezen mogelijkheid om studenten kennis te laten maken met het onderzoek binnen het onderzoeksprogramma en om met hen van gedachten te wisselen over hun onderzoek en het doen van wetenschappelijk onderzoek in het algemeen.

5.3 Optredens op door studenten georganiseerde congressen

Onderzoekers uit het onderzoeksprogramma geven ook lezingen over hun onderzoek tijdens andere door onze studenten georganiseerde bijeenkomsten. Zo was R.F.V. Christiaanse-Taxateur in 2016 verantwoordelijk voor de organisatie van het jaarcongres van het Landelijk Overleg Fiscalisten, een samenwerkingsverband van alle Nederlandse fiscale studieverenigingen. Het thema van het congres was 'Game on: The Fiscal Take-Over'. Maarten de Wilde was een van de key note speakers tijdens dit congres. Hij hield een voordracht over de problematiek van de financieringsdiscriminatie in de vennootschapsbelasting ('Game on: Addressing debt-equity bias in corporate taxation').

The image shows a screenshot of a website for the LOF Congress 2016. At the top left is the logo for 'LANDELIJK OVERLEG FISCALISTEN'. A navigation menu includes 'Home', 'Organisatie', 'Thema & Dagindeling', 'Sprekers', 'Inschrijven', 'Partners', and 'Contact'. The main banner features a cityscape background with the text 'SOLD OUT!' in large blue letters and 'LOF CONGRES 2016 'GAME ON: THE FISCAL TAKE-OVER'' below it. Below the banner are four circular portraits of speakers, each with their name and affiliation:

- Rens Bondrager, Counsel, Allen & Overy
- Maarten de Wilde, Tax lawyer, Loyens & Loeff
- Peter Kavelaars, Hoogjeraar Fiscale Economie, EUR
- Martijn Koedijk, Partner M&A Tax, Deloitte

Sigrid Hemels gaf bij de opening van de Landelijke Aangifte­dag 2016 van de Stichting Belastingwinkel Rotterdam in het stadhuis van Rotterdam de lezing 'Was ich nog zu sagen hätte. Over wenselijke belastinghervormingen'.

Zichtbaarheid van het programma

In 2016 was het programma op diverse wijzen zichtbaar, onder meer via wetenschappelijke artikelen, bijdragen aan conferenties en seminars en bijdrage in de media. Voor een overzicht van alle activiteiten verwijzen wij naar de annex, tabel 5 die een compleet overzicht van alle onderzoeksoutput bevat. In deze paragraaf wordt een aantal activiteiten nader belicht.

6.1 Kernpublicaties

Publicaties zijn een belangrijk middel om over de resultaten die binnen het onderzoeksprogramma worden behaald, te communiceren. Een aantal wetenschappelijke kernpublicaties van het afgelopen jaar:

- Buijze, R. (2016). Approaches towards the Application of Tax Incentives for Cross-Border Philanthropy. *Intertax*, 44 (1), 14-28.
- Graaf, A.C.G.A.C. de & Visser, KJ (2016). ATA Directive: Some Observations regarding formal Aspects. *EC Tax Review*, 25 (4), 199-210
- Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2016). Automatic exchange of information and cross border flows of personal data. *Tokoha Law Review*, 3 (1), 45-87.
- Kok, Q.W.J.C.H. (2016). De fiscale eenheid in de vennootschapsbelasting in EU-rechtelijk perspectief. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, 2016 (146.1), 121-143 .
- Monsma, J.A., Schep, A.W. & Monsma, A.P. (2016). Waardering onroerende zaken: tijd voor vernieuwing. *Weekblad fiscaal recht*, 2016 (61), 412-421.
- Wilde, M.F. de (2016). Taxation of Multinational Enterprises in a Global Market: Moving to Corporate Tax 2.0? *Bulletin for International Taxation*, 70 (3), 182-187.

Diverse leden van het onderzoeksprogramma leveren een belangrijke bedrage aan de duiding van fiscale jurisprudentie, beleid en wetsvoorstellen via hun annotaties en commentaren in fiscale vaktijdschriften. In totaal zijn in 2016 bijna 100 annotaties verschenen van leden van het onderzoeksprogramma. Een aantal voorbeelden van annotaties die een duidelijke link met het onderzoeksprogramma hebben:

- Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2016-3002, 15/04990, (Voor het beogen van algemeen nut is geen gunstig maatschappelijk effect vereist).
- Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hof Amsterdam. (2016, Januari 07), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 2016-107, 15/00036, (Parkeerbelasting. Kentekenparkeren is niet in strijd met het EVRM dan wel met de Wet bescherming persoonsgegevens).
- Neve, L.E.C. (2016). Noot bij: Raad van State. (2016, April 20), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2016-1485, nr. 201503931/1/A3, (Informatieverzoek is procedure op grond van WIBB; uitzondering op geheimhoudingsplicht niet van toepassing.). p.17-17.
- Schippers, M.L. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 18), *NLFiscaal* 2016-10, 0726, (Tariefindeling voor douanerechten van screenplays). p.55-56.
- Wilde, M.F. de (2016). EU BEPS; Anti Tax Avoidance Package Europese Commissie. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2016 (574).

6.2 Valorisatie door conferenties, lezingen en posterpresentaties

Door middel van conferenties en lezingen delen we de bevindingen die we in het kader van het onderzoeksprogramma hebben verworven met andere wetenschappers, praktijkfiscalisten of een breder publiek. Diverse leden van de onderzoeksgroep hebben lezingen gegeven en deelgenomen aan conferenties, vaak met een interdisciplinair of internationaal karakter. Deze onderzoeksoutput is opgenomen in tabel 5. Aan de facultaire posterpresentatie namen in 2016 drie aan het onderzoeksprogramma verbonden promovendi deel: Leo Neve, Hayat Essaghir en Uyanga Dorlig. Reinout Kok was voorzitter van de jury die de prijs uitreikte voor de beste posterpresentatie.

6.3 Invloed op overheidsbeleid

Leden van het onderzoeksprogramma worden regelmatig op grond van hun expertise en onderzoeksoutput geconsulteerd door overheidsorganen, zowel lokaal, nationaal als internationaal. Zo vertegenwoordigde Dick Molenaar de Europese sociale partners (werkgevers en werknemers) in de podiumkunsten in de Expert Group on 'removing tax obstacles for individuals' van DG Taxud van de Europese Commissie. Andere leden van deze groep waren hoogleraren van verschillende Europese universiteiten, zoals prof. Pasquale Pistone (Salerno, Wenen en wetenschappelijk directeur IBFD), prof. Gerard Meussen (Nijmegen) en prof. Rainer Prokisch (Maastricht) en vertegenwoordigers van andere sectororganisaties. De groep publiceerde in februari 2016 zijn rapport waarin de problemen van vele grensarbeiders en anderen in de EU met werk in andere lidstaten beschreven worden. Ook geeft het rapport korte termijn oplossingen die direct inpasbaar zijn en lange termijn mogelijkheden, waarvoor echte wijzigingen nodig zijn. Dick Molenaar heeft de problematiek van artiesten en sporters die veel in andere landen optreden en telkens met bronheffingen geconfronteerd worden onder de aandacht gebracht. Renate Buijze sprak in Gent (België) over internationale fondsenwerving als aanvullende financiering voor de Vlaamse Kunstcollectie VZW en medewerkers van het kabinet van de Vlaamse minister van Cultuur. Yuka Shiba gaf een presentatie voor het Japanse Ministerie van Financiën waarvoor ze gebruik maakte van een eerdere presentatie van Sigrid Hemels.

Income tax in the Netherlands オランダ税制改正の課題 個人所得税を中心として

20160304

Sigrid Hemels/ Erasmus University Rotterdam
Yuka Shiba / 常葉大学・法学部

@Ministry of Finance 財務省主税局調査課外国調査第二係
Tel: 03-3581-4111(内線2420)
03-3581-7914(直通)

In eigen land vertegenwoordigde Dick Molenaar de ZZP-werkgroep van werkgevers en werknemers in de podiumkunsten in diverse gesprekken met het DBA-team van de Belastingdienst en in een gesprek met staatssecretaris van Financiën Wiebes in Den Haag in november 2016. Sigrid Hemels nam in diezelfde maand deel aan een expertbijeenkomst op het ministerie van Financiën in het kader van de evaluatie van de ANBI/SBBI regeling. Ook sprak ze met een medewerker van OCW over de evaluatie van de giftenaftrek. Op 7 april nam ze deel aan het door Cultuur+Ondernemen en de Nederlandse Vereniging Toezichthouders Cultuur georganiseerde rondetafelgesprek over de enquête 'Governance in Cultuur'. Ook leverde ze op 21 december 2016 een bijdrage aan het Fiscalistenoverleg van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie over de giftenaftrek. Ze gaf ook input aan een offerte voor een evaluatieonderzoek naar de fiscale aftrek van onderhoudskosten voor monumentenpanden. Een ander onderzoeksbureau verzocht haar in het kader van het offertetraject of ze bereid zou zijn om deel te nemen aan een expertbijeenkomst. Deze evaluatie ging echter niet door, in het Pakket Belastingplan 2017 was reeds de afschaffing van deze faciliteit per 2018 opgenomen. Dit onderdeel van het pakket is overigens aangehouden.

Jan Monsma nam deel aan een ronde-tafel-gesprek bij de Raad van State op 18 april 2016 over interbestuurlijke verhoudingen, meer in het bijzonder de financiële verhoudingen Rijk, provincies en gemeenten. Ook gaf hij een voordracht tijdens een studiebijeenkomst van het Landelijk Business Valuation Team van de Belastingdienst over bewijslastverdeling bij waardegeschillen en waardering in goede justitie. Guido de Bont sprak op de landelijke themadag formeel belastingrecht van de Belastingdienst. Reinout Kok en Sigrid Hemels zijn lid van de Commissie wetsvoorstellen van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs. Deze commissie geeft technisch commentaar op wetsvoorstellen, concept beleidsbesluiten, voorgestelde Europese richtlijnen met grote fiscale relevantie en in fiscale internetconsultaties.

Artikelen van deelnemers aan het onderzoeksprogramma worden veelvuldig aangehaald in conclusies van de Advocaat-Generaal voor arresten van de Hoge Raad. Daarnaast geven resultaten van het onderzoek ook aanleiding tot vragen van Kamerleden bij de parlementaire behandeling van (fiscale) wetsvoorstellen.⁵⁸

6.4 Contacten met de rechterlijke macht

Ook met de rechterlijke macht onderhoudt het onderzoeksprogramma nauwe banden. Maarten Feteris is president van de Hoge Raad. Jan Monsma is raadsheer en afdelingsvoorzitter belastingrecht van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Ferry Makkinga is rechter-plaatsvervanger bij de Rechtbanken Noord-Nederland en Oost-Brabant voor complexe beroepsprocedures op het gebied van lokale belastingen en Wet WOZ. Ook Arjen Schep wordt voor dergelijke zaken als rechter-plaatsvervanger ingeschakeld door de Rechtbank Rotterdam.

Ook op andere wijze staat het onderzoeksprogramma in contact met de rechterlijke macht. Reinout Kok gaf bijvoorbeeld bij het Hof Arnhem-Leeuwarden een lezing over de fiscale eenheid en Jan Monsma sprak over belastingheffing en democratie. voor de Vereniging van griffiers.

6.5 Optredens in de media

In 2016 hebben diverse leden van het onderzoeksprogramma via uitingen in de populaire media de binnen het onderzoeksprogramma opgedane kennis verspreid onder een breed publiek. Het betrof interviews op televisie, de radio en in kranten. De media weten leden van de onderzoeksgroep goed te vinden.

Guido de Bont was dominant aanwezig op radio en televisie. Het NOS Journaal, Nieuwsuur en BNR Nieuwsradio interviewden hem over de Panama Papers.

⁵⁸ Zie bijvoorbeeld Kamerstukken I 2016-2017, 34323, C, blz. 3 waarin door de Kamer aandacht wordt gevraagd voor de waarschuwing in het artikel van Q.W.J.C.H. Kok, De fiscale eenheid in de vennootschapsbelasting in EU-rechtelijk perspectief. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, 2016 (146.1), 121-143 over de grote budgettaire consequenties van recente EU-rechtspraak

Nieuwsuur interviewde hem ook over de fiscale compensatie van de Koning. Daarnaast trad hij op in het programma KRO-NCRV De Monitor met als thema Digitaal Doolhof: in de problemen door gemeente en de Belastingdienst. Reporter Radio sprak met hem over het telefonisch intrekken van bezwaarschriften en BNR Nieuwsradio interviewde hem over de controlemethoden van de fiscus. Laatstgenoemde radiozender sprak ook met Arjen Schep over de hondenbelasting. De schrijvende pers had ook veel interesse in het onderzoek van de leden van het onderzoeksprogramma.

Het Financieele Dagblad publiceerde in een serie over fiscaal onderzoek in Nederland een paginavullend interview met Maarten de Wilde over het heffingssysteem van winstbelasting gebaseerd op de omzet dat hij in zijn promotieonderzoek bepleitte.⁵⁹

Hij werd in het tijdschrift van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs geïnterviewd in de rubriek over fiscale toppers.⁶⁰

Het Financieele Dagblad | Maandag 18 juli 2015

Economie & Politiek

FISCAAL VENNOOTSCHAPSBELASTING

Radicale oplossing voor ontwijken belastingen

Fiscaal jurist bepleit invoering van een nieuw heffingssysteem, gebaseerd op de omzet

Belasting onder de loep

Belastingen worden vaak als een onafwendbaar gegeven beschouwd. Maar het is niet altijd vanzelfsprekend dat de belastingen die we betalen de beste zijn. Het is mogelijk om de belastingen die we betalen te verbeteren. Dit is het eerste deel van een serie artikelen over het onderzoek naar de belastingen die we betalen.

Plan De Wilde International concern welbelovend op gebied van dochterbedrijven niet invoering System is volgens ondernemers een voorwaarde in te voeren

Antiek De huidige afspraken over winstbelasting voor bedrijven zijn honderd jaar oud

PROFIEL

MAARTEN DE WILDE

'HET VAKGEBIED FASCINEERT ME NOG STEEDS'

Wat drijft de toppers in het vak? Fiscalist, docent en liefhebber van de fiscaliteit Maarten de Wilde: Argumenten bedenken en overtuigen zag ik helemaal zitten.

Je denkt als kind natuurlijk niet: ik word fiscalist. Zo een heb ik in ieder geval nooit kunnen. Ook ik wilde trouwen of politiek worden. Toch had ik in aanloop van de universiteit gevoel om je judokaat te worden. Die combinatie van beide werkomgevingen hoop ik lang vol te houden. Voornamelijk op kantoor die extreme dossiers met grote crisis's managen te spreken me, maar ook de creatieve problemen (fiscaliteit) kunnen beschrijven.

MOEIE KLUSSEN

"Ik houd me vooral bezig met winstbelasting in een internationale en Europese context. Het blijft interessant om te zien welke oplossingen landen bedenken en welke winstbelasting er tussen de verschillende staten ontstaat. Er beweegt veel in het vakgebied en het heeft een grote maatschappelijke relevantie. Op verjaardagen is misschien niet iedereen onder de indruk als je vertelt dat je je met belastingen bezighoudt, maar het vakgebied fascineert me nog steeds. Ik geniet van de mooie klussen, van een mooie juridische zin, het publiceren en het spreken voor groepen. Ik hoop nog lang verder te groeien in de fiscaliteit."

COMBINATIE

"Ik studeerde leuk af op immateriële activa en werd toen gepakt of ik een profschijf wilde schrijven. Ik vond schreef dat ik eerst de beroepspraktijk in moest. Dat heb ik gedaan. Gelukkig kwam er na

MAARTEN DE WILDE (1979)

* Studeerde Nederlands recht (cum laude) • En belastingrecht (cum laude) • Promovanda in 2015 (cum laude) • Fiscalist aan de Technische Universiteit van Delft • Universitair docent Erasmus Universiteit Rotterdam, (ook het J) en NCB • Betrokken met een fiscalist • Ze verwachten een kleine.

NUMMER 2 | JULI 2014 | **Orde** 35

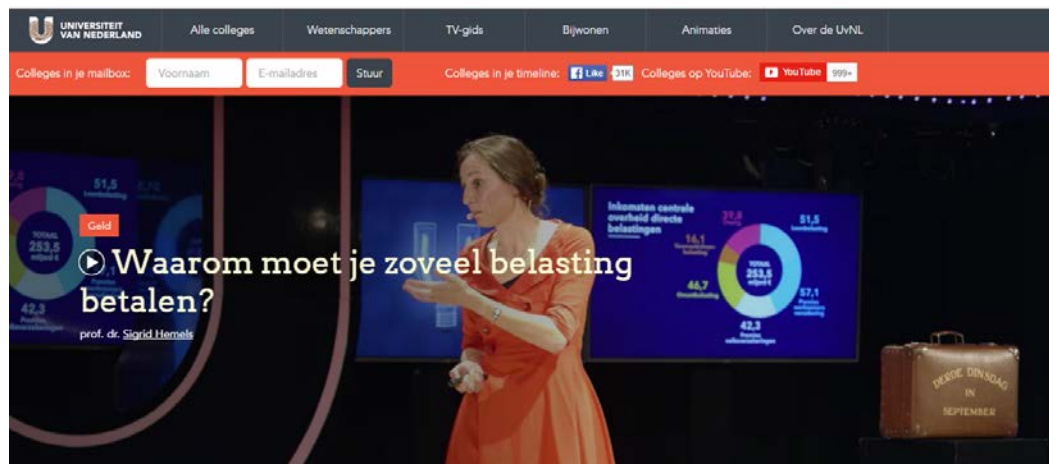
⁵⁹ Laurens Berentsen, "Radical solution for avoiding taxes" *Het Financieele Dagblad* 18 juli 2016, p. 7.
⁶⁰ Sharon Klein, "Maarten de Wilde: Het fiscale vakgebied fascineert me nog steeds" *Orde* juli 2016, p. 35, https://issuu.com/orde2015/docs/orde_0216_def_lr_lose?e=15372826/36190446.

Ook Guido de Bont, Sigrid Hemels en Leo Neve kwamen in verschillende artikelen in het FD aan het woord.⁶¹ Sigrid Hemels kwam daarnaast aan het woord over geven in op het algemene publiek gerichte tijdschriften als Margriet en de Consumentenbond Geldgids⁶² en in de op professionals gerichte tijdschriften Vakblad Fondsenwerving en BelastingZaken.⁶³

De leden van het onderzoeksprogramma proberen echter ook via de nieuwe media te valoriseren en hun onderzoek onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Zo zette Maarten de Wilde zijn in zijn proefschrift ontwikkelde ideeën uiteen in een blog op de Amerikaanse website van Reuters met de titel 'Guest view: A new blueprint for corporate tax',⁶⁴ schreef Najat Idrissi online columns voor Nextens,⁶⁵ schreef Ciska Wisman het script voor de tax vision webcast "Buitenlands beleggingsfonds vergelijkbaar met Nederlandse fbi?" en gaf Ben Kiekebeld aan de goed gelezen dagelijkse email nieuwsbrief TaxLive een interview over de als gevolg van het BEPS-project gemaakte aanpassingen in de innovatiebox.⁶⁶

Sigrid Hemels trad voor de Universiteit van Nederland op tijdens de thema-avond over Geld in de Amsterdamse Club Air. Dit was de eerste keer dat een hoogleraar van de Erasmus Universiteit hieraan deelnam. Haar college, getiteld 'Waarom moet jij zoveel belasting betalen?' is uitgezonden op Ziggo en online beschikbaar op de website van de Universiteit van Nederland.⁶⁷

61 Bont, G.J.M.E. de (2016, Mei 11). Hilvarenbeek handhaaft omstreden fiscale afspraak. Het Financieele Dagblad; Bont, G.J.M.E. de (2016, Maart 29). Omstreden deal rond Beekse Bergen. Het Financieele Dagblad; Hemels, S.J.C. (2016, Januari 28). Quotes in H. Koel ' Cultuurfonds past schenkingsovereenkomst aan'. Financieel Dagblad; Neve, L.E.C. (2016, April 12). Kwaad zit niet alleen in Panama, ook in grote landen die hun plicht verzaken. Financieel Dagblad.
 62 Hemels, S.J.C. (2016, April 01). Quotes in 'Periodieke giften mogelijk aan banden'. Consumentenbond Geldgids, pp. 27; Hemels, S.J.C. (2016, December 01). Quotes in Bart de Koning 'Omdat geven zo leuk is'. Margriet, pp. 87-92.
 63 Hemels, S.J.C. (2016, Februari 01). Geert Dekker 'Interview met Sigrid Hemels: Elke lobby gaat ten koste van de zwijgende meerderheid'. BelastingZaken, pp. 12-15; Hemels, S.J.C. (2016, November 25). Interview in Renée Steenbergen 'De giftenaftrek is een onmisbaar democratisch instrument'. Vakblad Fondsenwerving, pp. 10-11.
 64 <http://blogs.reuters.com/breakingviews/2016/09/30/guest-view-a-new-blueprint-for-corporate-tax/>.
 65 Bijvoorbeeld: [https://www.nextens.nl/columns/geen-beroep-op-vertrouwensbeginsel-btw-fraude/?cmpid=NLCIelseviernextens|2016-11-03\(Geen_beroep_op_vertrouwensbeginsel_bij_btw-fraude](https://www.nextens.nl/columns/geen-beroep-op-vertrouwensbeginsel-btw-fraude/?cmpid=NLCIelseviernextens|2016-11-03(Geen_beroep_op_vertrouwensbeginsel_bij_btw-fraude), https://www.nextens.nl/columns/het-papier-dat-van-waarde-is/?from_email=d41d8cd9&cmpid=NLCIelseviernextens|2016-03-01|Het_papier_dat_van_waarde_is en https://www.nextens.nl/columns/de-strijd-om-de-medische-btw-vrijstelling/?cmpid=NLCelseviernextens|2016-04-12De_strijd_om_de_medische_BTW-vrijstelling.
 66 Kiekebeld, B.J. (2016). Interview: Kabinet benut niet alle ruimte bij aanpassing innovatiebox. (nieuwsbrief). TaxLive.
 67 <http://www.universiteitvannederland.nl/college/waarom-moet-je-zoveel-belasting-betalen/>.

Zij werkte daarnaast mee aan een video-interview over de giftenaftrek dat Freek Andriessse en Huub Lirb in '7 minutenserie' opdracht van NTFR/Sdu met haar maakten.⁶⁸ Deze video werd onder meer verspreid via de online nieuwsbrief NDFR Exclusief.⁶⁹

6.6 Lidmaatschappen van redacties, vaste medewerkerschappen

Diverse leden van de onderzoeksgroep zijn als redactielid, vaste annotator of bewerker verbonden aan een groot aantal publicaties op fiscaal terrein. Voor de onderzoeksgroep is dit een goede manier om naar buiten te treden en de contacten met andere fiscale wetenschappers en met de fiscale praktijk te onderhouden. Bovendien weerspiegelt dit de waardering van vakgenoten voor de fiscale expertise van de leden van de onderzoeksgroep.

- prof. mr. drs. H.P.A.M. van Arendonk: hoofdredacteur Maandblad Belastingbeschouwingen, voorzitter van de editorial board van EC Tax Review, lid van de redactie van Rechtspersonen en lid van de redactie van Pensioen- en andere toekomstvoorzieningen.
- mr. A.J.M. Arends: annotator NTFR, vaste medewerker Fiscaal Praktijkblad.
- prof. mr. G.J.M.E. de Bont: vaste medewerker Weekblad fiscaal recht, lid van de redactie van Het Register en lid van de redactie van het Maandblad Belasting Beschouwingen.
- prof. dr. M.W.C. Feteris: lid van de redactie van FED fiscaal weekblad en van de reeks Fiscale Monografieën, vaste medewerker Weekblad fiscaal recht.
- prof. mr. dr. A.C.G.A.C. de Graaf: lid van de redactie van het Maandblad Belasting Beschouwingen en van de Erasmus Law Review.
- prof. dr. S.J.C. Hemels: lid van de redactie van het Weekblad fiscaal recht, vaste medewerker Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN).
- drs. B.J. Kiekebeld: editor van EC Tax Review, vaste medewerker NTFR Beschouwingen en annotator NTFR.
- prof. mr. dr. Q.W.J.C.H. Kok: vaste medewerker van Ondernemingsrecht, vaste medewerker Weekblad Fiscaal recht.
- prof. dr. H.A. Kogels: chief editorial board van International VAT Monitor, lid van de redactieraad van Maandblad Belastingbeschouwingen en lid van de editorial board van EC Tax Review.
- mr. F.J.H.L. Makkinga: vaste medewerker Belastingblad en annotator Vakstudie Nieuws.
- dr. D. Molenaar: annotator NTFR.
- prof. dr. J.A. Monsma: redacteur Belastingblad en NDFR, annotator BNB en NLFiscaal.
- prof. dr. J.C.M. van Sonderen: lid van de redactie van Ondernemingsrecht en lid van de redactie Rechtspersonen.
- mr. dr. A.W. Schep: vaste medewerker Belastingblad en deelredacteur Vakstudie Nieuws.
- M.L. Schippers LL.M.: annotator NLFiscaal.
- prof. dr. A.J.A. Stevens: vaste medewerker bij NTFR-B, vaste medewerker Weekblad fiscaal recht, vaste medewerker Fiscooloog Internationaal (België).
- A. Tanouti LL.M.: tax editor at Reed Business Information NL.
- mr. dr. M.F. de Wilde: redacteur NLFiscaal, annotator Highlights & Insights on European Taxation en NTFR
- prof. dr. W. de Wit: annotator NLFiscaal.

⁶⁸ 7 minuten met Sigrid Hemels. Gulle gevers en kille technocraten. Video-interview met Freek Andriessse in opdracht van NDFR/Sdu, maart 2016, <https://player.vimeo.com/video/155728406>.

⁶⁹ NDFR Exclusief nr 6 2016,

<http://td40.tripolis.com/public/online/KAllau+8DzfHZSpY51UvEg/W0hg2ckRqVAuSnGiK8wVyA/view.html>.

6.7 Onderzoek voor derden

Het Erasmus Studiecentrum Belastingen Lokale overheden (ESBL) doet regelmatig onderzoek voor derden. In 2016 betrof dit een drietal onderzoeken:

- A.W. Schep, Juridische toets van de mogelijkheden tot legesheffing voor provinciale luchtvaarttaken: beoordeling, onderzoek in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, ESBL 16 juni 2016, p. 1-6.
- J.A. Monsma & A.W. Schep, Wetenschappelijke toets van het door Van den Bosch & partners te Sliedrecht aan de gemeente Almere uitgebrachte "Advies afschaffing onroerendezaakbelasting voor gebruikers van niet-woningen", ESBL augustus 2016 (niet gepubliceerd).
- A.W. Schep, Rechtmatigheidstoets van de WOZ-waardering en heffing van OZB van aan spoorbanen dienstbare infrastructuur. Onderzoek verricht in opdracht van EY. ESBL november 2016.

6.8 Colleges op andere universiteiten en overige wetenschappelijke activiteiten

Verschillende medewerkers hebben in 2016 gastcolleges op buitenlandse universiteiten verzorgd. Maarten de Wilde reisde ook in 2016 weer af naar Ethiopië voor trainingen in het kader van een capacity building project van het Ethiopië Instituut van de UvA in samenwerking met de Ethiopische universiteit Mekelle University.

Ton Stevens gaf het college 'Taxation of an international shipping enterprise: the example of the Netherlands' in het International tax law program van de Universiteit van Vigo.

Sigrid Hemels gaf het gastcollege 'Tax incentives for the creative industries: from Spectre via Games of Thrones to U2' op de Sheffield University Management School in het mastervak Critical Theories and Concepts in the Creative Industries dat onderdeel uitmaakt van de master Creative and Cultural Industries Management. Ze was ook beoordelaar van 8 beroepschriften in de door de KU Leuven and IBFD georganiseerde 13th International and European Tax Moot Court Competition.

Diverse medewerkers waren ook actief in onderwijsprogramma's in Nederland buiten de fiscale opleiding. Om maar enkele voorbeelden te noemen: Ferry Makkinga gaf een gastcollege op Nijenrode, Walter de Wit trad op in de douaneopleidingen van de RSM, Guido de Bont gaf diverse RB-cursussen en trad op aan de VU en Arnaud de Graaf, Maarten de Wilde en Walter de Wit gaven college op het international Tax Centre (ITC) in Leiden.

Een aantal leden van het onderzoeksprogramma heeft aanvragen gedaan voor onderzoekssubsidies. De succeskans van dergelijke aanvragen is erg klein, maar deze vormen een goede ervaring en, leveren in het geval van internationale aanvragen, ook altijd weer interessante nieuwe onderzoekscontacten op. Bovendien is het vaak toch mogelijk om in ander verband een deel van het in een aanvraag opgenomen onderzoeksvoorstel uit te voeren. Maarten de Wilde heeft – nog voor hij alle prijzen won – een op zijn proefschrift voortbouwende Veni-aanvraag gedaan getiteld "Taxing multinationals; Truly addressing 'Base Erosion and Profit Shifting'" die helaas niet geaccepteerd is. Sigrid Hemels heeft deelgenomen aan een aan een Horizon 2020

EU TEQ Proposal 'Equality and Fairness by the Tax-system' en een COST Action Proposal getiteld "Equality and fairness through the tax system, a 360 degree-view" van een consortium bestaande uit Oostenrijkse, Duitse, Italiaanse, Nederlandse, Zweedse, Servische, Poolse, Franse, Spaanse, Belgische onderzoekers onder leiding van prof Tina Ehrke-Rabel van de Universiteit Graz. De proposals zijn niet geaccepteerd, maar het proces naar het indienen van het proposal, had zeker meerwaarde. Ook reeds bestaande internationale banden werden in 2017 aangehaald. Sigrid Hemels had op verschillende momenten in het jaar in Nederland onderzoeksoverleg met diverse Japanse wetenschappers: prof. Kazuko Goto (Setsunan University), dr. Yuka Shiba (Tokoha University), prof. Mie Tsuji (Kansai University) en Prof. Miyamoto (Kansai University). Dr. Keisaku Koga van Osaka University of Economics vertaalde Sigrids artikel "Fairness and taxation in a globalized world" in het Japans en publiceerde dat samen met zijn eigen commentaar in het Journal of Osaka University of Economics.

Sigrid Hemels was external referee voor een aanvraag die bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) was ingediend en voor een aanvraag voor een British Academy Mid-Career Fellowship.

Tot slot

Er is weer veel gebeurd in 2016. Het onderzoeksprogramma was ook dit jaar zeer zichtbaar, zowel in het wetenschappelijke, als in het maatschappelijke en zowel in het nationale als in het internationale debat. Ook in 2017 zullen we deze doelgroepgerichte meerwegenstrategie blijven volgen.

Wij hebben u in dit verslag overigens niet alles kunnen laten zien wat we in 2016 hebben gedaan. Veel in 2016 nog lopende projecten komen namelijk pas in 2017 tot een eind. We zullen u daar volgend jaar verslag van doen. Voor nu willen we u niet onthouden dat we in 2017 diverse verdedigingen van proefschriften verwachten. Wij heten u bij deze alvast van harte welkom bij deze plechtigheden.

We hebben er alle vertrouwen in dat ook 2017 weer een mooi jaar zal worden!

Annex bij 'Fiscale autonomie en haar grenzen'

Tabel 1: Personele formatie in fte's onderzoek

	2012	2013	2014	2015	2016
Hoogleraren	1,33	1,00	0,76	0,76	0,76
Overig WP	0,32	1,32	1,74	1,60	1,68
Promovendi (incl. UDio's)	2,01	2,37	1,44	2,27	2,27
Totaal	3,66	4,69	4,03	4,63	4,71

Tabel 2: Promoties per jaar

	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal lopende promotieonderzoeken	16	19	20	21	21
Aantal afgeronde promoties	1	0	1	3	0
Waarvan medewerker van de ESL	1	0	1	1	0
Waarvan buitenpromovendi	0	0	0	2	0

Tabel 3: Lidmaatschappen van promotie- en oppositiecommissies

2016	Datum promotie	Promovendus	Boektitel	Universiteit	Promotor / promotiecommissie / oppositie
-	-	-	-	-	-

Tabel 4: Kwantitatieve onderzoeksresultaten per jaar

Academic	2012	2013	2014	2015	2016
International					
Articles	7	6	5	6	8
Books	1	-	1	3	-
Book Chapters	-	3	1	3	11
PhD Theses	-	-	-	1	-
<i>International Total</i>	8	9	7	12	19
Dutch					
Articles	28	24	12	19	18
Books	2	3	1	-	-
Book Chapters	5	14	4	4	4
PhD Theses	1	-	1	2	-
<i>Dutch Total</i>	36	41	18	25	22
Academic Total	44	50	25	37	41

Professional	2012	2013	2014	2015	2016
International					
Articles	4	5	6	7	2
Books	1	-	-	5	-
Book Chapters (incl. online)	-	-	-	1	-
<i>International Total</i>	5	5	6	13	2
Dutch					
Articles	23	12	23	27	22
Books	2	1	4	3	1
Book Chapters (incl. online)	13	28	11	24	23
Annotations	79	70	53	77	96
<i>Dutch Total</i>	117	111	91	131	142
Professional Total	122	116	97	144	144

Academic & professional Total	166	166	122	181	185
--	------------	------------	------------	------------	------------

Other	2012	2013	2014	2015	2016
Lectures	41	70	82	117	116
Other Output	22	14	50	62	33
<i>Other Total</i>	63	84	132	179	149
Total	229	250	254	360	334

Tabel 5: Onderzoeksoutput 2016 'Fiscale autonomie en haar grenzen'

1 Wetenschappelijke publicaties

1.1 Artikelen

1.1.1 Internationaal

- 1 Buijze, R. (2016). Approaches towards the Application of Tax Incentives for Cross-Border Philanthropy. *Intertax*, 44 (1), 14-28.
- 2 Graaf, A.C.G.A.C. de & Visser, KJ (2016). ATA Directive: Some Observations regarding formal Aspects. *EC Tax Review*, 25 (4), 199-210.
- 3 Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2016). Automatic exchange of information and cross border flows of personal data. *Tokoha Law Review*, 3 (1), 45-87.
- 4 Hemels, S.J.C., Bondrager, R., Panis, I., Yorke, C., Schaffner, J., Albinana, C., Guelfi, F., Breuninger, G., Schade, D. & Höng, G. (2016). The Impact of Fiscal State Aid Recovery Risks on Share Purchase Agreements. *European Taxation*, 56 (10), 426-435.
- 5 Kok, Q.W.J.C.H. (2016). The Principal Purpose Test in Tax Treaties under BEPS 6. *Intertax*, (4), 406-412.
- 6 Molenaar, D. (2016). New options to restrict article 17 for artists and sportsmen. *Intertax*, 44 (12), 972-979.
- 7 Stevens, A.J.A., Linden, Ch. van der & Mooren, T. (2016). The application of tonnage tax regimes to offshore service vessel: towards a new level playing field? *EC Tax Review*, (1), 18-39.
- 8 Wilde, M.F. de (2016). Taxation of Multinational Enterprises in a Global Market: Moving to Corporate Tax 2.0? *Bulletin for International Taxation*, 70 (3), 182-187.

1.1.2 Nationaal

- 1 Arzini, N.P. & Becks, J.P.W.H.T. (2016). Afnemer? Kiest u maar! *Weekblad fiscaal recht* (199).
- 2 Bont, G.J.M.E. de (2016). Over rechtszekerheid, het legaliteitsbeginsel en het onderscheid tussen belastingfraude en belasting ontgaan. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, (9-10), 363-369.
- 3 Hemels, S.J.C. & Nijkamp, H.K. (2016). Kunst en art. 3.92 Wet IB 2001: een ongelukkig samenspel. *Weekblad Fiscaal Recht*, 145 (7129), 122-132.
- 4 Hofman, C. (2016). Klikspaan boterspaan, zwartsparen voorgoed van de baan? Het oordeel van de Hoge Raad in de tipgeverszaak in de context van toezicht door en op de Nederlandse belastingdienst. *Tijdschrift voor Toezicht*, (2), 56-64.
- 5 Idrissi, N. & Tanouti, A. (2016). Het nieuwe besluit btw en ontwikkelingswerk beperkter dan het Unierecht? *Maandblad Belastingbeschouwingen*, (3), 109-112.
- 6 Kok, Q.W.J.C.H. (2016). De fiscale eenheid in de vennootschapsbelasting in EU-rechtelijk perspectief. *Tijdschrift Fiscaal Ondernemingsrecht*, (146.1), 121-143.
- 7 Molenaar, D. (2016). Artiëstenregeling na afschaffing van de VAR. *Weekblad Fiscaal Recht*, (7140), 548-555.
- 8 Monsma, J.A. (2016). Een groter gemeentelijk belastinggebied: doel of middel? *Weekblad Fiscaal Recht*, (166), 1068-1079.
- 9 Monsma, J.A., Schep, A.W. & Monsma, A.P. (2016). Waardering onroerende zaken: tijd voor vernieuwing. *Weekblad Fiscaal Recht*, (61), 412-421.
- 10 Schep, A.W. (2016). Kabinetsbrief over toekomst van het gemeentelijke belastinggebied: bouwstenen of sloophout? *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, (418), 1659-1667.
- 11 Sonderen, J.C.M. van (2016). Belastingarbitrage tussen box 3 en een eigen bv. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, (2), 51-59.

- 12 Stevens, A.J.A. & Breuer, A. (2016). Fiscale ontwikkelingen in Duitsland. *Weekblad Fiscaal Recht*, (7126), 9-15.
- 13 Stevens, A.J.A. & Pötgens, F. (2016). Het verdrag Nederland - Duitsland: een update. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, (1), 29-46.
- 14 Stevens, A.J.A. & Beudeker, M. (2016). Update CV-besluit en FGR-besluit: Versoepeling van het toestemmingsvereiste. *Weekblad Fiscaal Recht*, (32), 216-222.
- 15 Wilde, M.F. de (2016). Commissievoorstellen Anti-ontgaanspakket; tussenstop of eindhalte? *Fiscaal Weekblad FED*, (38).
- 16 Wilde, M.F. de (2016). De Anti-ontgaansrichtlijn van de Raad van 12 juli 2016. *Fiscaal Weekblad FED*, (107).
- 17 Wilde, M.F. de (2016). De exitheffing in de Anti-ontgaansrichtlijn en zijn invloed op het Nederlandse belastingstelsel. *Fiscaal Weekblad FED*, (109).
- 18 Wilde, M.F. de (2016). Het OESO BEPS-project in vogelvlucht. *Maandblad Belastingbeschouwingen*, (11), 409-423.

1.2 Hoofdstukken in een boek

1.2.1. Internationaal

- 1 Hemels, S.J.C. & Shiba, Y. (2016). Automatic exchange of information and cross border flows of personal data. In Y. Nishiyama & Y. Shiba (Eds.), *Fair share of tax burdens of highly digitalized transactions. Report of the Joint Seminar 2015 in Tokyo* (pp. 140-161). Tokyo: Meiji Gakuin University.
- 2 Hemels, S.J.C. (2016). Fairness and taxation in a globalized world. In Y. Nishiyama & Y. Shiba (Eds.), *Fair share of tax burdens of highly digitalised transactions. Report of the Joint Seminar 2015 in Tokyo* (pp. 118-139). Tokyo: Meiji Gakuin University.
- 3 Hemels, S.J.C. (2016). Limitation on Administrative Penalties by the ECHR and the EU Charter: the View from the Netherlands. In R. Seer & A.L. Wilms (Eds.), *Surcharges and Penalties in Tax Law* (EATLP International Tax Series, 14) (pp. 163-170). Amsterdam: IBFD.
- 4 Hemels, S.J.C., Booij, J.A. & Bidders, C. (2016). The Netherlands. In R. Seer & A.L. Wilms (Eds.), *Surcharges and Penalties in Tax Law* (EATLP International Tax Series, 14) (pp. 483-500). Amsterdam: IBFD.
- 5 Hemels, S.J.C. (2016). Netherlands. In M. Lang, J. Owens, P. Pistone, A. Rust, J. Schuch, C. Staringer & A. Storck (Eds.), *Trends and Players in Tax Policy* (European and International Tax Law and Policy Series, 4) (pp. 411-432). Amsterdam: IBFD.
- 6 Hemels, S.J.C. (2016). Netherlands. In M. Lang, J. Owens, P. Pistone, A. Rust, J. Schuch & C. Staringer (Eds.), *GAARs-A Key Element of Tax Systems in the Post-BEPS World* (European and International Tax Law and Policy Series, 3) (pp. 435-456). Amsterdam: IBFD.
- 7 Molenaar, D. (2016). Country Report: The Netherlands. In G. Maisto (Ed.), *Taxation of Entertainers and Sportspersons Performing Abroad* (pp. 507-538). Amsterdam: IBFD.
- 8 Molenaar, D. (2016). Elimination of Double Taxation Relief: Credit vs Exemption. In G. Maisto (Ed.), *Taxation of Entertainers and Sportspersons Performing Abroad* (pp. 165-182). Amsterdam: IBFD.
- 9 Molenaar, D. (2016). Touring and Taxation Domestically and Internationally. In W.B.R. Lewis & M. Goyanes (Eds.), *The Monetization of the Global Music Business - from Creators to Major Industry* (pp. 132-146). FRUKT Source.
- 10 Stevens, A.J.A. & Engers, T. van (2016). Niederlande. In Wassermeyer (Ed.), *Wassermeyer - DBA Kommentar*. München: Beck Verlag.
- 11 Wisman, C. & Vermeulen, H. (2016). The Netherlands. In E. Reimer, S. Schmid & M. Orell (Eds.), *Permanent establishments. Domestic taxation, bilateral tax treaty and OECD perspective (fifth edition)*. Deventer: Kluwer Law International.

1.2.2. Nationaal

- 1 Bont, G.J.M.E. de (2016). Over de definitie van belastingfraude. In G.J.M.E. de Bont (Ed.), *My way, Liber Amicorum Hans Hertoghs* (pp. 75-87). Amsterdam: De Bont Advocaten.
- 2 Feteris, M.W.C. (2016). Gehoord de P-G in het bestuursrecht. In G. Knigge & e.a. (Eds.), *Gehoord de procureur generaal, opstellen aangeboden aan prof.mr. J.W. Fokkens ter gelegenheid van zijn afscheid als Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden* (pp. 75-85). Deventer: Wolters Kluwer.
- 3 Kok, Q.W.J.C.H. (2016). Het leerstuk van de onzakelijke lening. In M. Samadi, T.A. Keijzer, R. de Graaff & C.C.de Kluiver (Eds.), *Rechtsvorming door de Hoge Raad*. Nijmegen: Uitgeverij Ars Aequi.
- 4 Schep, A.W. (2016). Toeristenbelasting en deeleconomie: kansen en bedreigingen voor Nederlandse gemeenten. In *Jaarboek Lokale & Regionale Belastingen* (L.R.B.) 2015-2016 (p. 31-45). Brugge: Die Keure.

2 Vakpublicaties

2.1 Artikelen

2.1.1 Internationaal

- 1 Molenaar, D. (2016). Minimum threshold in tax treaties. *Global Sports Law and Taxation Reports*, (01), 12-16.
- 2 Schippers, M.L. (2016). BEPS and Transfer Pricing but what about VAT and Customs? *EC Tax Review*, 25 (3), 174-179.

2.1.2 Nationaal

- 1 Arends, A.J.M. (2016). Heeft nieuw huwelijksvermogensrecht geen effect op eigenwoningregeling? *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (2818), 1-4.
- 2 Bont, G.J.M.E. de (2016). Beeldvorming en publieke opinie. *Het Register - Vaktijdschrift van het RegisterBelastingadviseurs*, (4), 4.
- 3 Bont, G.J.M.E. de (2016). In memoriam Hans Hertoghs. *Weekblad Fiscaal Recht*, (101), 667.
- 4 Bont, G.J.M.E. de (2016). Kafka en het Nederlandse bestuurs(proces)recht. *Weekblad Fiscaal Recht*, (277), 1456-1457.
- 5 Bont, G.J.M.E. de (2016). Moraal is normaal. *Weekblad Fiscaal Recht*, (106), 702.
- 6 Bont, G.J.M.E. de (2016). Privacy. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (730), 1-3.
- 7 Bont, G.J.M.E. de & Sitsen, J.M. (2016). Tour d'horizon fiscaal strafrecht anno 2015. *Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht*, (2), 22-33.
- 8 Essaghir, H., Zeijden, F.M. van der & Malahe, V.A.J. (2016). Van Tante Agaath naar Vriend Piet. *BelastingMagazine. Onafhankelijk Maandblad voor Onderneming en Belastingen*, (juli).
- 9 Feteris, M.W.C. (2016). De taal van procederende advocaten. *Nederlands Juristenblad*, (2290), 3247-3252.
- 10 Hemels, S.J.C. (2016). Aanvullende 90%-uitkeringstoets voor vermogensfondsen? *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 17 (2), 1-3.
- 11 Hemels, S.J.C. (2016). ANBI anno 2016: (periodieke) giftenaftrek onder vuur. *Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN)*, 28 (2), 3-7.
- 12 Hemels, S.J.C. (2016). Kunst of geen kunst, de jurist zal het zeggen....' *Ars Aequi* maart 2016, p. 158-160. *Ars Aequi*, 65 (3), 158-160.
- 13 Kiekebeld, B.J. (2016). Staatssteun en (de-facto)selectiviteit. *NFR Beschouwingen*, (38).
- 14 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Column in Uitvergroet: Juich nooit te vroeg in de fiscaliteit! *Vakstudie Nieuws*, (18-10-2016), 1.
- 15 Monsma, A.P. (2016). Tegengesteld belang in de WOZ. *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen*, (239).
- 16 Neve, L.E.C. (2016). Tegenspraak: ook Staten hebben verantwoordelijkheid. *Weekblad Fiscaal Recht*, (107), 702-703.

- 17 Neve LEC (2016) Internationale standaard voor inlichtingen uitwisseling en mogelijkheden tot verzet: botsende visies, *Maandblad Belasting Beschouwingen* augustus 2016, nr. 7-8, p. 294-307
- 18 Schep, A.W. (2016). De toeristenbelasting moet op de schop! *Vakstudie Nieuws*, (34.0).
- 19 Schep, A.W. (2016). Tijd voor herbezinning op het verbod op lokale inkomenspolitiek! *Vakstudie Nieuws*, (13.0).
- 20 Schep, A.W. (2016). Waterbed of waterballet? *Vakstudie Nieuws*, (46.0).
- 21 Schippers, M.L. (2016). BEPS and Transfer Pricing but what about VAT and Customs? *Weekblad Fiscaal Recht*, (63).
- 22 Stevens, A.J.A. (2016). Interne royalty's. *NtFR Beschouwingen*, (37).

2.2 Boeken

- 1 Graaf, A.C.G.A.C. de, Kavelaars, P. & Stevens, A.J.A. (2016). *Internationaal belastingrecht (10e druk)* (Fed Fiscale studieserie, 39). Deventer: Kluwer.

2.3 Hoofdstukken in een boek

- 1 Molenaar, D. (2016). Buitenlandse inkomsten. In E. van Vanheusden (Ed.), *Sociale en Fiscale spelregels voor Kunstenaars* (pp. 304-356). Heule: INNI Publishers.
- 2 Wilde, M.F. de (2016). De invloed van EU-regelgeving (2016). In H. Vermeulen (Ed.), *Grondslagen internationaal belastingrecht* (pp. 173-244). Den Haag: BoomJuridisch.
- 3 Wisman, C. (2016). Besluit voorkoming dubbele belasting 2001. In H. Vermeulen (Ed.), *Grondslagen internationaal belastingrecht* (pp. 103-140). Den Haag: Boom Juridisch.
- 4 Wisman, C. (2016). BV en concern. In G.M.C.M. Staats (Ed.), *Inleiding belastingheffing ondernemingen en particulieren*. Den Haag: SDU.
- 5 Wisman, C. (2016). De bronnen van het IBR en de samenhang daartussen. In *Grondslagen internationaal belastingrecht*. Den Haag: Boom Juridisch.
- 6 Wisman, C. (2016). De startende ondernemer. In *Inleiding belastingheffing ondernemingen en particulieren*. Den Haag: SDU.
- 7 Wisman, C. (2016). Hoofdstukken 1, 2, 11, 12, 27-31, 39, 33-47, 52. In *Belastinggids*. Deventer: Kluwer.
- 8 Wisman, C. (2016). Van vof naar BV. In *Inleiding belastingheffing ondernemingen en particulieren*. Den Haag: SDU.
- 9 Wisman, C. (2016). Winstberekening. In *Inleiding belastingheffing ondernemingen en particulieren*. Den Haag: SDU.
- 10 Wit, W. de (2016). Invordering van rechten bij invoer en uitvoer. In T. Tekstra & J. Vetter (Eds.), *Invordering van belastingen* (FED Fiscale Studiereeks, 2) (pp. 309-316). Deventer: Kluwer.

2.4 Bijdragen aan encyclopedische werken (online)

- 1 Arends, A.J.M. (2016). Cursus Belastingrecht. In *Inkomstenbelasting (II)*. Deventer: Wolters Kluwer.
- 2 Arends, A.J.M. (2016). Cursus Belastingrecht. In *Inkomstenbelasting (III)*. Deventer: Wolters Kluwer.
- 3 Hemels, S.J.C. (2016). Commentaar artikel 16 (giftenaftrek), 6 (vrijstelling algemeen belang lichamen), 9, lid 1, onderdeel h (aftrek vrijwilligers, 9.1.h (oud) en 9a (aftrek fondswervende activiteiten). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Vennootschapsbelasting (online naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.
- 4 Hemels, S.J.C. (2016). Commentaar artikel 5b AWR (definitie anbi). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Formeel belastingrecht (on line naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.
- 5 Hemels, S.J.C. (2016). Commentaar artikel 6.32 tot en met 6.39a (giftenaftrek). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Inkomstenbelasting (online naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.

- 6 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Onderdeel Lokale Belastingen en Milieueffingen, art. 17 wet WOZ (bewerking online van dit artikel). In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie*. Deventer: Wolters Kluwer.
- 7 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Onderdeel Lokale Belastingen en Milieueffingen, art. 223 Gemeentewet (bewerking online van dit artikel). In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie*. Deventer: Wolters Kluwer.
- 8 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Onderdeel Lokale Belastingen en Milieueffingen, art. 224 Gemeentewet (bewerking online van dit artikel). In *Fiscale Encyclopedie De Vakstudie*. Deventer: Wolters Kluwer.
- 9 Molenaar, D. (2016). Commentaar artikel 5a, 5b, 8a 35 e.v. Wet LB (artiesten- en beroepssportersregeling). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Inkomstenbelasting (online naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.
- 10 Molenaar, D. (2016). Commentaar artikel 17 OESO Modelverdrag (artiesten en sporters). In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, Deel Internationaal Belastingrecht (online naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.
- 11 Monsma, A.P. (2016). Commentaar op gemeentelijke en provinciale heffingen. In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, deel WOZ en lokale heffingen (online naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.
- 12 Neve L.E.C. (2016), Commentaar artikel 4a-4l WIBB, artikel 6b WIBB, In *Nederlandse Documentatie Fiscaal recht, deel Formeel Belastingrecht (online naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.
- 13 Wisman, C. (2016) Artikelsgewijs commentaar objectvrijstelling voor buitenlandse ondernemingswinsten. In *Nederlandse Documentatie Fiscaal Recht, (on-line naslagwerk)*. Den Haag: Sdu.

2.5 Annotaties

- 1 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, September 27), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* -50, 2981, (Winstuitdeling doordat dga grond heeft verkocht die in eigendom was van vennootschap). p.18-19.
- 2 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Rechtbank Noord-Holland. (2016, Oktober 14), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* -49, 2912, (Door belanghebbende onder zachte voorwaarden verstrekte leningen zijn niet onzakelijk).
- 3 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, September 23), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* -39, 2370, (Koersverlies op geldlening eigen woning niet aftrekbaar als kosten van geldlening). p.45-45.
- 4 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Conclusie A-G Niessen. (2016, Juni 30), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* -36, 2198, (Koersverlies op geldlening niet aftrekbaar als 'kosten van geldleningen'). p.11-12.
- 5 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West Brabant. (2016, April 26), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 31/32, 1960, (Woning is ten tijde van uitzending geen eigen woning omdat deze door neef werd gebruikt). p.21-22.
- 6 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Juli 08), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 29, 1850, (Erfpachtcanon niet aftrekbaar als kosten eigen woning). p.11-12.
- 7 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, Juni 02), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 26, 1668, (Belastbare inkomsten uit eigen woning onvolkomen toebedeeld). p.8-9.
- 8 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Juni 17), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 25, 1600, (Vrijstelling NSW-landgoed van toepassing op verhuurd golf-complex). p.14-14.
- 9 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Conclusie A-G Niessen. (2016, April 26), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 22, 1395, (Bij weigering aftrek erfpachtcanons heeft hof volgens A-G Niessen een onjuiste maatstaf aangelegd).

- 10 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, Maart 31), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 20, 1316, (Achterwaartse verliesverrekening in box 1 verlengt verrekeningstermijn uit box 2 afkomstige belastingkorting niet). p. 11-11.
- 11 Arends, A.J.M. (2016). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West Brabant. (2015, December 18), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 18, 1233, (Lening aan ab-vennootschap is verstrekt in hoedanigheid van aandeelhouder). p.16-17.
- 12 Bont, G.J.M.E. de (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2015, September 25), *BNB 2016-217*, (Navordering).
- 13 Hemels, S.J.C. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, April 22), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 19, 2016/1271, (Geen anbi-status voor online donatiemodule goede doelen). p.14-16.
- 14 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, September 23), *NLFiscaal* 0197, 16/00025.
- 15 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, Oktober 13), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 503, AWB_15_6990.
- 16 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Noot bij: Rechtbank Zeeland - West-Brabant. (2016, April 29), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 377, BRE_14_6771.
- 17 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Noot bij: Rechtbank Rotterdam. (2015, December 18), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 286, ROT 15/3490.
- 18 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Noot bij: Rechtbank Zeeland - West-Brabant. (2016, Oktober 27), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 40, ABW_14_7668.
- 19 Makkinga, F.J.H.L. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, Maart 17), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 220, AWB_15_2297.
- 20 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 3002, 15/04990, (Voor het beogen van algemeen nut is geen gunstig maatschappelijk effect vereist).
- 21 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (2016, Augustus 09), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2982, 15/2501, (Herziening VAR-wuo in VAR-loon voor kraamverzorgster is terecht).
- 22 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2853, 15/04990, (Transmissie-meditatie mogelijk toch anbi).
- 23 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2852, 15/05483, (Scientology Kerk Amsterdam is geen anbi).
- 24 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2851, 15/03777, (Katholiek weekblad - steunstichting is toch anbi).
- 25 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2850, 15/03778, (Katholiek weekblad is toch anbi).
- 26 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2016, Augustus 25), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2456, 15/7419 en 15/7424, (Uitdelingen van verzwegen omzet niet aannemelijk gemaakt).
- 27 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Staatssecretaris - Financien. (2016, Juli 12), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2265, DGB2016/2766, (Gehandicapten watersport is anbi).
- 28 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Conclusie A-G IJzerman. (2016, Juli 28), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2202, 15/05483, (Scientology Kerk is geen anbi).
- 29 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, Juli 05), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1953, 15/3280 + 15/3282, (Artiestenregeling ook van toepassing op betaalde vergoeding aan amateurs).
- 30 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Gerechtshof Den Haag. (2016, Mei 18), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1672, 15/00771, (Op aanvraag kan maar één VAR-verklaring volgen).

- 31 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Conclusie AG IJzerman. (2016, Mei 26), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1633, 15/03778, (Katholiek weekblad is toch ANBI).
- 32 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Conclusie AG IJzerman. (2016, Mei 26), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1632, 15/03777, (Katholiek weekblad - steunstichting is anbi).
- 33 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2016, Mei 31), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1601, 15/01232, (Gehandicapten watersport is anbi).
- 34 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (2016, April 07), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1544, 14/5269, (Kunstprojecten voor de samenleving is geen ANBI).
- 35 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2016, Maart 24), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1540, 15/5113, (Gehandicapten zeilsport is ANBI).
- 36 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Gelderland. (2016, Mei 24), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1517, 15/3643 - 15-4974, (Violiste is als remplaçante geen ondernemer).
- 37 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Maart 04), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 853, 14/05821, (Anbi-beschikking met terugwerkende kracht ingetrokken).
- 38 Molenaar, D. (2016). Noot bij: Rechtbank Noord-Nederland. (2015, April 28), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 708, 13/1964, (Anbi-status terecht met terugwerkende kracht ontnomen).
- 39 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2015, Oktober 30), *BNB 2016-28*, 14/06107, (Formeel recht. Immateriëleschadevergoeding. Redelijke termijn. Compensatie door voortvarende behandeling Hof. Redelijke termijn in zaken met langere wettelijke beslistermijn).
- 40 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2015, November 06), *BNB 2016-29*, 14/04967, (Formeel recht. Aanwijzingsbesluit niet op voorgeschreven wijze bekendgemaakt. Reparatie formeel gebrek, geen benadeling belanghebbende).
- 41 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Januari 15), *BNB 2016-72*, 15/03175, (Legesheffing wegens aanvraag omgevingsvergunning inzake restauratie rijksmonument. Toepassing tarieventabel; geen cumulatie van tarieven).
- 42 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Januari 29), *BNB 2016-73*, 14/06530, (WOZ. Gecorrigeerde vervangingswaarde opslaglocatie verontreinigde baggerspecie. Vervangingswaarde ondergrond moet worden bepaald exclusief aanlegkosten infrastructuur. Motiveringsgebrek oordeel Hof inzake omvang excessieve gebruikskosten).
- 43 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Februari 26), *BNB 2016-79*, 15/03528, (Parkeerbelasting. Kentekenparkeren. Geen naheffing parkeerbelasting mogelijk bij invoeren verkeerd kenteken indien verschuldigde belasting is betaald).
- 44 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Maart 04), *BNB 2016-96*, 15/00518, (WOZ. Uitgezonderde objecten Wet WOZ. Waarde gedeelte waterverdedigingswerk dat niet tot woning dient blijft buiten aanmerking bij waardering onroerende zaak).
- 45 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Maart 18), *BNB 2016-122*, 15/03065, (Formeel recht. Proceskosten bestuursrecht. Wijziging begrip 'samenhangende zaken'. Geen 'abstracte toets'. Overgangsrecht. Geen vergoeding voor taxatiekaart in aanvulling op eerder taxatierapport.).
- 46 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, April 22), *BNB 2016-159*, 15/04715, (Afalstoffenheffing. De omstandigheid dat de gemeente het gft-afval niet afzonderlijk inzamelt is een schending van de inzamelplicht, maar brengt niet mee dat geen afvalstoffenheffing verschuldigd is).
- 47 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Augustus 12), *BNB 2016-200*, 15/05590, (WOZ en OZB. Uitgezonderde objecten Wet WOZ. Geen kerkenvrijstelling voor nabij kerk gelegen gebouw zonder openbare erediensden).
- 48 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, September 30), *BNB 2016-229*, 15/02820, (WOZ en OZB. Uitgezonderde objecten Wet WOZ. Werken bestemd voor de zuivering van afvalwater, die worden beheerd door publiekrechtelijke instellingen. Begrip werken. Beheer.

- Overdracht exploitatie aan andere rechtspersoon staat niet aan uitzondering/vrijstelling in de weg. Afbakening onderdelen waarop uitzondering/vrijstelling van toepassing is.)
- 49 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: A-G. (2016, Juli 04), *NLFiscaal 0007*, 15/04476, (OZB. Recreatiewoningen op bungalowpark zijn woningen voor OZB).
- 50 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: A-G. (2016, Juli 05), *NLFiscaal 0008*, 15/05193, (WOZ en OZB. Recreatiechalets op recreatiepark zijn woningen voor de OZB. Bestaat het recreatiepark voor meer dan 70% uit woningen?).
- 51 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, September 16), *NLFiscaal 0130*, 15/05193, (WOZ en OZB. Recreatiewoningen op recreatiepark dienen tot woning; bestaat het recreatiepark voor meer dan 70% uit woningen?).
- 52 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, September 16), *NLFiscaal 0131*, 15/04476, (OZB. Recreatiewoningen op bungalowpark dienen tot woning).
- 53 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hof Amsterdam. (2016, Januari 07), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 107, 15/00036, (Parkeerbelasting. Kentekenparkeren is niet in strijd met het EVRM dan wel met de Wet bescherming persoonsgegevens).
- 54 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Juni 03), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 291, 15/04616, (Hondenbelasting. Een rechtspersoon kan houder zijn van een hond).
- 55 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Juni 17), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 314, 15/02492, (Toeristenbelasting. Verhuurder van ingerichte appartementen t.b.v. verblijf (short stay) door expats, biedt gelegenheid tot het houden van verblijf. Dat voor dat verblijf wordt betaald door bedrijven die de expats inhuren doet daar niets aan af).
- 56 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2016, Februari 15), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 339, SGR 15/132, (Leges. Aanvraag omgevingsvergunning voor aanleg fundering openbare weg op gemeentegrond. Aanleg en instandhouding openbare weg binnen gemeente behoort tot publieke taak gemeente. In behandeling nemen aanvraag vergunning is geen dienst).
- 57 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Rechtbank Zeeland-West Brabant. (2016, Mei 27), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 358, BRE 15/822, (WOZ. Verhoging bij rechterlijke uitspraak van een vóór 1 oktober 2015 vastgestelde WOZ-waarde is mogelijk, ook indien de uitspraak op bezwaar eveneens vóór die datum is gedaan. Een eigenaar die een reguliere beschikking heeft ontvangen hoeft gaan bijzonder belang bij verhoging van de vastgestelde waarde te hebben, te stellen of aannemelijk te maken. Bij verhoging waarde geen verhoging OZB-aanslag).
- 58 Monsma, J.A. (2016). Noot bij: Rechtbank Den Haag. (2016, April 12), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 409, AWB -16_870, (Formeel recht. Telefonisch onderhoud kan in casu niet als hoorgesprek worden aangemerkt. Bezwaar niet rechtsgeldig ingetrokken).
- 59 Neve, L.E.C. (2016). Noot bij: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. (2015, December 15), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 347, nr. 14/01251, (Voor WOZ-waardevaststelling bestaat niet de verplichting om de BAG oppervlakte te hanteren.).
- 60 Neve, L.E.C. (2016). Noot bij: ECtHR. (2015, December 22), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 360, 28601/11, (GSB vs Zwitserland. inlichtingenuitwisseling met VS getoetst aan art. 8 EVRM.).
- 61 Neve, L.E.C. (2016). Noot bij: Rechtbank Amsterdam. (2015, April 28), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1335, nr. 14/4873, (Inlichtingenuitwisseling met India. Staatssecretaris mag afgaan op verklaringen van verzoekende Staat dat geheimhouding verzekerd is.). p.26-27.
- 62 Neve, L.E.C. (2016). Noot bij: Raad van State. (2016, April 20), *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 1485, nr. 201503931/1/A3, (Informatieverzoek is procedure op grond van WIBB; uitzondering op geheimhoudingsplicht niet van toepassing.). p.17-17.

- 63 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2015, December 11), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 38.
- 64 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hof Den Haag. (2015, November 23), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 94.
- 65 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2015, November 13), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 113.
- 66 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (2016, Februari 02), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 175.
- 67 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (2016, Januari 28), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 227.
- 68 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Rb. Oost-Brabant. (2016, Maart 17), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 265.
- 69 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hof Arnhem-Leeuwarden. (2016, Mei 18), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 317.
- 70 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Juni 24), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 336.
- 71 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Juni 24), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 337.
- 72 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Hof 's-Hertogenbosch. (2016, Maart 18), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 363.
- 73 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Rb. Oost-Brabant. (2016, Augustus 26), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 440.
- 74 Schep, A.W. (2016). Noot bij: Rb. Noord-Nederland. (2016, September 08), *Belastingblad. Tijdschrift voor Provinciale, Gemeentelijke en Waterschapsbelastingen* 467.
- 75 Schippers, M.L. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 18), *NLFiscaal* 10, 0726, (Tariefindeling voor douanerechten van screenplays). p.55-56.
- 76 Schippers, M.L. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, November 25), *NLFiscaal* 11, 0806, (GN-post 2208 voor 'Ferm Fruit' en 'Petrikov Creamy Green'). p.77-78.
- 77 Wilde, M.F. de & Wisman, C. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Maart 04), *Fiscaal Weekblad FED* 128, (Verkorten toepassingstermijn 30%-regeling vanwege eerder verblijf in Nederland niet strijdig met Europese en internationale nondiscriminatiebepalingen).
- 78 Wilde, M.F. de (2016). Noot bij: CJEU C-388/14. (2015, December 17), *Highlights & Insights on European Taxation* 141, (Timac Agro Deutschland. Reincorporation of the losses deducted previously in the event that the non-resident establishment is transferred). p.1-22.
- 79 Wilde, M.F. de (2016). EC naar HvJ vanwege Duitse tolheffing. *NLFiscaal*, 0309.
- 80 Wilde, M.F. de (2016). EU BEPS; Anti Tax Avoidance Package Europese Commissie. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (574).
- 81 Wilde, M.F. de (2016). VNO-NCW en MKB-Nederland over BNC-fiche inzake Pakket anti-belastingontwijking EC. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (864).
- 82 Wilde, M.F. de (2016). Politieke overeenstemming ECOFIN over country-by-country reporting en automatische informatie-uitwisseling. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (936).
- 83 Wilde, M.F. de (2016). Openbare consultatie over het verbeteren van oplossingsmechanismen bij geschillen over dubbele belasting. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (937).
- 84 Wilde, M.F. de (2016). Nederland zal aandringen op impact assessment als voorwaarde voor akkoord antiontgaansrichtlijn indien finaal voorstel ongewijzigde switchoverbepaling bevat. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (1084).
- 85 Wilde, M.F. de (2016). Expert Group Europese Commissie rapporteert over fiscale hinderpalen voor natuurlijke personen binnen de EU. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (1085).
- 86 Wilde, M.F. de (2016). EC wil regels voor fiscale transparantie voor multinationals. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (1413).

- 87 Wilde, M.F. de (2016). Politieke overeenstemming lidstaten over anti-ontgaansrichtlijn. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (1691).
- 88 Wilde, M.F. de (2016). Strijd tegen belastingontduiking: EU en Monaco ondertekenen nieuwe fiscale transparantie overeenkomst. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (2224).
- 89 Wilde, M.F. de (2016). Europees Parlement roept op tot verdere maatregelen tegen belastingontwijking, belastingconcurrentie en agressieve belastingplanning. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (2347).
- 90 Wilde, M.F. de (2016). EC start werkzaamheden voor eerste gemeenschappelijke EU-lijst van niet-coöperatieve fiscale jurisdicties. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (2388).
- 91 Wilde, M.F. de (2016). EC verzoekt Polen regels voor versterkte wederzijdse bijstand en uitwisseling van informatie om te zetten. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2517.
- 92 Wilde, M.F. de (2016). 'Corporate Tax Reform Package' EC met voorstellen voor verbetering geschilbeslechting, aanpak mismatches in derdelandsituaties en EU-vennootschapsbelasting (CC(C)TB). *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (2748).
- 93 Wilde, M.F. de (2016). OESO publiceert tekst multilateraal instrument inzake BEPS Actiepunt 15. *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, (3096).
- 94 Wisman, C. (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2015, November 13), *Fiscaal Weekblad FED 7*, (Geen tijdsevenredige toepassing 'Schumacker-doctrine').
- 95 Wisman, C. & Wilde, M.F. de (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Maart 04), *Fiscaal Weekblad FED 128*, (Verkorten toepassingstermijn 30%-regeling vanwege eerder verblijf in Nederland niet strijdig met Europese en internationale non-discriminatiebepalingen).
- 96 Wisman, C. & Wilde, M.F. de (2016). Noot bij: Hoge Raad. (2016, Maart 04), *Fiscaal Weekblad FED 129*, (Forfait en 150-kilometergrens 30%-regeling loonbelasting leiden volgens Hoge Raad niet tot systematische duidelijke overcompensatie;).

2.6 Internet artikel

- 1 Hemels, S.J.C. (2016). 2016: *het jaar van de periodieke giftenaftrek?* (blog). Taxence nieuwsbrief: Licent.
- 2 Hemels, S.J.C. (2016). *7 minuten met Sigrid Hemels. Gulle gevers en kille technocraten. Video-interview met Freek Andriessse.* (podcasting). NDFR/Sdu.
- 3 Hemels, S.J.C. (2016). *Interview in 'Zonder commentaar mis je zaken, dat is levensgevaarlijk'.* (nieuwsbrief). Commentaar op commentaren: Elsevier Nextens.
- 4 Kiekebeld, B.J. (2016). *Interview: Kabinet benut niet alle ruimte bij aanpassing innovatiebox.* (nieuwsbrief). TaxLive.
- 5 Neve, L.E.C. (2016). *Taxation of private investment income.* (nieuwsbrief). (available: 07 may 2016).
- 6 Neve, L.E.C. (2016). *The Netherlands, Transparency and Illicit financial flows.* (blog). IFC Review 2016.
- 7 Wilde, M.F. de (2016). *Guest view: A new blueprint for corporate tax.* (blog). USA: Reuters.
- 8 Wisman, C. (2016 december 23). Script voor Tax Vision webcast Buitenlands beleggingsfonds vergelijkbaar met Nederlandse fbi?

3. Populariserende publicaties en media optredens

3.1 Bijdrage week- of dagblad

1. Bont, G.J.M.E. de (2016, Maart 29). Omstreden deal rond Beekse Bergen. *Het Financieele Dagblad*.
2. Bont, G.J.M.E. de (2016, Mei 11). Hilvarenbeek handhaaft omstreden fiscale afspraak. *Het Financieele Dagblad*.
3. Hemels, S.J.C. (2016, Januari 28). Quotes in H. Koel 'Cultuurfonds past schenkingsovereenkomst aan'. *Financieel Dagblad*.
4. Hemels, S.J.C. (2016, Februari 01). Geert Dekker 'Interview met Sigrid Hemels: Elke lobby gaat ten koste van de zwijgende meerderheid'. *BelastingZaken*, pp. 12-15.
5. Hemels, S.J.C. (2016, April 01). Quotes in 'Periodieke giften mogelijk aan banden'. *Consumentenbond Geldgids*, pp. 27.
6. Hemels, S.J.C. (2016, November 25). Interview in Renée Steenbergen 'De giftenaftrek is een onmisbaar democratisch instrument'. *Vakblad Fondsenwerving*, pp. 10-11.
7. Hemels, S.J.C. (2016, December 01). Quotes in Bart de Koning 'Omdat geven zo leuk is'. *Margriet*, pp. 87-92.
8. Monsma, J.A. (2016). De Stelling: Uitbreiding lokaal belastinggebied? Interview afgenomen door Bernadette van der Goes. *Blik op BZK*, (15 september).
9. Monsma, J.A. (2016). Meer lokale belastingen: kans fifty-fifty. Wetenschappers over de lang gekoesterde wens van gemeenten. Interview afgenomen door Paul van der Zwan. *Focus*, (oktober), 33-35.
10. Monsma, J.A. (2016). Thema Belastingen: Nadenken over het dogma van de inkomenspolitiek. Interview afgenomen door Leo Mudde. *VNG Magazine*, (1 april), 21-23.
11. Neve, L.E.C. (2016, April 12). Kwaad zit niet alleen in Panama, ook in grote landen die hun plicht verzaken. *Financieel Dagblad*.

3.2 Televisie of radio optreden

1. Bont, G.J.M.E. de (2016, Jan 31). Digitaal Doolhof: in de problemen door gemeente en de Belastingdienst [televisie-uitzending]. In *KRO-NCRV De Monitor*.
2. Bont, G.J.M.E. de (2016, Apr 11). Panama Papers [televisie-uitzending]. In *NOS Journaal*.
3. Bont, G.J.M.E. de (2016, May 10). Panama Papers [radio-uitzending]. In *BNR Nieuwsradio*.
4. Bont, G.J.M.E. de (2016, Jun 05). Panama Papers [televisie-uitzending]. In *Nieuwsuur*.
5. Bont, G.J.M.E. de (2016, Aug 22). Controlemethodieken fiscus moeten aangepast in wet [radio-uitzending]. In *BNR Nieuwsradio*.
6. Bont, G.J.M.E. de (2016, Oct 11). Geheime deal over compensatie koning [televisie-uitzending]. In *Nieuwsuur*.
7. Bont, G.J.M.E. de (2016, Oct 16). Belastingdienst handelt in strijd met de wet [radio-uitzending]. In *Reporter Radio, NPO Radio 1*.
8. Schep, A.W. (2016, Jul 29). Hondenbelasting [radio-uitzending]. In *Business Nieuws Radio*.

4. Lezingen, expertmeetings, paneldebatten

4.1 Internationaal

1. Buijze, R. (2016, oktober 31). *Assessment of solutions for tax efficient cross-border giving from the perspective of arts organizations*. Verhalenhuis Belvedere, Rotterdam, Departmental Research Meeting Arts and Culture Studies.
2. Buijze, R. & Engel, C. (2016, juli 08). *Insuring your Donation*. Tinbergen Institute, Rotterdam, Seminar Experiments at the Crossroads of Law and Economics.
3. Buijze, R. (2016, april 14). *Practical challenges for charities when trying to facilitate their foreign donors with a tax benefit in personal income tax*. Brussels, Roundtable on taxation of

cross-border philanthropy in Europe – Advisory Committee EFC/TGE cross-border philanthropy.

4. Graaf, A.C.G.A.C. de & Stevens, A.J.A. (2016, juni 14). *Hybrid mismatch arrangements (BEPS en EU)*. Rotterdam, EFS Postmaster Internationaal en Europees Belastingrecht.
5. Hemels, S.J.C. (2016, juli 02). *Complete cooperative compliance experience and Innovative services to taxpayers and problems with them*. Rust, Conference 'Improving Tax Compliance in a Globalized World' Wirtschafts Universität (WU) Wien.
6. Hemels, S.J.C. (2016, september 02). *Do donation intermediaries have a socially beneficial function by reducing efficacy and tax risks? An experiment*. University of Roehampton, London, 25th Tax Research Network annual conference, 1-2 September 2016.
7. Hemels, S.J.C. (2016, november 25). *Tax incentives for the creative industries: from Spectre via Games of Thrones to U2*. Sheffield University Management School, Faculty of Social Sciences, Guest lecture in the master course Critical Theories and Concepts in the Creative Industries of the MSc Creative and Cultural Industries Management.
8. Makkinga, F.J.H.L. (2016, november 10). *Guest Lecture Nyenrode University*. Breukelen Nyenrode University, Guestlecture Master Fiscal Law.
9. Molenaar, D. (2016, juni 04). *2016 IAEL Book Presentation - The Monetization of the Global Music Business*. Cannes, France, MIDEM.
10. Molenaar, D. (2016, juni 24). *Music Industry and VAR, tips and trics*. Rotterdam, InJazz.
11. Molenaar, D. (2016, september 22). *Panel: Dutch Impact*. Hamburg, Duitsland, Reeperbahn Festival Conference.
12. Molenaar, D. (2016, september 23). *Panel: Music Moves Europe*. Hamburg Duitsland, Reeperbahn Festival Conference.
13. Molenaar, D. (2016, oktober 20). *Panel: The Trouble with Taxes*. Amsterdam, Amsterdam Dance Event.
14. Molenaar, D. (2016, juli 08). *Tax Issues for Music Copyrights - publishers, composers authors and collecting societies*. Verbier, Switzerland, Seminar.
15. Schippers, M.L. (2016, oktober 12). *Customs valuation from an EU law perspective*. Muenster, Germany, 4th PhD Seminar Indirect Taxes.
16. Schippers, M.L. (2016, april 28). *Illustration of STZs from the perspective of The Netherlands, Aruba and Curacao*. Universidad de Vigo, Pontevedra, Spain, International Tax Seminar on Special Tax Zones.
17. Schippers, M.L. (2016, april 28). *Panelist "Concept of STZs" and "Types of STZs"*. Universidad de Vigo, Pontevedra, Spain, International Tax Seminar on Special Tax Zones.
18. Stevens, A.J.A. (2016, november 21). *National tax systems for international maritime transport*. Milan, Seminar IBFD/OECD/University of Milan: Taxation of international air and maritime transport activities.
19. Stevens, A.J.A. (2016, oktober 26). *Taxation of an international shipping enterprise: the example of the Netherlands*. Vigo, Spain, International tax law program.
20. Wilde, M.F. de (2016, februari 04). *Changing Business Models; The Impact of BEPS Actions 7-10*. The Hague, the Netherlands, Young IFA Winter Seminar 2016.
21. Wilde, M.F. de (2016, september 16). *Game on: Addressing debt-equity bias in corporate taxation*. Rotterdam, LOF Congres 2016 'Game on: The Fiscal Take-Over'.
22. Wilde, M.F. de (2016, oktober 07). *The ATAD's GAAR: A Pandora's Box?* Copenhagen, Denmark, Copenhagen EU Tax Law Conference 2016.
23. Wit, W. de (2016, februari 03). *BEPS and Customs*. Rotterdam, Seminar BEPS and transfer pricing, but what about VAT and Customs?.
24. Wit, W. de & Tusveld, R.G.A. (2016, januari 22). *Case study*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
25. Wit, W. de (2016, december 01). *Customs Law*. Erasmus School of Law, Master International Commercial Law.
26. Wit, W. de (2016, oktober 25). *Customs system: customs debt - customs valuation*. Rotterdam, Diploma Programme in Customs and Supply Chain Compliance.

27. Wit, W. de (2016, november 22). *Customs valuation in complex supply chains*. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
28. Wit, W. de (2016, oktober 07). *Excise duties*. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
29. Wit, W. de (2016, november 24). *Excise duties - advanced*. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
30. Wit, W. de (2016, januari 20). *Excise duties I*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
31. Wit, W. de & Tusveld, R.G.A. (2016, januari 20). *Excise II*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
32. Wit, W. de & Tusveld, R.G.A. (2016, januari 20). *Excise III*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
33. Wit, W. de & Tusveld, R.G.A. (2016, januari 18). *Introduction Union Customs Code*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
34. Wit, W. de (2016, november 17). *The new Union Customs Code: key changes & 6 months after the implementation – resolution mechanism when MS views differ interpreting rules*. Leiden, TEI ITX Committee.
35. Wit, W. de (2016, juni 16). *Union Customs Code*. Swisscom Bern, Switzerland, Joint Swiss Indirect Tax Manager Roundtable.
36. Wit, W. de (2016, november 25). *Union Customs Code (wrap-up)*. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
37. Wit, W. de (2016, november 23). *VAT and customs (part 1)*. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
38. Wit, W. de (2016, november 23). *VAT and customs (part 2)*. Rotterdam, Post-Master in EU Customs Law.
39. Wit, W. de (2016, oktober 25). *VAT and international trade*. Rotterdam, Diploma Programme in Customs and Supply Chain Compliance.
40. Wit, W. de (2016, januari 21). *VAT I*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
41. Wit, W. de (2016, januari 21). *VAT II*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
42. Wit, W. de (2016, april 19). *VAT on importation and customs law*. Leiden, Master of Advanced Studies in International Tax.

4.2 Nationaal

1. Bont, G.J.M.E. de (2016, april 21). *Actualiteiten Formeel Belastingrecht*. Rotterdam, RB Cursus, Erasmus School of Law.
2. Bont, G.J.M.E. de (2016, april 28). *Actualiteiten Formeel Belastingrecht*. Badhoevedorp, RB Cursus, Erasmus School of Law.
3. Bont, G.J.M.E. de (2016, mei 10). *Actualiteiten Formeel Belastingrecht en Wet vereenvoudiging formeel verkeer Belastingrecht*. Haarlem, RB Studiekring Amsterdam.
4. Bont, G.J.M.E. de (2016, juli 06). *Beginselen van behoorlijk bestuur en vaststellingsovereenkomst & Fiscaal Strafrecht*. Amsterdam, PWC.
5. Bont, G.J.M.E. de & Nuyens, A.M.E. (2016, januari 12). *Boete en strafrechtelijke risico's voor adviseur*. Bergen op Zoom, Studiekring RB Zeeland/West-Brabant.
6. Bont, G.J.M.E. de (2016, oktober 06). *Cursus Trust*. Amsterdam, Law@work e.a.
7. Bont, G.J.M.E. de (2016, januari 20). *De DGA en zijn BV*. Woudschoten, SOB.
8. Bont, G.J.M.E. de (2016, september 21). *De Miljoenennota-bijeenkomst*. Breda, BZW, De Maatschappij en Jong Management.
9. Bont, G.J.M.E. de (2016, december 08). *Debatmiddag over (mede-)daderschap*. Den Haag, Vereniging voor Belastingwetenschap.
10. Bont, G.J.M.E. de (2016, oktober 11). *Financieel Economisch Strafrecht*. Amsterdam, VU.
11. Bont, G.J.M.E. de & Fortuin, P. (2016, januari 27). *Fiscaal boete- en strafrecht*. Zeist, SOB.
12. Bont, G.J.M.E. de (2016, september 08). *Fiscalistendag*. Utrecht, BDO.

13. Bont, G.J.M.E. de (2016, maart 09). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, SOB.
14. Bont, G.J.M.E. de (2016, september 27). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, SOB.
15. Bont, G.J.M.E. de (2016, november 03). *Formeel Belastingrecht*. Zeist, SOB.
16. Bont, G.J.M.E. de (2016, mei 19). *Formeel Belastingrecht*. Haren, RB Studiekring Noord.
17. Bont, G.J.M.E. de (2016, april 26). *Formeel Belastingrecht*. Nieuwegein, SOB.
18. Bont, G.J.M.E. de (2016, juni 17). *Informatie-uitwisseling met de fiscus (rechten en verplichtingen bij belastingcontroles en vragenbrieven)*. Epe, De Jong & Laan.
19. Bont, G.J.M.E. de & Pelinck, M.J. (2016, april 15). *Inhousecursus 'Do's en don'ts bij een belastingcontrole'*. Bosschenhoofd, Van Oers.
20. Bont, G.J.M.E. de & Nuyens, A.M.E. (2016, mei 31). *Inhousecursus 'Do's en don'ts bij een belastingcontrole'*. Bosschenhoofd, Van Oers.
21. Bont, G.J.M.E. de (2016, november 10). *Jaarlijkse landelijke themadag formeel recht*. Utrecht, Belastingdienst.
22. Bont, G.J.M.E. de (2016, november 24). *RB Jongerencongres*. Rotterdam, RB.
23. Bont, G.J.M.E. de & Sitsen, J.M. (2016, juni 09). *Studiedag Informatie uitwisseling met de fiscus*. Utrecht, PAOB.
24. Bont, G.J.M.E. de (2016, november 17). *Tweede Dag van de Belastingadviseur*. Breda, De Bont Advocaten.
25. Bont, G.J.M.E. de (2016, november 03). *WFR Fiscaal Café*. Den Haag, WFR.
26. Bont, G.J.M.E. de (2016, januari 18). *WWFT*. Bergen op Zoom, Schipper Accountants.
27. Bont, G.J.M.E. de (2016, april 11). *WWFT*. Warmond, RB Studiekring Leiden.
28. Buijze, R. (2016, oktober 20). *Internationale Fondsenwerving als Aanvullende Financiering*. Gent, België. Presentatie voor Vlaamse Kunstcollectie VZW en medewerkers kabinet Vlaamse minister van Cultuur.
29. Graaf, A.C.G.A.C. de & Wilde, M.F. de (2016, september 12). *Actualiteiten BEPS - G20/OESO en EU (I)*. Leiden, Exec LLM Internationaal & EU Belastingrecht.
30. Graaf, A.C.G.A.C. de & Wilde, M.F. de (2016, september 26). *Actualiteiten BEPS - G20/OESO en EU (II)*. Leiden, Exec LLM Internationaal & EU Belastingrecht.
31. Graaf, A.C.G.A.C. de (2016, maart 04). *Reactie Nederland op EU Actieplan*. Slot Zeist, 8ste Rondetafelbijeenkomst Europees Fiscaal Recht van Stichting Opleiding Belastingadviseurs.
32. Graaf, A.C.G.A.C. de (2016, juni 16). *Tegengaan van treaty en directive shopping*. Rotterdam, EFS Postmaster Internationaal en Europees Belastingrecht.
33. Hemels, S.J.C. & Snijder-Kuipers, B. (2016, november 23). *ANBI vanuit civielrechtelijk en fiscaalrechtelijk perspectief*. Breukelen, Cursus Legal Planet.
34. Hemels, S.J.C. (2016, maart 14). *ANBI's enzo*. Amsterdam, RSM.
35. Hemels, S.J.C. (2016, december 19). *ANBI's, giften: waar moet je als fiscalist op letten?* Gouda, Visser & Visser.
36. Hemels, S.J.C. (2016, januari 13). *BTW (en een beetje Douane) en kunst. Een filosofisch vraagstuk dat de btw-er toch op moet lossen*. Rotterdam, Tax Jurisprudence Programme Christiaanse-Taxateur.
37. Hemels, S.J.C. (2016, september 29). *Cursus ANBI voor de notariële praktijk*. Nieuwegein, FBN Juristen.
38. Hemels, S.J.C. (2016, juni 23). *Fiscaal optimaal schenken en nalaten aan cultuur*. Museum Beelden aan Zee, Den Haag (Scheveningen), Bijeenkomst Museum Beelden aan Zee en Prins Bernhard Cultuurfonds.
39. Hemels, S.J.C. (2016, oktober 07). *Giftenaftrek onder vuur*. Concertgebouw, Amsterdam, lezing voor het notarissenplatform van Het Concertgebouw Fonds.
40. Hemels, S.J.C. (2016, juni 08). *Kunst of geen kunst?* Amsterdam, Lezing voor het Juridisch Gezelschap Amsterdam. Hemels, S.J.C. (2016, augustus 06). *Waarom moet jij zoveel belasting betalen?* Club Air, Amsterdam, Universiteit van Nederland, thema-avond Geld.
41. Hemels, S.J.C. (2016, maart 05). *Was ich nog zu sagen hätte. Over wenselijke belastinghervormingen*. Stadhuis Rotterdam, opening van de Landelijke Aangiftedag 2016 van de Stichting Belastingwinkel Rotterdam.

42. Hemels, S.J.C. (2016, februari 05). *Wetenswaardigheden voor ANBI-bestuurders, met nadruk op vermogensfondsen*. Amsterdam, Bijeenkomst Theodoor Gilissen Bankiers N.V. voor ANBI bestuurders.
43. Kiekebeld, B.J. (2016, juni 16). *EFS Profit shifting: intellectueel eigendom*. Rotterdam, Post-Master Internationaal & Europees Belastingrecht.
44. Kiekebeld, B.J. (2016, november 14). *NOB cursus Internationaal en Europees Belastingrecht voor specialisten; Toetsing wetgeving aan EG recht*. Utrecht, NOB cursus Internationaal en Europees Belastingrecht voor specialisten; Toetsing wetgeving aan EG recht.
45. Molenaar, D. (2016, mei 24). *Einde van de VAR, op naar eigen beoordeling arbeidsrelaties*. Nijmegen, Congres Podiumkunsten.
46. Molenaar, D. (2016, april 18). *Einde van de VAR, op naar eigen beoordeling arbeidsrelaties*. Utrecht, Informatiedag Afschaffing VAR / Wet DBA.
47. Molenaar, D. (2016, januari 16). *Einde van de VAR, op naar modelovereenkomsten?* Groningen, Eurosonic Noorderslag.
48. Molenaar, D. (2016, november 30). *Overleg met Staatssecretaris Wiebes over Wet DBA*. Den Haag, Overleg op Ministerie van Financiën.
49. Monsma, J.A. (2016, oktober 26). *Belastingheffing en democratie*. Amsterdam, Gastcollege VU Amsterdam voor Vereniging van griffiers.
50. Monsma, J.A. (2016, oktober 04). *Bewijslastverdeling bij waardegeschillen en waardering in goede justitie*. Utrecht, Voordracht tijdens Studiebijeenkomst Landelijk Business Valuation Team Belastingdienst.
51. Monsma, J.A. (2016, november 22). *Hervorming lokaal belastinggebied*. Amsterdam, Voordracht tijdens bijeenkomst Landelijke Vereniging Lokale Belastingen (LVLB).
52. Monsma, J.A. (2016, december 01). *Hervorming lokaal belastinggebied*. Deventer, Voordracht tijdens teambijeenkomst Belastingssamenwerking Deventer, Olst-Wijhe en Raalte (DOWR).
53. Monsma, J.A. (2016, mei 31). *Voorzitter van + voordracht*. Rotterdam, Studiemiddag WOZ en tegengestelde belangen ESBL en Academie Lokale Belastingen (ALB).
54. Monsma, J.A. (2016). *Tijdreis door lokaal belastingland*. Voordracht tijdens plenair deel Gemeente- en waterschapscongres ALB: Bunnik (2016, november 03).
55. Monsma, J.A. (2016). *WOZ en lokale belastingen*. Dag voor de belastingrechtspraak SSR: Amersfoort (2016, november 25).
56. Monsma, J.A. (2016). *WOZ en rechtsbescherming*. Voordracht tijdens Belastingconferentie gerechtshof Arnhem Leeuwarden: Deventer (2016, september 26 - 2016, september 27).
57. Monsma, J.A. (2016). *WOZ en toekomst lokale belastingen*. Voordracht tijdens plenair deel VNG Belastingconferentie: Papendal (2016, maart 29 - 2016, maart 30).
58. Schippers, M.L. (2016, november 15). *Brexit: gevolgen voor btw en douane*. Rotterdam, JCM.
59. Schippers, M.L. (2016, februari 23). *Btw, douane en staatssteun*. Rotterdam, JCM.
60. Schippers, M.L. & Ramautarsing, R.R. (2016, december 07). *Douanewaarde - A-G Mengozzi C-173/15: GE Healthcare v Hauptzollamt Düsseldorf*. Erasmus University Rotterdam, Tax Jurisprudence Program.
61. Schippers, M.L. (2016, februari 10). *Douanewaarde (presentation)*. Erasmus University Rotterdam, Tax Jurisprudence Program.
62. Schippers, M.L. & Mudde, J.L. (2016, oktober 19). *Incoterms, btw en douane*. Rotterdam, JCM.
63. Schippers, M.L. (2016, november 23). *Ne Basis BTW (ACR college 2016)*. Noordwijkerhout, ACR.
64. Schippers, M.L. & Joosten, P.J (2016, juli 12). *Vertegenwoordiging in de btw en douane*. Rotterdam, JCM.
65. Schippers, M.L. (2016). *Union Customs Code (pitch)*. EY's Tax and Law days: Noordwijkerhout (2016, januari 14).
66. Sonderen, J.C.M. van (2016, oktober 12). *Bedrijfsovername*. Amsterdam, Tropenmuseum, PKFW.

67. Sonderen, J.C.M. van (2016, oktober 17). *Fiscale structurering participaties*. Amsterdam, NPM Capital.
68. Sonderen, J.C.M. van (2016, september 19). *Managementparticipatie*. Amsterdam, NPM Capital.
69. Stevens, A.J.A. (2016, november 02). *ZZP-er: weg ermee?* Hooge Zwaluwe, HZ op spoor - business meeting.
70. Wit, W. de & Bomer, A.H. (2016, december 13). *OBS Europeesrechtelijke beginselen*. Utrecht, NOB.
71. Wit, W. de (2016, oktober 13). *Overpeinzingen en verbaaspunten over het DWU*. Rotterdam, Nationaal Douanecongres.
72. Wit, W. de (2016, januari 21). *VAT I*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
73. Wit, W. de (2016, januari 21). *VAT II*. Rotterdam, Executive Master in Customs and Supply Chain Compliance.
74. Wit, W. de (2016, april 19). *VAT on importation and customs law*. Leiden, Master of Advanced Studies in International Tax.

5 Rapporten

5.1 Internationaal

- 1 Wilde, M.F. de & Wisman, C. (2016). *The Meaning of Avoidance and Aggressive Tax Planning and the BEPS Initiative*. (Preprints). : European Association of Tax Law Professors (EATLP).
- 2 Schippers, M.L. & Wit, W. de (2016). *Special Tax Zones*. Amsterdam: IBFD.

5.2 Nationaal

- 1 Schep, A.W. (2016). *Juridische toets van de mogelijkheden tot legesheffing voor provinciale luchtvaarttaken: beoordeling*. (Extern rapport). Rotterdam: Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL).
- 2 Schep, A.W. & Bont, G.J.M.E. de (2016). *Omvang fiscale geheimhoudingsplicht van de heffingsambtenaar*. (Extern rapport). Rotterdam: Erasmus School of Law.
- 3 Schep, A.W. & Monsma, J.A. (2016). *Wetenschappelijke toets van de mogelijkheden tot legesheffing voor provinciale luchtvaarttaken: beoordeling*. (Extern rapport). Rotterdam: Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL).
- 4 Schep, A.W. (2016). *WOZ-waardering en gemeentelijke belastingheffing van railgebonden onroerende zaken voor openbaar vervoer*. (Extern rapport). Rotterdam: Erasmus Studiecentrum voor Belastingen van Lokale overheden (ESBL).

6. Overig

6.1 Prijs

1. Wilde, M.F. de (2016). Dissertatieprijs 2016.
2. Wilde, M.F. de (2016). Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 2016.

6.2 Relevante functies

1. Arendonk, H.P.A.M. van (periode: 2014 t/m). Voorzitter Functie bij: Stichting Forensische Mediation.
2. Arendonk, H.P.A.M. van (periode: 2014 t/m). Voorzitter bestuur Functie bij: Stichting tot behoud en voortzetting van Hoefnagels Methodische Mediation.
3. Buijze, R. (periode: 2016 t/m 2016). Reporter 27th EFC Annual General Assembly and Conference Functie bij: European Foundation Centre.
4. Hemels, S.J.C. (periode: 2012 t/m 2018). Deputy member of the academic committee Functie bij: European Association of Tax Law Professors (EATLP).
5. Hemels, S.J.C. (periode: 2007 t/m 2017). Vaste medewerker Functie bij: Fiscale Berichten voor het Notariaat (FBN).
6. Hemels, S.J.C. (periode: 2016 t/m 2016). Reader (scoren van 8 ingediende processtukken) bij de 2015-2016 editie van het International and European Tax Moot Court Functie bij: KU Leuven, België.
7. Hemels, S.J.C. (periode: 2014 t/m 2016). Lid adviesgroep Cultuurindex Nederland Position at: Cultuurindex Nederland.
8. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2017). Lid Boijmans' genootschap (fiscaal-juridische denktank) Position at: museum Boijmans van Beuningen.
9. Hemels, S.J.C. (periode: 2009 t/m 2016). Bestuurslid Position at: Nederlandse Orde van Belastingadviseurs.
10. Hemels, S.J.C. (periode: 2010 t/m 2017). Lid van de Raad van Toezicht, voorzitter van de Adviescommissie Fondsenwerving & Communicatie. Position at: Prins Bernhard Cultuurfonds.
11. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2017). Bestuurslid Position at: Stichting J.H. Christiaanse.
12. Hemels, S.J.C. (periode: 2013 t/m 2017). Lid programmacommissie Permanente Educatie Position at: Stichting Opleiding Belastingadviseurs.
13. Hemels, S.J.C. (periode: 2015 t/m 2018). Lid van de Raad van Adviseurs van het Research Fellowship Mecenaat (onderdeel van de interdisciplinaire onderzoeksgroep Culture, Citizenship and Human Rights). Position at: Universiteit Utrecht.
14. Hemels, S.J.C. (periode: 2014 t/m 2018). Lid van de Raad van Adviseurs Position at: Vereniging Rembrandt.
15. Molenaar, D. (periode: 1982 t/m 2016). Tax Adviser Position at: All Arts Belastingadviseurs te Rotterdam.
16. Molenaar, D. (periode: 2007 t/m 2016). Bestuurslid Position at: Domestica te Rotterdam.
17. Molenaar, D. (periode: 2014 t/m 2016). Expert Group on removing tax problems facing individuals who are active across borders within the EU Position Position at: European Commission / TAXUD D2.
18. Molenaar, D. (periode: 2016 t/m 2016). International Tax Entertainment Group Position at: Maisto e Associati.
19. Molenaar, D. (periode: 2011 t/m 2016). Lid van de Raad van Toezicht Position at: Melkweg te Amsterdam.
20. Molenaar, D. (periode: 2013 t/m 2016). Lid van de Raad van Toezicht Position at: Rotterdamse Schouwburg te Rotterdam.
21. Molenaar, D. (periode: 2009 t/m 2016). Bestuurslid Position at Stichting Motel Mozaique te Rotterdam.
22. Monsma, A.P. (periode: 2016 t/m 2016). Docent Lokale Belastingen Functie bij: Nyenrode Business University.

23. Monsma, A.P. (periode: 2016 t/m 2016). Commentator NDFR Functie bij: Sdu, Den Haag.
24. Monsma, A.P. (periode: 2016 t/m 2016). Plaatsvervangend docent lokale heffingen Functie bij: SSR, opleidingscentrum voor de rechterlijke macht.
25. Schep, A.W. (periode: 2013 t/m 2016). Bewerker Fiscale Encyclopedie De Vakstudie, Deel Lokale Belastingen, WOZ en milieuheffingen Functie bij: Kluwer, Deventer.
26. Schep, A.W. (periode 2014 t/m 2016). Deelredacteur Vakstudie Nieuws, Functie bij: Kluwer, Deventer.
27. Schep, A.W. (periode 2014 t/m 2016). Vaste medewerker Belastingblad. Functie bij: Kluwer, Deventer.
28. Schep, A.W. (periode: 2013 t/m 2016). juridisch adviseur a.i. Position at: Dienst Belastingen van de gemeente Amsterdam.
29. Schep, A.W. (periode: 2006 t/m 2016). Rechter-plaatsvervanger Position at: Rechtbank Rotterdam.
30. Schippers, M.L. (periode: 2016 t/m 2017). Coordinator of the 2nd International Seminar on Special Tax Zones Position at: ESL/IBFD.
31. Schippers, M.L. (periode: 2016 t/m 2020). Programme Coordinator Position at: Foundation for European Fiscal Studies.
32. Schippers, M.L. (periode: 2014 t/m 2016). Operation coordinator Position at: Foundation for European Fiscal Studies.
33. Schippers, M.L. (periode: 2016 t/m 2020). Annotator Position at: NL Fiscaal.
34. Wit, W. de (periode: 2013 t/m 2017). Board member Position at: Foundation for European Fiscal Studies.
35. Wit, W. de (periode: 2013 t/m 2017). Programme director Post-Master in EU Customs Law Position at: Foundation for European Fiscal Studies.
36. Wit, W. de (periode: 2016 t/m 2020). Annotator Position at: NLFiscaal.

6.3 Overige resultaten

1. Dorlig, U. (2016). State sovereignty and the role of the International Financial and Economic Organizations in shaping tax policy of three former Soviet style communist countries. Poster Presentation Event: Erasmus University Rotterdam (2016, januari 14).
2. Hemels, S.J.C. (2016). Expert-interview door Dialogic (op uitnodiging van het Ministerie van Financiën) in het kader van de evaluatie van de giftenaftrek.
3. Hemels, S.J.C. (2016). Expertbijeenkomst op het Ministerie van Financiën in het kader van de evaluatie van de ANBI/SBBI regeling.
4. Monsma, J.A. (2016). Deelonderwerp: financiële verhoudingen Rijk, provincies en gemeenten. Deelname Ronde-tafel gesprek Raad van State inzake interbestuurlijke verhoudingen: Den Haag (2016, april 18).